

Onderwerp Voortgangsrapportage 2016-I en Sleutelrapportage
januari - maart 2016

Steller P. Scholtens

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 367 9116 Bijlage(n) 2

Ons kenmerk 5712360

Datum 25-05-2016 Uw brief van

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Met deze brief informeren wij u over de voortgang van de begroting en geven wij een prognose van het resultaat over 2016. Tevens informeren wij u over de realisatie van de bezuinigingen en geven wij de stand van zaken weer van de door uw raad aangemerkte sleutelprojecten (januari – maart 2016).

Wij bieden u de volgende rapportages aan:

- Voortgangsrapportages 2016-I (VGR 2016-I)
- Sleutelprojectenrapportage januari – maart 2016

De rapportages zijn opgenomen in de bijlagen bij deze brief.

De bezuinigingsrapportage is integraal onderdeel van VGR 2016-I.

De voortgangsrapportage heeft de functie van (bij)sturingsinstrument en het verstrekken van volledige, juiste en actuele informatie over de stand van zaken en voortgang van de begroting. In deze eerste voortgangsrapportage van 2016 informeren wij u over de voortgang van de begroting en geven wij een prognose van het resultaat over 2016. De verwachtingen zijn gebaseerd op de voortgang over het eerste kwartaal van 2016 en de ontwikkelingen tot medio mei.

Aard van de rapportages

Terugkijken en vooruitkijken

Een voortgangsrapportage geeft zowel een terugblik als een vooruitblik. Vanuit de realisatie tot en met maart 2016 wordt een inschatting gegeven van de verwachte resultaten van zowel de financiën als de beleidsdoelstellingen van de gemeente over 2016. Verder gaan we in op de stand van zaken van de bedrijfsvoering, zoals de nog niet afgehandelde aanbevelingen van de accountant en rekenkamer, de personele inzet en de externe inhuur. Daarnaast wordt de stand van zaken ten aanzien van de bezuinigingen weergegeven.

De sleutelprojectenrapportage gaat over de realisatie van de projecten in de periode januari tot en met maart 2016. Hierin kijken we vooral terug met uitzondering van de stand van de kredieten en de risico's. Wanneer uw raad na maart nog kredieten heeft vastgesteld, geven wij deze ook weer. Daarnaast gaan we in op de belangrijkste risico's.

Stand van zaken en afwijkingen

De sleutelprojectenrapportage geeft de stand van zaken weer. De voortgangsrapportage is vooral gericht op de afwijkingen van beleid en financiën. Het onderdeel bezuinigingen geeft de stand van zaken per peildatum weer.

Rapportage over de paragrafen die uw raad heeft ingesteld

In de voortgangsrapportage rapporteren we over de voortgang van de programma's. Daarnaast heeft uw raad gekozen om, naast de verplichte paragrafen, drie belangrijke thema's/dwarsdoorsneden van de begroting als paragraaf aan te merken: duurzaamheid, integraal gebiedsgericht werken en bedrijfsvoering. Wij hebben deze paragrafen eveneens opgenomen in de voortgangsrapportage.

Belangrijkste bevindingen bij de gemelde afwijkingen

De prognose laat een nadelige afwijking zien van 2,3 miljoen euro ten opzichte van de begroting. De prognose is gebaseerd op de realisatie en ontwikkelingen in de eerste maanden van dit jaar. We zijn dus nog maar net onderweg. Om de waarde van de huidige prognose voor 2016 van -2,3 miljoen euro te bepalen, moet de prognose ook in dit perspectief worden gezien. Er zitten nog meerdere onzekerheden in dit resultaat. Wel kan worden verondersteld dat de prognose met de huidige kennis als een redelijk negatief scenario kan worden beschouwd.

De belangrijkste afwijkende onderdelen van de prognose zijn:

	VGR 2016-I
Belastingen	-0,5
Bijzondere bijstand	-1,4
Bouwleges	1,3
Dividendbelasting	0,5
Extra beleid	1,0
Gemeentefonds	0,6
Individuele studietoelage	0,4
Invoering IKB	-6,0
Kapitaallasten	0,9
Leerlingenvervoer	0,4
Nominale ontwikkelingen	1,3
Omzet detachering SW	-0,3
Overig	-1,1
Treasury	0,9
Verkeer & vervoer	0,7
Wij teams	-0,8
Zaakgericht werken	-0,2
Eindtotaal	-2,3

Toelichting op de prognose

De grootste afwijking in de prognose zit in de invoering van het Individueel Keuzebudget.

Individueel Keuzebudget (N 6,0 miljoen euro)

Vanaf 1 januari 2017 wordt het Individueel Keuzebudget (IKB) ingevoerd. Dit betreft een stelselwijziging, waardoor er een voorziening moet worden getroffen voor de vakantietoelage over juni t/m december 2016. Voor de gemeente leidt dit tot een incidentele last van 6,0 miljoen euro in 2016. Bij dit bedrag moet rekening worden gehouden met een bandbreedte van +/- 10%, afhankelijk van berekening over definitieve bezetting en doorberekening sociale lasten. Daarnaast kan een deel van de lasten worden verrekend met gemeentelijke producten als de afvalstoffenheffing of rioolrechten. Bij de tweede voortgangsrapportage 2016 komen we hier op terug.

In de voortgangsrapportage worden de overige afwijkingen in de uitvoering van beleid en in financiën nader toegelicht.

Besteedbaar resultaat

Het verschil tussen de prognose en de besteedbaarheid wordt verklaard doordat een aantal verwachte resultaten die conform afspraken met uw raad met reserves verrekend wordt, dan wel anders gedekt wordt. In de prognose van 2,3 miljoen euro nadeel zijn in ieder geval de volgende verwachte resultaten verwerkt die van invloed zijn op de besteedbaarheid daarvan:

Prognose VGR 2016-I	-2,3
Bouwleges	-1,3 Naar reserve bouwleges
Prognose besteedbaar	-3,6

Het verwachte vrij besteedbare resultaat bedraagt 3,6 miljoen euro nadelig. Bovenvermeld bedrag van 1,3 miljoen euro ten aanzien van bouwleges is niet vrij besteedbaar. De bouwleges vallen onder het bijzonder resultaat en gaan naar de reserve bouwleges.

Onzekerheden en ontwikkelingen ten aanzien van de prognose

De prognose is gebaseerd op de realisatiecijfers in het 1e kwartaal en de ontwikkelingen tot medio mei. Naast de al vermelde financiële afwijkingen is er een aantal onzekerheden en ontwikkelingen aan te geven ten aanzien van de prognose.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Het verwachte resultaat voor Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) kent momenteel de nodige onzekerheden. Onder andere de mate waarin en het moment waarop het begrote substitutie- en transformatie effect daadwerkelijk wordt gerealiseerd, het feit dat de zorgaanbieders op dit moment nog slecht in staat zijn om te factureren en we hierdoor nu werken met inschattingen op basis van indicaties. Dit geeft risico's in het te verwachten resultaat. Mocht het risico van een financieel nadeel zich daadwerkelijk voordoen dan kunnen we dit dekken door inzet van de reserve WMO. Deze reserve zal naar verwachting voldoende zijn om in 2016 en 2017 de risico's op te vangen.

Vrijval voorzieningen

Mogelijk kan dit jaar nog een deel van de reserveringen van de bij de verkoop van Enexis aan RWE opgerichte vennootschappen vrijvallen ten gunste van de aandeelhouders. Het gaat dan om de vennootschappen Verkoop Vennootschap B.V. en CBL Vennootschap B.V.. Als dat gebeurt, zal het geheel of een deel van de hiervoor gevormde voorzieningen vrijvallen. Het totale bedrag van de gevormde voorzieningen bedraagt 1,6 miljoen euro. Op basis de ingediende claims zal de uitkering voor de gemeente op maximaal 0,8 miljoen euro uitkomen.

Noordelijk Belastingkantoor

In de periode september 2014 tot maart 2015 is in opdracht van de drie noordelijke waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's en Wetterskip Fryslân en de gemeente Groningen een oriënterend onderzoek uitgevoerd naar de voor- en nadelen van een gezamenlijk belastingkantoor. Naar aanleiding van de uitkomsten van deze business case hebben wij besloten tot een vervolgonderzoek. Inmiddels is ook de tweede fase van het onderzoek afgerond en is het 'Bedrijfsplan Noordelijk Belastingkantoor' opgeleverd. Wij zijn voornemens om nog voor de zomervakantie een definitief 'go/no-go' besluit te nemen over oprichting van het Noordelijk Belastingkantoor (NBK). Afhankelijk van de besluitvorming over het NBK zullen er in de tweede helft van dit jaar al incidentele projectkosten gemaakt worden.

SW subsidie

In de begroting 2016 is gerekend met een subsidietekort Sociale Werkvoorziening van afgerond 7,6 miljoen euro. Binnen het Participatiebudget is hiervoor 7,2 miljoen euro beschikbaar. Voor het verschil is in de begroting een taakstelling opgenomen. Het verschil van 0,4 miljoen euro is een gevolg van het feit dat het Rijk voor de berekening van de subsidie vanaf 2015 andere cijfers hanteert dan in het verleden (SiSa cijfers). Nu worden de CBS cijfers gehanteerd. In mei wordt de actuele rijkssubsidie voor 2016 bekend gemaakt. Dan weten we zeker welk bedrag wij aan subsidie voor 2016 ontvangen. Bij de opmaak van deze rapportage is dit nog niet bekend. Mogelijk wordt het verschil van 0,4 miljoen dan geheel of gedeeltelijk opgelost. Tot die tijd blijft het onzeker of we de taakstelling kunnen oplossen.

Financiële ondersteuning statushouders

De komende jaren krijgen we niet alleen te maken met vluchtelingen in de asielzoekerscentra, die voor wellicht enkele jaren in de stad komen wonen. Ook zal het aantal statushouders dat zich voor langere tijd zal vestigen in onze stad toenemen. Deze statushouders zullen een beroep doen op de algemene bijstand, de bijzondere bijstand en ondersteuning bij re-integratie/maatschappelijke participatie. Dit zal leiden tot een toenemend aantal mensen in de bijstand en een toenemende druk op de uitvoering. Het is nog niet duidelijk hoe het Rijk zal omgaan met financiering en compensatie richting gemeenten.

Doordat de regels op het gebied van sociale kredietverlening zijn aangescherpt levert dit voor het verstrekken van leningen aan nieuwe statushouders problemen op. Op dit moment wordt voor het verstrekken van leningen aan statushouders een oplossing bedacht. Besluitvorming hierover moet nog plaats vinden. Een oplossing kan zijn het verstrekken van leenbijstand. Als de gemeente borg staat en daarvoor wordt aangesproken dan lopen we een financieel risico.

Knelpunt schuldhulpverlening

We zien binnen de activiteiten van schuldhulpverlening op meerdere onderdelen knelpunten ontstaan als gevolg van extra instroom van klanten. Hierbij stijgt het aantal aanmeldingen voor schuldhulpverlening, inschrijvingen voor schuldregelingen en aantal klanten in budgetbeheer. Dit geeft een behoorlijke druk op tijdige dienstverlening aan deze klanten. Ook de dienstverlening in de wijken draagt bij aan deze extra druk. Over de gevolgen van volume stijging zijn nog geen afspraken gemaakt.

BUIG

Omdat het voorlopig budget BUIG 2016 ruim 15 miljoen euro afwijkt van het toegekende budget 2015 heeft hebben wij op 9 oktober 2015 een brief doen uitgaan naar de Tweede Kamer commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In deze brief spreken wij onze bezorgdheid uit over de verdeling van de bijstandsbudgetten over de gemeenten. Gezien de enorme impact op de gemeentefinanciën pleit het college in deze brief voor een beperking van de werking van het verdeelmodel totdat de beoogde verbetering tot het gewenste resultaat heeft geleid.

Het college heeft bezwaar aangetekend tegen de beschikking voorlopig budget BUIG 2016. Dit bezwaar is op 5 april j.l. tijdens een hoorzitting nader toelicht. Wij verwachten dat de staatssecretaris op korte termijn een uitspraak zal doen. Als de beslissing op het bezwaar positief uitvalt dan heeft dat effect op het resultaat 2016.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'P. den Oudsten', with a horizontal line underneath.

de burgemeester,
Peter den Oudsten

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'P. Teesink', with a horizontal line underneath.

de secretaris,
Peter Teesink

BIJLAGE

VOORTGANGSRAPPORTAGE I 2016

Gemeente Groningen

INHOUDSOPGAVE

VOORTGANGSRAPPORTAGE I 2016.....	1
INHOUDSOPGAVE.....	2
INLEIDING.....	3
SAMENVATTING.....	4
Hoofdstuk 1. PROGRAMMA'S.....	8
Programma 1: Werk en Inkomen.....	8
Programma 2: Economie en werkgelegenheid.....	13
Programma 3: Onderwijs.....	15
Programma 4: Welzijn, gezondheid, zorg en Vernieuwing sociaal domein.....	16
Programma 5: Sport en bewegen.....	20
Programma 6: Cultuur.....	21
Programma 7: Verkeer.....	22
Programma 8: Wonen.....	26
Programma 9: Kwaliteit van de leefomgeving.....	29
Programma 10: Veiligheid.....	30
Programma 11: Stadhuis en Stadje.....	31
Programma 12: College en Raad.....	32
Programma 13: Algemene inkomsten en post onvoorzien.....	34
Programma 14: Algemene ondersteuning.....	36
Hoofdstuk 2. PARAGRAFEN.....	38
Paragraaf 1: Integraal gebiedsgericht werken.....	38
Paragraaf 2: Duurzaamheid.....	38
Paragraaf 9: Bedrijfsvoering.....	39
Slot en nacalculaties.....	41
Geconstateerde onrechtmatigheden en voortgang IC-plan.....	41
Voortgang van onderzoeken doeltreffendheid en doelmatigheid.....	41
Update van risico's en ontwikkelingen.....	42
Hoofdstuk 3. OVERIGE AANDACHTSPUNTEN.....	43
Aanbevelingen rekenkamercommissie.....	43
Aanbevelingen van de accountant.....	44
Personeel.....	49
Eerder gedane toezeggingen.....	50
Hoofdstuk 4. BEZUINIGINGEN.....	53

INLEIDING

In deze eerste voortgangsrapportage van 2016 informeren wij u over de voortgang van de begroting en geven wij een prognose van het resultaat over 2016. De verwachtingen zijn gebaseerd op de voortgang over het eerste kwartaal van 2016 en de ontwikkelingen tot medio mei.

De voortgangsrapportage heeft de functie van (bij)sturingsinstrument en het verstrekken van volledige, juiste en actuele informatie over de stand van zaken en voortgang van de begroting. Rapportage vindt in basis plaats over afwijkingen in de uitvoering van de beleidsdoelen.

Leeswijzer

De voortgangsrapportage begint met een samenvatting. In hoofdstuk één worden de verwachte afwijkingen per programma weergegeven. In de hoofdstuk twee gaan we in op de stand van zaken rondom de paragrafen Integraal Gebiedsgericht Werken, Duurzaamheid en Bedrijfsvoering.

In hoofdstuk drie geven we de stand van zaken over de aanbevelingen van de rekenkamer en de accountant, personeel en eerder gedane toezeggingen. In hoofdstuk vier geven we de stand van zaken weer van de bezuinigingen. En tot slot vindt u in de bijlage de sleutelrapportages.

De afwijkingen in de uitvoering van beleidsdoelen lichten we toe en geven we aan door kleuren (stoplichtenrapportage). **Geel** betekent dat voor het behalen van de doelstelling bijsturing noodzakelijk is. **Rood** betekent dat het halen van de doelstelling vermoedelijk niet mogelijk is. De gerealiseerde doelstellingen worden hier niet gemeld. Daarnaast geven wij een toelichting op de verwachte financiële afwijkingen vanaf 250 duizend euro en op bestuurlijk relevante afwijkingen. Dit betekent dat niet bij alle programma's toelichtingen zijn opgenomen.

SAMENVATTING

In dit hoofdstuk geven we een samenvatting van de financiële prognose 2016 in deze voortgangsrapportage. We gaan daarbij in op de besteedbaarheid van deze prognose. Aan het slot van dit hoofdstuk melden we een aantal onzekerheden ten aanzien van de prognose.

De prognose bedraagt 2,3 miljoen euro nadelig

De optelling van de prognoses vanuit de afzonderlijke directies laat een nadelige afwijking zien van 2,3 miljoen euro ten opzichte van de begroting. De prognose is gebaseerd op de realisatie en ontwikkelingen in de eerste maanden van dit jaar. We zijn dus nog maar net onderweg.

Om de waarde van de huidige prognose voor 2016 van -2,3 miljoen euro te bepalen, moet de prognose ook in dit perspectief worden gezien. Er zitten nog meerdere onzekerheden in dit resultaat. Wel kan worden verondersteld dat de prognose met de huidige kennis als een redelijk negatief scenario kan worden beschouwd.

De belangrijkste afwijkende onderdelen van de prognose zijn:

	VGR 2016-I
Belastingen	-0,5
Bijzondere bijstand	-1,4
Bouwleges	1,3
Dividendbelasting	0,5
Extra beleid	1,0
Gemeentefonds	0,6
Individuele studietoelage	0,4
Invoering IKB	-6,0
Kapitaallasten	0,9
Leerlingenvervoer	0,4
Nominale ontwikkelingen	1,3
Omzet detachering SW	-0,3
Overig	-1,1
Treasury	0,9
Verkeer & vervoer	0,7
Wij teams	-0,8
Zaakgericht werken	-0,2
Eindtotaal	-2,3

Toelichting op de prognose

De grootste afwijking in de prognose zit in de invoering van het Individueel Keuzebudget.

Individueel Keuzebudget (N 6,0 miljoen euro)

Vanaf 1 januari 2017 wordt het Individueel Keuzebudget (IKB) ingevoerd. Dit betreft een stelselwijziging, waardoor er een voorziening moet worden getroffen voor de vakantietoeslag over juni t/m december 2016. Voor de gemeente leidt dit tot een incidentele last van 6,0 miljoen euro in 2016. Bij dit bedrag moet rekening worden gehouden met een bandbreedte van +/- 10%, afhankelijk van berekening over definitieve bezetting en doorberekening sociale lasten. Daarnaast kan een deel van de lasten worden verrekend met gemeentelijke producten als de afvalstoffenheffing of rioolrechten. Bij de tweede voortgangsrapportage 2016 komen we hier op terug.

In de toelichting per programma worden de overige afwijkingen in de uitvoering van beleid en in financiën nader toegelicht.

Besteedbaar resultaat

Het verschil tussen de prognose en de besteedbaarheid wordt verklaard doordat een aantal verwachte resultaten die conform afspraken met uw raad met reserves verrekend wordt, dan wel anders gedekt wordt. In de prognose van 2,3 miljoen euro nadeel zijn in ieder geval de volgende verwachte resultaten verwerkt die van invloed zijn op de besteedbaarheid daarvan:

Prognose VGR 2016-I	-2,3	
Bouwleges	-1,3	Naar reserve bouwleges
Prognose besteedbaar	-3,6	

Het verwachte vrij besteedbare resultaat bedraagt 3,6 miljoen euro nadelig. Bovenvermeld bedrag van 1,3 miljoen euro ten aanzien van bouwleges is niet vrij besteedbaar. De bouwleges vallen onder het bijzonder resultaat en gaan naar de reserve bouwleges.

Overzicht prognoses per programma

In onderstaande tabel wordt de prognose per programma gepresenteerd. De significante afwijkingen ten opzichte van de begroting worden vervolgens per programma, op deelprogrammaniveau, toegelicht.

Bedragen x 1.000 euro	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016
Programma				
1. Werk en inkomen	-62.855	-65.335	-66.672	-1.337
2. Economie en werkgelegenheid	-18.548	-19.613	-18.813	800
3. Onderwijs	-16.777	-16.785	-16.385	400
4. Welzijn, gezondheid, zorg, jeugd en VSD	-202.213	-207.160	-207.960	-800
5. Sport en bewegen	-14.460	-15.017	-15.008	9
6. Cultuur	-30.819	-31.173	-31.253	-80
7. Verkeer	-5.509	-6.499	-5.789	710
8. Wonen	-9.303	-9.826	-8.532	1.294
9. Kwaliteit van de leefomgeving	-26.058	-26.698	-26.698	0
10. Veiligheid	-18.678	-19.228	-19.228	0
11. Stadhuis en stadje	-7.555	-6.839	-6.894	-55
12. College en Raad	-23.050	-7.982	-6.709	1.273
13. Algemene inkomsten en post onvoorz	510.195	513.476	515.040	1.564
14. Algemene ondersteuning	-74.370	-81.321	-87.371	-6.050
Totaal Gemeente Groningen	0	0	-2.272	-2.272

Onzekerheden en ontwikkelingen ten aanzien van de prognose

De prognose is gebaseerd op de realisatiecijfers in het 1e kwartaal en de ontwikkelingen tot medio mei. Naast de al vermelde financiële afwijkingen is er een aantal onzekerheden en ontwikkelingen aan te geven ten aanzien van de prognose.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Het verwachte resultaat voor Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) kent momenteel de nodige onzekerheden. Onder andere de mate waarin en het moment waarop het begrote substitutie- en transformatie effect daadwerkelijk wordt gerealiseerd, het feit dat de zorgaanbieders op dit moment nog slecht in staat zijn

om te factureren en we hierdoor nu werken met inschattingen op basis van indicaties. Dit geeft risico's in het te verwachten resultaat. Mocht het risico van een financieel nadeel zich daadwerkelijk voordoen dan kunnen we dit dekken door inzet van de reserve WMO. Deze reserve zal naar verwachting voldoende zijn om in 2016 en 2017 de risico's op te vangen.

Vrijval voorzieningen

Mogelijk kan dit jaar nog een deel van de reserveringen van de bij de verkoop van Enexis aan RWE opgerichte vennootschappen vrijvallen ten gunste van de aandeelhouders. Het gaat dan om de vennootschappen Verkoop Vennootschap B.V. en CBL Vennootschap B.V.. Als dat gebeurt, zal het geheel of een deel van de hiervoor gevormde voorzieningen vrijvallen. Het totale bedrag van de gevormde voorzieningen bedraagt 1,6 miljoen euro. Op basis de ingediende claims zal de uitkering voor de gemeente op maximaal 0,8 miljoen euro uitkomen.

Noordelijk Belastingkantoor

In de periode september 2014 tot maart 2015 is in opdracht van de drie noordelijke waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's en Wetterskip Fryslân en de gemeente Groningen een oriënterend onderzoek uitgevoerd naar de voor- en nadelen van een gezamenlijk belastingkantoor. Naar aanleiding van de uitkomsten van deze business case hebben wij besloten tot een vervolgonderzoek. Inmiddels is ook de tweede fase van het onderzoek afgerond en is het 'Bedrijfsplan Noordelijk Belastingkantoor' opgeleverd. Wij zijn voornemens om nog voor de zomervakantie een definitief 'go/no-go' besluit te nemen over oprichting van het Noordelijk Belastingkantoor (NBK). Afhankelijk van de besluitvorming over het NBK zullen er in de tweede helft van dit jaar al incidentele projectkosten gemaakt worden.

SW subsidie

In de begroting 2016 is gerekend met een subsidietekort Sociale Werkvoorziening van afgerond 7,6 miljoen euro. Binnen het Participatiebudget is hiervoor 7,2 miljoen euro beschikbaar. Voor het verschil is in de begroting een taakstelling opgenomen. Het verschil van 0,4 miljoen euro is een gevolg van het feit dat het Rijk voor de berekening van de subsidie vanaf 2015 andere cijfers hanteert dan in het verleden (SiSa cijfers). Nu worden de CBS cijfers gehanteerd. In mei wordt de actuele rijkssubsidie voor 2016 bekend gemaakt. Dan weten we zeker welk bedrag wij aan subsidie voor 2016 ontvangen. Bij de opmaak van deze rapportage is dit nog niet bekend. Mogelijk wordt het verschil van 0,4 miljoen dan geheel of gedeeltelijk opgelost. Tot die tijd blijft het onzeker of we de taakstelling kunnen oplossen.

Financiële ondersteuning statushouders

De komende jaren krijgen we niet alleen te maken met vluchtelingen in de asielzoekerscentra, die voor wellicht enkele jaren in de stad komen wonen. Ook zal het aantal statushouders dat zich voor langere tijd zal vestigen in onze stad toenemen. Deze statushouders zullen een beroep doen op de algemene bijstand, de bijzondere bijstand en ondersteuning bij re-integratie/maatschappelijke participatie. Dit zal leiden tot een toenemend aantal mensen in de bijstand en een toenemende druk op de uitvoering. Het is nog niet duidelijk hoe het Rijk zal omgaan met financiering en compensatie richting gemeenten.

Doordat de regels op het gebied van sociale kredietverlening zijn aangescherpt levert dit voor het verstrekken van leningen aan nieuwe statushouders problemen op. Op dit moment wordt voor het verstrekken van leningen aan statushouders een oplossing bedacht. Besluitvorming hierover moet nog plaats vinden. Een oplossing kan zijn het verstrekken van leenbijstand. Als de gemeente borg staat en daarvoor wordt aangesproken dan lopen we een financieel risico.

Knelpunt schuldhulpverlening

We zien binnen de activiteiten van schuldhulpverlening op meerdere onderdelen knelpunten ontstaan als gevolg van extra instroom van klanten. Hierbij stijgt het aantal aanmeldingen voor schuldhulpverlening, inschrijvingen voor schuldregelingen en aantal klanten in budgetbeheer. Dit geeft een behoorlijke druk op

tijdige dienstverlening aan deze klanten. Ook de dienstverlening in de wijken draagt bij aan deze extra druk. Over de gevolgen van volume stijging zijn nog geen afspraken gemaakt.

BUIG

Omdat het voorlopig budget BUIG 2016 ruim 15 miljoen euro afwijkt van het toegekende budget 2015 heeft hebben wij op 9 oktober 2015 een brief doen uitgaan naar de Tweede Kamer commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In deze brief spreken wij onze bezorgdheid uit over de verdeling van de bijstandsbudgetten over de gemeenten. Gezien de enorme impact op de gemeentefinanciën pleit het college in deze brief voor een beperking van de werking van het verdeelmodel totdat de beoogde verbetering tot het gewenste resultaat heeft geleid.

Het college heeft bezwaar aangetekend tegen de beschikking voorlopig budget BUIG 2016. Dit bezwaar is op 5 april j.l. tijdens een hoorzitting nader toegelicht. Wij verwachten dat de staatssecretaris op korte termijn een uitspraak zal doen. Als de beslissing op het bezwaar positief uitvalt dan heeft dat effect op het resultaat 2016.

Hoofdstuk 1. PROGRAMMA'S

Programma 1: Werk en Inkomen

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

nr.	Programma: Werk en Inkomen	
1.1	Werk en activering	
1.2	Inkomen en armoedebestrijding	
	Effectindicator	
	Aantal bijstandsuitkeringen	In de begroting hebben we aangegeven te verwachten op 10.100 bijstandsuitkeringen uit te komen eind 2016. Per 1 april bedraagt het aantal bijstandsuitkeringen 10.207. Dit is een stijging van 111 ten opzichte van 1 januari van dit jaar. Het is echter gebruikelijk dat het aantal uitkeringen de eerste helft van het jaar stijgt om in de zomer weer te dalen (seizoenspatronen). Landelijk is de toename van het aantal uitkeringen groter dan dat er bij het opstellen van de begroting verwacht werd. Deze landelijke toename, waarvoor het macrobudget wordt aangepast, heeft onder meer te maken met het toenemende aantal vergunninghouders.

nr.	Programma: Werk en Inkomen	
1.1	Werk en activering	
	Beleidsveld: Maatschappelijke participatie	
	Aantal mensen dat actief is op een Participatiebaan.	In de begroting hebben we opgenomen dat we beogen dat er eind 2016 500 mensen actief zijn op een Participatiebaan. Eind maart zaten er 286 mensen op een P-baan. Daarnaast zitten er nog 29 in het proces. Totaal 315. We zijn bezig om de P-banen meer te promoten. Voorbeelden hiervan zijn: Oproep in de bijsluiter voor bijstandsgerechtigden van april, voorlichtingsavonden bij sportclubs in samenwerking met Huis van de sport, contact met Link 050, Re-integratiecoaches nemen het instrument mee in de wijken en in gesprekken met klanten, Kansen in Kaart neemt het instrument mee in gesprekken met wijkbewoners. En we zijn bezig met aanpassing van de website.
	Aantal beschutte werkplekken nieuw (P-wet)	In de begroting hebben we aangegeven dat we verwachten dat er eind 2016 50 mensen op een nieuwe beschutte plek werken op grond van de Participatiewet. Hiervan zouden er 25 starten in 2015 en 25 in 2016. Eind 2015 was er echter nog geen plaatsing gerealiseerd. Wel zaten er een aantal mensen op een oriëntatie stage en/of waren bijna zover dat ze geplaatst konden worden. Eind maart waren hiervan 2 mensen geplaatst/in dienst genomen. De instroom is dus behoorlijk vertraagd. Dit past in het landelijk beeld. Wij zijn voornemens om medio mei/juni 2016 een open dag te organiseren op ons Werkbedrijf voor de

		stage coördinatoren van alle VSO/Pro (Voortgezet Speciaal Onderwijs/Praktijkonderwijs) scholen. Het doel is om onze vacatures nadrukkelijk onder hun aandacht te brengen. Daarnaast is er ook een aantal UWV kandidaten op een oriëntatie stage gestart. Wij verwachten binnenkort nog meer kandidaten vanuit het UWV.
--	--	--

nr.	Programma: Werk en Inkomen	
1.2	Inkomen en armoedebestrijding	
	Beleidsveld: Uitkeringen	
	% aanvragen dat binnen 8 weken is afgehandeld.	Ons streven is om 100% van de aanvragen binnen de termijn van 8 weken af te handelen. Over de eerste 3 maanden bedroeg het percentage aanvragen dat binnen 8 weken is afgehandeld 91%. Dit is een lichte stijging ten opzichte van geheel 2015 (89%).
	Beleidsveld: Armoede en minimabeleid	
	Aantal toegekende aanvragen bijzondere bijstand	Het was de verwachting dat het aantal toegekende aanvragen voor de bijzondere bijstand stabiel zou blijven ten opzichte van 2015. Tot en met eind maart zijn er 1987 aanvragen toegekend. In 2015 hadden we over deze periode ongeveer hetzelfde aantal toekenningen. Over 2015 hebben we echter een nadeel op de bijzondere bijstand van 1 miljoen euro. We verwachten voor 2016 ook een financieel knelpunt.
	Waarvan in het kader van de witgoedregeling	Het was de verwachting dat het aantal toegekende aanvragen voor de witgoedregeling stabiel zou blijven ten opzichte van vorig jaar. Tot en met maart zijn er 229 aanvragen voor de witgoedregeling toegekend. Vorig jaar waren dat er in dezelfde periode 108. Over het hele jaar 2015 641. Als deze lijn zich doorzet gaan we meer verstrekken dan verwacht.
	Aantal gehonoreerde VOS	Tot en met eind maart zijn er in het schooljaar 2015/2016 1.843 toekenningen van de VOS (Vergoeding Ouderbijdrage Schoolfonds) geweest. Dit is een daling van ongeveer 200 ten opzichte van 2015 in deze periode. Het was onze verwachting dat dit stabiel zou blijven.
	Aantal deelnemers collectieve zorgverzekering	Het aantal deelnemers aan de collectiviteit is ten opzichte van 2015 gedaald met ongeveer 500. Dit is een daling van ongeveer 4%. In 2015 hadden we een daling van 200 klanten ten opzichte van 2014. Het was onze verwachting dat die stabiel zou blijven..
	Beleidsveld: Schuldhulpverlening	
	Aantal aanmeldingen schuldhulpverlening	In de begroting hebben we als doelstelling 2.100 aanmeldingen opgenomen. De stand van zaken t/m maart is 568 (op jaarbasis 2.272). Op basis van het aantal aanmeldingen tot april 2016 verwachten we uit te komen op ongeveer 2.200 aanmeldingen. Er is sprake van een kleine afwijking van het geformuleerde jaardoel (2.100). Het eerste kwartaal is over het algemeen druk. De ervaring leert dat de zomermaanden minder druk zijn. Bijsturing is (vooralsnog) niet nodig. Dit is wel het geval bij de aanmeldingen schuldhulpverlening eurocoach. In het eerste kwartaal van 2016 is er sprake van een toename van het aantal

		<p>aanvragen met 30%. Momenteel zijn er 110 dossiers van jongeren in behandeling en staan er 20 jongeren in de wacht. Bij de begeleiding van jongeren met schulden door de eurocoach gaat het om erg intensieve trajecten. Preventie-activiteiten (zoals "Jouw schuld = jouw schuld" voor ROC's) en "Proefveld Onderwijs op maat" hebben een aanzuigende werking op de vraag om schuldhulp. Om de toenemende vraag te kunnen bedienen heeft de GKB 1 fte eurocoach voor 40 dossiers nodig.</p>
	Aantal inschrijvingen schuldregeling	<p>In de begroting hebben we als doelstelling 400 inschrijvingen opgenomen. De stand van zaken t/m maart is 158 (op jaarbasis 632).</p> <p>Op basis van het aantal inschrijvingen schuldregeling tot april 2016 verwachten we uit te komen op tussen de 500 en 600 inschrijvingen. Het eerste kwartaal is over het algemeen een drukke periode, de zomermaanden zijn over het algemeen rustiger. Wel zal een aanmerkelijk deel van de dit jaar in te stromen budgetklanten doorstromen naar het de schuldregeling. Er is sprake van een relevante afwijking van het geformuleerde jaardoel (400). Gelet op de toename van de afgelopen maanden en voor de opvang van de verwachte stijging van het aantal klanten in de schuldregeling in de komende maanden is een uitbreiding van formatie nodig met 0,5 tot 1 fte.</p>
	Aantal klanten in budgetbeheer	<p>Per 1 april is het aantal budgetklanten 2.406.</p> <p>Dit lijkt niet of nauwelijks af te wijken van hetgeen is geprognosticeerd (2.400). Echter de afgelopen maanden (vanaf oktober vorig jaar) is het gemiddeld aantal klanten dat maandelijks instroomt met meer dan 40% gestegen. Hierdoor is vertraging opgelopen in het opstarten van de instroom budgetbeheer. Dit betekent dat over de afgelopen periode nog circa 120 klanten in budgetbeheer moeten worden opgenomen. We denken dat de toename in aanvragen voor budgetbeheer zich dit jaar voortzet onder andere vanwege de naweeën van de recessie en de intensivering van de samenwerking tussen de GKB en de WIJ teams. We verwachten eind dit jaar uit te komen op meer dan 2.550 klanten in budgetbeheer. Vertraging van de start van budgetbeheer kan onnodige maatschappelijke kosten tot gevolg hebben, zoals van uithuiszetting en maatschappelijke opvang. Voor de opvang van de stijging van het aantal budgetklanten de afgelopen maanden en de verwachte toename in de komende maanden is een uitbreiding van formatie nodig met 1,5 tot 2 fte.</p>

Financiële Toelichting

Programma 1. Werk en inkomen		Bedragen x 1.000 euro		
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016
Lasten				
01.1 Werk en activering	72.462	77.160	77.124	36
01.2 Inkomen en armoedebestrijding	195.053	194.335	195.546	-1.211
Totaal lasten	267.515	271.495	272.670	-1.175
Baten				
01.1 Werk en activering	27.412	28.819	28.657	-162
01.2 Inkomen en armoedebestrijding	177.238	177.331	177.331	0
Totaal baten	204.650	206.150	205.988	-162
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen	10	10	10	0
Totaal Programma 1	-62.855	-65.335	-66.672	-1.337

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

1.1 Werk en activering

N 0,1 miljoen euro

SW detachering en beschut werk (N 0,1 miljoen euro saldo baten en lasten)

De omzet SW (Sociale werkvoorziening) uit detachering loopt nog verder terug dan is aangenomen in de begroting. De daling heeft te maken met de uitstroom van SW medewerkers maar ook met het feit dat de gemiddelde leeftijd stijgt. Dit gegeven is van invloed op onder andere het ziekteverzuim en de lagere productiecapaciteit. Een deel van de medewerkers is niet meer detacheerbaar en zal bij beschut werken worden geplaatst of via de zogenaamde ondergrens uitstromen.

Er loopt een onderzoek (dwarskijker) naar de organisatie en uitvoering van de SW in Groningen met als doel zo laag mogelijke kosten van uitvoering en een zo hoog mogelijke omzet. Wij wachten de aanbevelingen uit dit onderzoek af voor eventuele bijsturingsmaatregelen.

De instroom van medewerkers in het Nieuw Beschut Werk is lager dan verwacht. We signaleren hier een risico ten aanzien van de te behalen omzet. Door de lagere instroom maken we minder kosten voor onder andere begeleiding. Daarnaast zijn wij in onderhandeling met één van onze partners over de samenwerking. Dit risico kunnen wij op dit moment nog niet kwantificeren.

1.2 Inkomen en armoedebestrijding

N 1,2 miljoen euro

Bijzondere bijstand (N 1,4 miljoen euro lasten)

Evenals in 2015 verwachten we voor 2016 een lastenstijging op de bijzondere bijstand. De lastenstijging doet zich vooral voor op het gebied van bewindvoering en de aanvullende bijstand. Als we deze lijn vanuit 2015 extrapoleren dan verwachten wij ook in 2016 een tekort van minimaal 1 miljoen euro. Kijken we alleen al naar de eerste maanden van 2016 kijken en deze extrapoleren dan kan het tekort oplopen naar bijna 1,4 miljoen

euro. De stijging komt vooral door de kosten van bewindvoering en door aanvragen voor aanvullende bijstand door personen jonger dan 21 jaar.

Bij de inschatting hebben we rekening gehouden met de afspraak dat de kosten van de laptopregeling voor leerlingen in het voortgezet onderwijs gedekt gaan worden door een herprioritering toe te passen binnen de middelen voor armoedebeleid.

BUIG (geen afwijking)

In de concept gemeentebegroting 2016 werd rekening gehouden met een positief resultaat op de BUIG van 10 miljoen euro. De avond voordat de concept gemeentebegroting 2016 werd gepresenteerd, werden op het gemeenteloket SZW de voorlopige bijstandsbudgetten (BUIG) 2016 gepubliceerd. Vorig jaar zorgde de bekendmaking van de bijstandsbudgetten onverwacht voor een meevaller, nu werden we geconfronteerd met een daling van het budget met 17 miljoen euro in 2016. Momenteel loopt hierover een bezwaarschrift. De prognose van het resultaat in 2016 op grond van het voorlopige budget 2016 komt uit op 5,7 miljoen euro negatief. Dit betekent dat het voorlopige budget 2016 tot een herberekend tekort op de begroting 2016 leidt van 15,7 miljoen euro. Dit tekort kan worden gedekt uit het rekeningresultaat 2015, waardoor hier geen afwijking wordt vermeld.

Op grond van het actuele aantal bijstandsuitkeringen blijkt dat het aandeel van Groningen in het landelijk aantal bijstandsuitkeringen is afgenomen, mede als gevolg van de bij de begroting verwachte besparing door de screening van uitkeringen. We zien in de eerste maanden van 2016 in onze gemeente een stijging van het aantal uitkeringen dat groter is dan de stijging in dezelfde periode van vorig jaar. Echter, deze stijging wijkt vooralsnog niet af van de landelijke trend.

In het onlangs verschenen centraal economisch plan (CEP) van het centraal planbureau (CPB) wordt voor 2016 landelijk een stijging van het aantal uitkeringen verwacht met 2,5%, dit ondanks een verwachte daling van het aantal werkloosheidsuitkeringen. De stijging wordt verklaard door de instroom van jongeren die voorheen onder de Wajong vielen, en door de instroom van asielzoekers. Voor deze instroom volgt financiële compensatie, zodat voor Groningen in principe geen afwijking ontstaat.

Het risico bestaat dat de genoemde ontwikkelingen door het voor Groningen ongunstig uitpakkende verdeelmodel toch uitmondt in een verder financieel nadelig effect.

Individuele Studietoelage (V 0,4 miljoen euro lasten)

In de eerste twee maanden van 2016 is er afgerond 5 duizend euro verstrekt aan individuele studietoelage. Als deze lijn doorzet in de rest van het jaar en we rekening houden met een bedrag voor uitvoeringskosten dan verwachten we een vrijval van 400 duizend euro. Door scholen aan te schrijven met informatie over de regeling, door advertenties in de Gezinsbode en informatie op de website brengen we de regeling onder de aandacht bij de mensen die er een beroep op kunnen doen.

Overige verschillen (N 0,2 miljoen euro lasten)

Programma 2: Economie en werkgelegenheid

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

2	Programma: Economie en Werkgelegenheid	
2.2	Deelprogramma: Aantrekkelijke Stad	
	Beleidsveld: Bevorderen toerisme	
	Brugbediening op afstand	<p>In februari 2015 vond in de gemeente Zaandam een dodelijk incident plaats met een op afstand bedienbare brug. Naar aanleiding van het incident heeft de Onderzoeksraad voor Veiligheid in een rapport (28 januari 2016) geconcludeerd dat de gemeente "onvoldoende oog heeft gehad" voor met name de "menselijke component" van de veiligheid bij de op afstand bedienbare brug. Omdat in Nederland steeds meer bruggen op afstand worden bediend, benadrukt de Raad in het rapport dat de conclusies uit het onderzoek voor brugbeheerders in heel Nederland van belang zijn. Ook wij hebben in de gemeente diverse bruggen die op afstand worden bediend.</p> <p>Wij inventariseren welke consequenties dit rapport heeft voor onze brugbediening.</p>

2	Programma: Economie en Werkgelegenheid	
2.3	Naam deelprogramma: Ruimte voor Bedrijvigheid	
	Beleidsveld: Bedrijvigheid breed stimuleren	
	Aantal bedrijfsbezoeken > 700	<p>We hebben in de begroting 2016 aangegeven dat we meer dan 700 bedrijfsbezoeken willen realiseren in 2016. Door onderbezetting binnen de afdeling EZ is het niet zeker of we dit aantal gaan realiseren. In het tweede kwartaal 2016 richten we ons op het op orde brengen van de bezetting.</p>
	Beleidsveld: Handelsrelaties met het buitenland bevorderen	
	30 Bedrijven uit de regio koppelen met buitenlandse bedrijven	<p>Deze prestatie-indicator valt samen met het onderhouden van contacten met o.a. China en Duitsland. Aangezien we op het internationaliseringsdomein kampen met onderbezetting lopen we een risico ten aanzien van het behalen van deze 30 koppelingen. De afdeling zet in op focus en prioriteren. Dit betekent dat we de internationale contacten met China op een laag niveau zullen insteken de komende tijd. In het tweede kwartaal 2016 richten we ons op het op orde brengen van de bezetting.</p>

Financiële Toelichting

Programma 2. Economie en werkgelegenheid				Bedragen x 1.000 euro	
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016	
Lasten					
02.1 Groningen kennisstad	1.731	1.707	1.707	0	
02.2 Binnenstad en toerisme	3.484	3.536	3.536	0	
02.3 Ruimte voor bedrijvigheid	839	871	871	0	
02.4 Overig econ en werkgelegenheid	22.479	23.574	22.774	800	
Totaal lasten	28.533	29.688	28.888	800	
Baten					
02.1 Groningen kennisstad	6	6	6	0	
02.2 Binnenstad en toerisme	937	989	989	0	
02.3 Ruimte voor bedrijvigheid	0	34	34	0	
02.4 Overig econ en werkgelegenheid	8.206	8.210	8.210	0	
Totaal baten	9.149	9.239	9.239	0	
Reserve mutaties					
Totaal toevoegingen	1.706	1.706	1.706	0	
Totaal onttrekkingen	2.542	2.542	2.542	0	
Totaal Programma 2	-18.548	-19.613	-18.813	800	

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

02.4 Overig economie en werkgelegenheid

V 800 duizend euro

Kapitaallasten Forum (V 800 duizend euro lasten)

Jaarlijks valt er structureel nieuw beleidsgeld vrij door het later uitvoeren van projecten ten opzichte van het beschikbaar stellen van het budget voor kapitaallasten (rente en afschrijvingskosten). De vrijval van deze kapitaallasten wordt verantwoord onder de deelprogramma's 2.4, 7.6 en 8.7 en moet in samenhang worden gezien. In dit deelprogramma bedraagt de vrijval kapitaallasten 800 duizend euro voordelig en is het gevolg van het feit dat de realisatie van het Forum is vertraagd vanwege een onderzoek naar aardbevingsbestendig bouwen.

Programma 3: Onderwijs

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten op dit moment geen afwijkingen in de uitvoering van beleid binnen dit programma.

Financiële Toelichting

Programma 3. Onderwijs		Bedragen x 1.000 euro		
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016
Lasten				
03.1 Onderwijskansen	18.946	20.627	20.627	0
03.2 Voorkomen schooluitval	2.868	2.868	2.468	400
Totaal lasten	21.814	23.495	23.095	400
Baten				
03.1 Onderwijskansen	3.773	4.678	4.678	0
03.2 Voorkomen schooluitval	991	991	991	0
Totaal baten	4.764	5.669	5.669	0
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	741	741	741	0
Totaal onttrekkingen	1.014	1.782	1.782	0
Totaal Programma 3	-16.777	-16.785	-16.385	400

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

3.2 Voorkomen schooluitval

V 0,4 miljoen euro

Leerlingenvervoer (V 0,4 miljoen euro lasten)

De prognose is gebaseerd op het voordelige resultaat op Leerlingenvervoer in de jaarrekening 2015. Wij zien dat de oorzaken van dit voordeel zich ook in 2016 voordoen. De voornaamste oorzaak is dat wij in 2015 een nieuw, voordeliger contract hebben afgesloten, daarnaast hebben aanpassingen in de regelgeving geleid tot lagere kosten. Op het gebied van het leerlingenvervoer wordt nieuw beleid ontwikkeld als onderdeel van de ontwikkeling van Publiek Vervoer. Publiek Vervoer omvat het vervoer voor alle doelgroepen waar de gemeente een rol in speelt. Er wordt onderzocht of we dit integraal en regionaal kunnen organiseren. De doorrekening van de budgettaire effecten vanaf 2017 van een eventuele gezamenlijke aanbesteding, zullen naar verwachting in de loop van 2016 duidelijk worden.

Programma 4: Welzijn, gezondheid, zorg en Vernieuwing sociaal domein

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten op dit moment geen afwijkingen in de uitvoering van beleid binnen dit programma.

Financiële Toelichting

Programma 4. Welzijn, gezondheid, zorg, jeugd en VSD				Bedragen x 1.000 euro
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016
Lasten				
04.1 Soc samenhang en leefbaarheid	116.274	117.104	117.576	-472
04.2 Preventie en zorg	43.498	43.691	44.600	-909
04.3 Integratie en emancipatie	2.028	2.109	2.109	0
04.4 Jeugd	29.807	29.874	29.874	0
04.5 Vernieuwing sociaal domein	55.275	55.205	56.005	-800
Totaal lasten	246.882	247.983	250.164	-2.181
Baten				
04.1 Soc samenhang en leefbaarheid	11.604	7.366	7.838	472
04.2 Preventie en zorg	17.003	17.118	18.027	909
04.3 Integratie en emancipatie	431	431	431	0
04.4 Jeugd	17.229	17.229	17.229	0
04.5 Vernieuwing sociaal domein	0	0	0	0
Totaal baten	46.267	42.144	43.525	1.381
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	2.913	3.013	3.013	0
Totaal onttrekkingen	1.315	1.692	1.692	0
Totaal Programma 4	-202.213	-207.160	-207.960	-800

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

4.1 Sociale samenhang en leefbaarheid

geen afwijking

Vervoers-, woon- en rolstoelvoorzieningen (V 490 duizend euro lasten)

Op vervoersvoorzieningen verwachten we een nadeel van 170 duizend euro; dit wordt veroorzaakt doordat het aantal cliënten dat gebruik maakt van individuele vervoersvoorzieningen in het eerste kwartaal 2016 verder is gestegen. Deze stijging is in het laatste kwartaal van vorig jaar ingezet.

Het beeld van dalende uitgaven voor rolstoelen en vooral woonvoorzieningen wordt door de realisatiecijfers uit het eerste kwartaal opnieuw bevestigd. De verwachting is dat we op deze voorzieningen 660 duizend euro overhouden.

Voor 2017 worden rolstoelen en (woon)hulpmiddelen opnieuw aanbesteed; de verwachting is dat daardoor de tarieven stijgen. Verder volgt in 2017 nog een forse rijkskorting op deze budgetten van 346 duizend euro. We moeten niet uitsluiten dat voor 2017 aanvullende maatregelen nodig zijn om met deze voorzieningen binnen de begroting te blijven. Vandaar dat het voordeel voor 2016 als incidenteel is aangemerkt.

Algemene voorziening huishoudelijke hulp (V 2,3 miljoen euro lasten)

Met ingang van 2016 is de verstrekking van lichte huishoudelijke hulpverlening omgezet van een maatwerkvoorziening naar een algemene voorziening. Deze komt naast de algemene voorziening voor was- en strijkservice, die reeds in 2015 van start is gegaan. In de begroting is voor beide algemene voorzieningen samen 4,5 miljoen euro beschikbaar. Daarnaast is in 2016 2,8 miljoen euro incidenteel beschikbaar in de vorm van HHT-gelden. Deze incidentele gelden zijn door de staatssecretaris vrijgemaakt om de gevolgen van de rijksbezuinigingen op de huishoudelijke hulpverlening tijdelijk te verlichten. Verwacht wordt dat ongeveer 2.000 mensen van de algemene voorziening gebruik zullen maken, wat neerkomt op 5 miljoen euro aan lasten. Per saldo verwachten we derhalve een incidenteel positief resultaat van 2,3 miljoen euro voor de algemene voorziening.

WMO begeleiding (N 1,6 miljoen euro lasten)

De verwachte uitgaven voor WMO zorg in natura 18+ lijken op dit moment hoger dan begroot. Deze uitkomst kent echter de nodige onzekerheden. Onder andere de mate waarin en het moment waarop het begrote substitutie- en transformatie effect daadwerkelijk wordt gerealiseerd, het feit dat de zorgaanbieders op dit moment nog slecht in staat zijn om te factureren en we hierdoor nu werken met inschattingen op basis van indicaties. Maar ook het indicatiebestand is nog niet volledig op orde.

In de begroting werden uit het zorgbudget extra middelen vrijgemaakt voor algemene voorzieningen via de WIJ teams; er werd vanuit gegaan dat door de inzet hiervan de kosten van maatwerkvoorzieningen met eenzelfde bedrag zouden afnemen (substitutie). We verwachten echter dat dit alleen in het tweede halfjaar, in beperkte mate, gerealiseerd zal worden.

De kosten van de zorg zelf zijn hoger dan begroot. Dit heeft te maken met hogere gemiddelde zorgkosten per cliënt en met een hoger aantal cliënten dan eerder aangenomen. Kanttekening hierbij is dat bij gebrek aan betrouwbare facturatiegegevens, de hier afgegeven prognose is gebaseerd op indicatiegegevens en op de aanname dat 5% van de afgegeven indicaties niet verzilverd wordt. Tot slot is er een overgangsregeling getroffen met de aanbieders ter dekking van frictiekosten die ontstaan omdat de aanbieders relatief laat de (afgebouwde) indicatiegegevens voor 2016 ontvingen.

Per saldo leiden bovenstaande ontwikkelingen tot een negatief resultaat van 1,6 miljoen euro.

Eigen bijdrage WMO oude taken en begeleiding (V 472 duizend euro baten)

In 2015 bedroegen de baten uit eigen bijdrage voor deze taken 3,7 miljoen euro. Met name vanwege de omzetting van de maatwerkvoorziening huishoudelijke hulp in een algemene voorziening, werd in de begroting 2016 rekening gehouden met lagere baten, namelijk 2,5 miljoen euro. Ten opzichte van die begroting verwachten we 472 duizend euro meer aan baten. Hierbij hebben we rekening gehouden met het aantal cliënten dat in 2016 nog maatwerk huishoudelijke hulp krijgt en met het feit dat de kosten van voorzieningen waarover mensen in 2016 een eigen bijdrage betalen, hoger zijn dan ten tijde van het overgangsrecht.

Regeling Chronisch zieken en gehandicapten (N 440 duizend euro lasten)

Gehandicapte inwoners of chronisch zieken die voor onevenredig hoge meerkosten komen te staan, kunnen bij de gemeente een aanvraag doen ter compensatie van deze kosten.

Het totaal beschikbare bedrag voor de doelgroep in 2016 bedraagt 2,3 miljoen euro. Bij het vaststellen van de vergoeding voor 2016 van 385 euro per cliënt is uitgegaan van een lichte stijging van de doelgroep die in 2015 een uitkering heeft ontvangen. In 2016 is echter gebleken dat een grote groep cliënten die tot de doelgroep behoren in 2015 niet zijn aangeschreven. Deze groep zal alsnog worden aangeschreven en kan met terugwerkende kracht de vastgestelde vergoeding ontvangen wanneer ze aan de gestelde criteria voldoen. In

de rekening 2015 is hier al rekening mee gehouden. In de begroting 2016 echter niet. Dit betekent dat ongeveer 1.100 mensen meer gebruik gaan maken van de regeling waardoor het beschikbare bedrag wordt overschreden met 440 duizend euro.

Uitvoeringskosten (N 1,8 miljoen euro lasten)

Voor de uitvoering wordt 1,8 miljoen euro nadeel verwacht. Dit nadeel wordt voor 0,1 miljoen euro veroorzaakt doordat de bijdrage aan de SVB, die de uitvoering van de PGB's verzorgt, in 2016 hoger zal uitvallen dan voorzien.

Daarnaast worden we in 2016 geconfronteerd met incidentele aanvullende uitgaven voor:

- herindicaties Jeugd ZIN en PGB (0,3 miljoen euro)
- restant herindicaties AWBZ 18+ (0,1 miljoen euro)
- facturering door zorgaanbieders en databestanden op orde brengen (1,2 miljoen euro)
- regiosecretaris hervorming langdurige zorg (0,1 miljoen euro).

Beschermd wonen (V 0,6 miljoen euro lasten)

De gemeente Groningen voert de centrumregeling beschermd wonen uit voor de regio in de vorm van een lichte Gemeenschappelijke Regeling. Het beschikbare budget voor beschermd wonen voor ZIN en PGB bedraagt 58,3 miljoen euro. Dit is inclusief het begrote bedrag aan eigen bijdragen van 2,9 miljoen. We verwachten in 2016 een bedrag van 1,9 miljoen over te houden op dit budget.

Dit komt onder andere doordat na de afronding van het inkooptraject 2016 duidelijk is geworden dat wij als centrumgemeente Groningen 2,4 miljoen extra budget van het Rijk ontvangen door de uitkomsten van het onderzoek naar het verdeelmodel door onderzoeksbureau HHM.

Vanwege de solidariteitsafspraken binnen de Gemeenschappelijke Regeling gaan wij er vanuit dat ook de voordelen worden gedeeld. Daarom verwachten wij een voordeel van 0,6 miljoen euro voor de gemeente Groningen. Een kanttekening hierbij is dat meerdere aanbieders hebben aangegeven de huidige tarieven onvoldoende te vinden voor een kostendekkende exploitatie. Het gesprek hierover met deze aanbieders zal in de komende tijd gevoerd gaan worden.

4.2 Preventie en zorg

geen afwijking

Bed bad broodregeling (geen afwijking saldo baten en lasten)

Voor de opvang van uitgeprocedeerde vreemdelingen hebben we in 2015 van het Rijk een bedrag van bijna 1,2 miljoen euro ontvangen voor de opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers. Voor 2016 is er nog geen bestuursakkoord afgesloten tussen de VNG en het Rijk. Daarom zijn er voor dit jaar van het Rijk nog geen middelen ontvangen voor de Bed, Bad en Brood regeling.

Stichting INLIA heeft in december 2015 een subsidieaanvraag gedaan voor de opvang in de periode januari tot en met maart 2016. Hiermee was een bedrag van 434 duizend euro gemoeid. Dit bedrag is voorgefinancierd uit de reguliere middelen maatschappelijke opvang.

Voor opvang in de periode april tot en met juni 2016 heeft INLIA een subsidieaanvraag gedaan voor een bedrag van 475 duizend euro.

Vooruitlopend op de te ontvangen vergoeding door het Rijk stellen we voor in totaal 480 duizend euro beschikbaar te stellen voor de Bed, Bad en Broodregeling in de maanden april, mei en juni 2016 en dit bedrag voor te financieren uit de middelen voor maatschappelijke opvang. Wij zullen uw raad hierover separaat per brief informeren.

Vooralsnog luidt de prognose dat we voor deze kosten een vergoeding van het Rijk verwachten te ontvangen. Worden de benodigde gelden in 2016 niet toegezegd, dan kan het tekort oplopen tot 1,3 miljoen euro. We zoeken dan naar verdere dekkingsmogelijkheden binnen het reguliere budget voor maatschappelijke opvang.

WIJ Teams (N 0,8 miljoen euro lasten)

In 2016 wordt de uitrol van de WIJ-teams over de stad voltooid. We zien nu dat in aanvulling op de begrote uitgaven, extra incidentele uitgaven nodig zijn voor onder andere projectleiders preventie en veiligheid, implementatie en inrichting WIJ-teams, medewerkers communicatie, kwaliteit en bedrijfsvoering. In totaliteit gaat het om circa 0,7 miljoen euro aan uitvoeringskosten.

Daarnaast blijkt uit de actieve WIJ-teams dat de WIJ-manager meer ondersteuning nodig heeft in de vorm van een secretaris/medewerker casuïstiek. Wij verwachten daarop een nadeel van 0,5 miljoen euro. Daarnaast verwachten we een overschrijding op het ICT-budget van 0,5 miljoen euro omdat de Wij-Teams uit meer mensen bestaan en de daarvoor benodigde ICT-voorzieningen.

Tot slot ontstaat een voordeel in verband met de inzet in de WIJ-teams van enkele gesubsidieerde instellingen van 0,3 miljoen euro en er is rekening gehouden met een dekking van 0,6 miljoen euro uit het bestemmingsvoorstel vanuit resultaat 2015.

Zorg Jeugd (geen afwijking saldo baten en lasten)

De RIGG (Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten) gaat ervan uit dat het totale budget voor 2016 bepaald wordt door de in de circulaire beschikbaar gestelde bedragen voor Jeugd, minus 7,5 % die de deelnemende gemeenten zelf voor innovatie, uitvoeringskosten e.d. mogen gebruiken.

De kosten op het gebied van jeugd betreffen maatwerkvoorzieningen (ZIN en PGB) en algemene voorzieningen. De maatwerkvoorzieningen zijn in RIGG-verband gezamenlijk ingekocht voor alle gemeenten. Verder voeren de gemeenten eigen beleid voor wat betreft de toegang tot zowel maatwerkvoorzieningen als tot algemene voorzieningen. Vanwege specifieke kenmerken van de jeugdzorg is voor 2016 en 2017 afgesproken afwijkingen tussen beschikbaar budget en uitgaven aan maatwerk- en algemene voorzieningen van de deelnemende gemeenten via de RIGG in solidariteit met elkaar te vereffenen. Wij hebben 3,3 miljoen euro bij de WIJ-teams ingezet voor algemene voorzieningen. Deze kosten nemen we mee bij de afrekening in het kader van de RIGG. Voorwaarde van de RIGG is dat inzichtelijk wordt gemaakt wat de met die inzet bereikte besparing op maatwerkvoorzieningen is geweest. Hoe dit effect van de algemene voorzieningen gemonitord kan worden, is dus van groot belang. Voor zover het effect van de algemene voorzieningen op de maatwerkvoorziening niet voldoende aantoonbaar is, bestaat het risico dat een deel van de kosten voor de algemene voorzieningen niet via de verrekening van het RIGG afgewikkeld kan worden. Voorlopig nemen we aan dat de RIGG in zijn totaliteit (ZIN, PGB en Algemene voorzieningen) binnen de begroting blijft.

Programma 5: Sport en bewegen

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten op dit moment geen afwijkingen in de uitvoering van beleid binnen dit programma.

Financiële Toelichting

Programma 5. Sport en bewegen				Bedragen x 1.000 euro	
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016	
Lasten					
05.1 Sportieve infrastructuur	20.075	21.077	21.090	-13	
05.2 Deelname aan sport	1.011	1.013	1.011	2	
Totaal lasten	21.086	22.090	22.101	-11	
Baten					
05.1 Sportieve infrastructuur	6.506	6.945	6.965	20	
05.2 Deelname aan sport	40	40	40	0	
Totaal baten	6.546	6.985	7.005	20	
Reserve mutaties					
Totaal toevoegingen	121	135	135	0	
Totaal onttrekkingen	201	223	223	0	
Totaal Programma 5	-14.460	-15.017	-15.008	9	

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

Wij verwachten geen financiële afwijkingen groter dan 250 duizend euro binnen dit programma.

Programma 6: Cultuur

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten op dit moment geen afwijkingen in de uitvoering van beleid binnen dit programma.

Financiële Toelichting

Programma 6. Cultuur		Bedragen x 1.000 euro		
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016
Lasten				
06.1 Culturele infrastructuur	37.010	38.430	38.426	4
06.2 Deelname aan cultuur	3.465	3.522	3.487	35
Totaal lasten	40.475	41.952	41.913	39
Baten				
06.1 Culturele infrastructuur	9.047	9.771	9.652	-119
06.2 Deelname aan cultuur	0	0	0	0
Totaal baten	9.047	9.771	9.652	-119
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	1.456	1.456	1.456	0
Totaal onttrekkingen	2.065	2.464	2.464	0
Totaal Programma 6	-30.819	-31.173	-31.253	-80

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

Wij verwachten geen financiële afwijkingen groter dan 250 duizend euro binnen dit programma.

Programma 7: Verkeer

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

7.	Programma: Verkeer	
7.1	Deelprogramma: Fiets	
	Beleidsveld: Fietsnetwerk	
	Aanleg fietspad Noordelijke Ringweg	Vanwege de gevoeligheden rond de noodzakelijke bomenkap heeft dit project een halfjaar vertraging opgelopen.

7.	Programma: Verkeer	
7.1	Deelprogramma: Fiets	
	Beleidsveld: Fietsnetwerk	
	Aanleg fietspad Pegasusstraat-Klaas de Vriezestraat	Vanwege de bezwaren van omwonenden heeft dit project een halfjaar vertraging opgelopen.

7.	Programma: Verkeer	
7.1	Deelprogramma: Fiets	
	Beleidsveld: Fietsnetwerk	
	Verbeteren en verlengen Slimme Routes naar Zernike Campus	Vanwege de gevoeligheden rond de bomenkap in Park Selwerd heeft dit project een halfjaar vertraging opgelopen.

7	Programma: Verkeer	
7.2	Deelprogramma: Openbaar Vervoer	
	Beleidsveld: Spoor	
	Verbeteren spoorverbinding Groningen – Assen - Zwolle	Door een tekort aan voldoende gekwalificeerd personeel voor de geplande TreinVrijePeriode (TVP) van augustus 2016 heeft ProRail er voor gekozen om de werkzaamheden voor de pendel Assen-Groningen te verschuiven naar april 2017. De pendel gaat na deze werkzaamheden in april 2017 rijden.

7	Programma: Verkeer	
7.2	Deelprogramma: Openbaar Vervoer	
	Beleidsveld: Bus	
	DRIS (Dynamische Reizigersinformatie) op bushaltes plaatsen	Het plaatsen van de nog resterende DRIS-panelen is afhankelijk van de oplevering van projecten. Zo is bijvoorbeeld oplevering van P+R Meerstad in 2017. Dit betekent dat niet alle resterende DRIS-panelen in 2016 geplaatst kunnen worden.

7	Programma: Verkeer	
7.3	Deelprogramma: Auto	
	Beleidsveld: Stedelijke hoofdstructuur en goederenvervoer	
	Maatregelen nemen ter verbetering van de autodoorstroming tijdens ombouw Zuidelijke Ringweg	Noordelijke Ringweg, kruising aansluiting Zonnelaan: De oplossing van het kruispunt hangt nauw samen met de ontwikkelingen op Zernike. Gezien deze samenhang willen we het vraagstuk van deze aansluiting meenemen in het gehele plan

		voor Zernike. Hiermee krijgt de aanpak van de aansluiting een ander tijdsplan. Voor het totaalplan voor Zernike, inclusief de aansluiting Noordelijke Ringweg-Zonnelaan, komen we in het najaar terug bij uw raad met een voorlopig ontwerp, welke dan nog met de buurt gecommuniceerd moet worden.
--	--	---

7	Programma: Verkeer	
7.4	Deelprogramma: Parkeren	
	Beleidsveld: Parkeerhandhaving	
	Handhaving parkeerregels	<p>Het aantal uitgeschreven processen verbaal voor betaald parkeren blijft achter bij de prognose. Dit wordt onder andere veroorzaakt door:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Extreme weersomstandigheden in de eerste week van dit jaar waardoor het niet mogelijk was om betaald parkeren te handhaven; 2. De beëindiging van de samenwerking met Veiligheidszorg Noord per 1 maart 2016. Daardoor bouwen wij bij Randstad een nieuwe flexibele personele schil voor onze parkeerhandhaving op (inclusief inwerken).

Financiële Toelichting

Programma 7. Verkeer		Bedragen x 1.000 euro		
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016
Lasten				
07.1 Fiets	1.407	1.407	1.407	0
07.2 Openbaar vervoer	1.159	1.159	1.159	0
07.3 Auto	650	650	650	0
07.4 Parkeren	13.233	13.334	13.334	0
07.5 Verkeersveiligheid	205	205	205	0
07.6 Overig verkeer	6.110	7.015	6.305	710
Totaal lasten	22.764	23.770	23.060	710
Baten				
07.1 Fiets	0	0	0	0
07.2 Openbaar vervoer	0	0	0	0
07.3 Auto	0	0	0	0
07.4 Parkeren	16.890	16.906	16.906	0
07.5 Verkeersveiligheid	0	0	0	0
07.6 Overig verkeer	1.511	1.511	1.511	0
Totaal baten	18.401	18.417	18.417	0
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	1.146	1.146	1.146	0
Totaal onttrekkingen	0	0	0	0
Totaal Programma 7	-5.509	-6.499	-5.789	710

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

7.6 Overig verkeer

V 710 duizend euro

Verkeer- en vervoersprojecten (V 710 duizend euro lasten)

Voor het project Oostelijke Ringweg constateren we dat het project zich binnen het geraamde budget beweegt. Het project zal wellicht zelfs iets goedkoper uitvallen dan vooraf verwacht. Onlangs hebben we bij dit project echter moeten constateren dat er bij de kredietaanvraag in 2014 abusievelijk een fout is gemaakt. Door kosten (onterecht) twee maal ten laste te brengen van de BDU-subsidie is er destijds 700 duizend euro in plaats van 1,4 miljoen euro extra krediet aangevraagd. Bij de nu naderende afrekening komt deze situatie aan het licht. Het gevolg is dat er nu onder aan de streep een tekort zal ontstaan. Wij stellen voor om bij de nacalculatie in het najaar 2016, op het moment dat alle kosten inzichtelijk zijn, deze kredietoverschrijding recht te trekken. De huidige inschatting is dat er ongeveer 375 duizend euro aan eigen middelen nodig zal zijn om de situatie op te lossen. De geschatte 375 duizend euro die vanuit eigen middelen bij de Oostelijke Ringweg nodig is, kan (ruimschoots) worden gevonden uit de positieve saldi van de projecten Langman en Stationsvoorplein.

De werkzaamheden rondom het Langman-project zijn afgerond. Daar waar in de nacalculatie van 2014 nog een aantal openstaande punten waren genoemd, zijn deze niet langer actueel (plankosten worden niet meer gemaakt) of zijn kosten binnen ander project meegenomen. Er is op dit moment een positief saldo van 855 duizend euro, dat mede is ontstaan door rentevoordelen.

De werkzaamheden rondom het project Stationsvoorplein zijn in 2007/2008 afgerond; het project omvatte de aanleg van het fietsbalkon. Binnen dit project zijn er geen werkzaamheden meer uit te voeren. Door rente-op rentevoordelen is het beperkte bedrag voor nawerk dat destijds werd gereserveerd (en dus niet nodig is gebleken) opgelopen tot ongeveer 230 duizend euro positief.

Al met al verwachten we, voor vermelde drie projecten, op dit moment een positief saldo van 710 duizend euro aan eigen middelen.

Programma 8: Wonen

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

8.	Programma: Wonen	
8.2	Deelprogramma: Jongerenhuisvesting	
8.2.2	Beleidsveld: Kamerverhuurbeleid	
	Toevoegen van kwalitatief hoogwaardige jongerenhuisvesting	De doelstelling om 4.500 eenheden tot 2015 op te leveren is niet gehaald. Dit wordt veroorzaakt door de crisis en de rijksmaatregelen waardoor vooral het investeringsvermogen van de corporaties fors beperkt is. Dit leidt echter niet tot problemen op de kamerverhuurmarkt omdat er voldoende kwantitatief aanbod is.
8.1	Deelprogramma: Gezinnen	
8.1.1	Beleidsveld: Bouwen in de uitleg	
	Realiseren van nieuwe woningen in bestaand stedelijk gebied en op uitleglocaties	Ook hier geldt dat de beperkte investeringsruimte van de corporaties er toe leidt dat er minder sociale huurwoningen dan voorheen worden gerealiseerd.
8.1.2	Beleidsveld: Bouwen in de bestaande stad	
	Risico's grondexploitaties en reserve grondzaken	De omvang van de risico's op 31 december 2015 bedraagt 177,4 miljoen euro. De meerjarenberekening per 31 december 2015 laat zien dat de verwachte omvang per 31 december 2016 ongeveer 185 miljoen euro zal zijn. Na 2016 zal de omvang licht stijgen naar circa 188 miljoen euro in 2017 en daarna dalen naar circa 186 miljoen euro in 2018. De verwachte omvang van de reserve grondzaken per 31 december 2016 is circa 54 miljoen euro en is onvoldoende om dit risico op te vangen. Het risico wordt opgevangen binnen het gemeentelijk weerstandsvermogen.
	Groninger Woonkwaliteit	Dit instrument wordt niet meer actief ingezet.
	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO)	Er zijn initiatieven op het gebied van CPO die we ondersteunen, maar dit is geen 10% van de totale verwachte productie.
	Wijkperspectieven	Doordat het project NLA 2.0 is afgelopen, zijn de wijkperspectieven minder prominent geworden. In de prestatieafspraken met de corporaties zijn nieuwe afspraken gemaakt over het samenwerken in de wijken. De afstemming tussen de gebiedsprogramma's en de leefbaarheidsprogramma's van de corporaties moet nog plaatsvinden.

Financiële Toelichting

Programma 8. Wonen		Bedragen x 1.000 euro		
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016
Lasten				
08.1 Gezinnen	2.636	2.636	2.636	0
08.2 Jongerenhuisvesting	484	484	484	0
08.3 Bestaande wonen en zorg	31	31	31	0
08.4 Kwaliteit woningvoorraad	3.106	3.106	3.106	0
08.5 Betaalbaarheid en beschikbaarh	530	530	530	0
08.6 Cultuurhistorie en archeologie	1.223	1.223	1.223	0
08.7 Overig wonen	10.219	10.795	10.795	0
Totaal lasten	18.229	18.805	18.805	0
Baten				
08.1 Gezinnen	460	460	460	0
08.2 Jongerenhuisvesting	96	96	96	0
08.3 Bestaande wonen en zorg	31	31	31	0
08.4 Kwaliteit woningvoorraad	262	262	262	0
08.5 Betaalbaarheid en beschikbaarh	2	2	2	0
08.6 Cultuurhistorie en archeologie	0	0	0	0
08.7 Overig wonen	7.778	7.831	9.125	1.294
Totaal baten	8.629	8.682	9.976	1.294
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	455	455	455	0
Totaal onttrekkingen	752	752	752	0
Totaal Programma 8	-9.303	-9.826	-8.532	1.294

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

8.7 Overig Wonen

V 1,3 miljoen euro

Bouwleges (V 1,3 miljoen euro baten)

In 2016 is een legesopbrengst van 6,1 miljoen euro begroot. De voorlopige prognose van de leges komt uit op een opbrengst van 7,4 miljoen euro. De begroting 2016 en de prognose kan als volgt worden gespecificeerd:

Begroting 2016

Prognose bouwplannen leges < 200.000	3,3
Prognose bouwplannen leges > 200.000	<u>2,8</u>
Totaal	6,1

Totaal prognose 2016 VGR-I

Prognose bouwplannen leges < 200.000	4,3
Prognose bouwplannen leges > 200.000	<u>3,1</u>
Totaal	7,4

De prognose is gebaseerd op een 5-jaarsgemiddelde over de totale legesontvangsten tot 200 duizend euro. De grote projecten (leges meer dan 200 duizend euro) zijn apart geïdentificeerd op basis van de reeds ingediende aanvragen in 2016. Tot slot is gekeken naar de huidige werkvoorraad en verwachte aanvragen.

De afwijking (voordeel van 1,3 miljoen euro) is toe te schrijven aan de inschatting dat er in 2016 meer bouwaanvragen worden ingediend. Het is lastig in te schatten wanneer een aanvraag daadwerkelijk wordt ingediend. Mutaties in projecten en vertragingen kunnen de daadwerkelijke legesopbrengst sterk beïnvloeden.

Programma 9: Kwaliteit van de leefomgeving

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Er zijn op dit moment geen afwijkingen in de uitvoering van beleid in dit programma.

Financiële Toelichting

Programma 9. Kwaliteit van de leefomgeving				Bedragen x 1.000 euro	
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016	
Lasten					
09.1 Ondh en beh openbare ruimte	53.362	53.776	53.776	0	
09.2 Afvalinzameling en-verwerking	29.166	29.166	29.166	0	
Totaal lasten	82.528	82.942	82.942	0	
Baten					
09.1 Ondh en beh openbare ruimte	22.026	21.800	21.800	0	
09.2 Afvalinzameling en-verwerking	34.753	34.753	34.753	0	
Totaal baten	56.779	56.553	56.553	0	
Reserve mutaties					
Totaal toevoegingen	470	470	470	0	
Totaal onttrekkingen	161	161	161	0	
Totaal Programma 9	-26.058	-26.698	-26.698	0	

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

Wij verwachten geen financiële afwijkingen groter dan 250 duizend euro binnen dit programma.

Programma 10: Veiligheid

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Voor het Programma Veiligheid kunnen we melden dat er geen afwijkingen in uitvoering zijn.

Financiële Toelichting

Programma 10. Veiligheid	Bedragen x 1.000 euro			
	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016
Deelprogramma				
Lasten				
10.1 Veilige woon- en leefomgeving	5.222	5.270	5.270	0
10.3 Integriteit en veiligheid	600	600	600	0
10.4 Fysieke veiligheid	16.693	17.238	17.238	0
Totaal lasten	22.515	23.108	23.108	0
Baten				
10.1 Veilige woon- en leefomgeving	1.898	1.941	1.941	0
10.3 Integriteit en veiligheid	134	134	134	0
10.4 Fysieke veiligheid	1.805	1.805	1.805	0
Totaal baten	3.837	3.880	3.880	0
Reserve mutaties				
Totaal toevoegingen	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen	0	0	0	0
Totaal Programma 10	-18.678	-19.228	-19.228	0

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

Wij verwachten geen financiële afwijkingen groter dan 250 duizend euro binnen dit programma.

Programma 11: Stadhuis en Stadjer

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten op dit moment geen afwijkingen in de uitvoering van beleid binnen dit programma.

Financiële Toelichting

Programma 11. Stadhuis en stadjer				Bedragen x 1.000 euro	
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016	
Lasten					
11.1 Publieke dienstverlening	16.840	15.859	15.864	-5	
11.2 Communicatie met de burgers	56	56	56	0	
Totaal lasten	16.896	15.915	15.920	-5	
Baten					
11.1 Publieke dienstverlening	9.829	9.464	9.414	-50	
11.2 Communicatie met de burgers	0	0	0	0	
Totaal baten	9.829	9.464	9.414	-50	
Reserve mutaties					
Totaal toevoegingen	488	488	488	0	
Totaal onttrekkingen	0	100	100	0	
Totaal Programma 11	-7.555	-6.839	-6.894	-55	

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

Wij verwachten geen financiële afwijkingen groter dan 250 duizend euro binnen dit programma.

Programma 12: College en Raad

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten op dit moment geen afwijkingen in de uitvoering van beleid binnen dit programma.

Financiële Toelichting

Programma 12. College en Raad				Bedragen x 1.000 euro	
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016	
Lasten					
12.1 College en Raad	14.135	-5.711	-6.984	1.273	
Totaal lasten	14.135	-5.711	-6.984	1.273	
Baten					
12.1 College en Raad	8.506	4.133	4.133	0	
Totaal baten	8.506	4.133	4.133	0	
Reserve mutaties					
Totaal toevoegingen	19.421	19.421	19.421	0	
Totaal onttrekkingen	2.000	1.595	1.595	0	
Totaal Programma 12	-23.050	-7.982	-6.709	1.273	

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

Nr. 12.1 College en Raad

V 1,3 miljoen euro

Nominale ontwikkelingen (V 1,3 miljoen euro lasten)

2016

De nominale ontwikkelingen (loon- en prijsontwikkelingen) over 2016 stellen we naar de huidige inzichten neerwaarts bij. De nominale compensatie over 2016 bedraagt 2,2%. In de primitieve begroting 2016 gingen we uit van een nominale compensatie van 2,7%. Dit betekent een daling van 0,5%. Dit leidt tot een structureel voordeel van 1,2 miljoen euro vanaf 2016. De neerwaartse aanpassing wordt grotendeels verklaard doordat de loonkosten voor de gemeente per saldo met 0,56% dalen. Enerzijds gaan we op basis van de vastgestelde Cao 2016 – 1 mei 2017 uit van een hogere loonsverhoging van 0,26%. Anderzijds is er sprake van een verlaging van de sociale lasten. Deze verlaging volgt uit de afspraken gemaakt in het loonruimteakkoord 2015 om de pensioenopbouw vanaf 1 januari 2016 te verlagen (en dit voordeel vervolgens om te zetten naar een salarisverhoging). Bij de berekening van dit percentage is rekening gehouden met de herstellpremie van 1% die het ABP vanaf 1 april 2016 doorvoert. Deze extra premie is nodig om de dekkingsgraad van het ABP te verbeteren. De prijsmutatie van de materiële overheidsconsumptie is het percentage waarop we onze prijscompensatie baseren. De prijsmutatie is op basis van informatie vanuit het CPB over 2016 ten opzichte van de primitieve begroting verlaagd van 1,0% naar 0,7%.

2015

Voor de jaarschijf 2015 is bij de begroting 2016 rekening gehouden met een benodigd percentage voor nominale compensatie van 0,77%. Op basis van de meest recente gegevens van het CPB over de prijsmutatie stellen we dit percentage neerwaarts bij van 0,6% naar 0,3%. Dit levert een structureel voordeel op van 0,1 miljoen euro.

Per saldo leiden bovenstaande ontwikkelingen tot een voordeel van 1,3 miljoen euro in 2016.

Concernbezuinigingen 2016-2019 (geen afwijking)

Wij verwachten de vastgestelde bezuinigingen in 2016 volledig te realiseren.

Eén van de incidentele maatregelen 2016 is de bezuiniging op vastgoed van 1,4 miljoen euro. Deze maatregel wordt onder voorbehoud van de besluitvorming over de rekening 2015 gerealiseerd. In het rekeningresultaat 2015 zit een verkoopopbrengst van 697 duizend euro. Bij de rekening wordt aan uw raad een bestemmingsvoorstel ingediend om dit resultaat te bestemmen voor deze taakstelling in 2016.

Programma 13: Algemene inkomsten en post onvoorzien

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten op dit moment geen afwijkingen in de uitvoering van beleid binnen dit programma.

Financiële Toelichting

Programma 13. Algemene inkomsten en post onvoorzien				Bedragen x 1.000 euro	
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016	
Lasten					
13.1 Algem. ink. & post onvoorzien	46.467	46.271	43.439	2.832	
Totaal lasten	46.467	46.271	43.439	2.832	
Baten					
13.1 Algem. ink. & post onvoorzien	556.662	559.747	558.479	-1.268	
Totaal baten	556.662	559.747	558.479	-1.268	
Reserve mutaties					
Totaal toevoegingen	0	0	0	0	
Totaal onttrekkingen	0	0	0	0	
Totaal Programma 13	510.195	513.476	515.040	1.564	

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

13.1 Algemene inkomsten en post onvoorzien

V 1,6 miljoen euro

Landelijke ontwikkelingen 2016 (V 175 duizend euro baten)

Uit de decembercirculaire 2015 blijkt dat de uitkeringsfactor structureel met 1 punt stijgt als gevolg van het uitdelen van de verdeelreserve 2015. Dit levert een voordeel op van 175 duizend euro.

Plaatselijke ontwikkelingen 2016 (V 398 duizend euro baten)

De plaatselijke ontwikkelingen zijn geactualiseerd ten opzichte van de ramingen zoals die zijn opgenomen in de primitieve begroting 2016. Op basis van actuele informatie vanuit onder andere het CBS, de Waarderingskamer en de jaarrekening 2015 zijn de standen van een groot aantal verdeelmaatstaven geactualiseerd. Deze actualisaties leiden per saldo tot een hogere uitkering van 398 duizend euro.

Teruggave dividendbelasting 2015/2016 (V 500 duizend euro baten)

Bij het opstellen van de begroting 2016 werd er nog vanuit gegaan dat met de invoering van de Vennootschapsbelasting in 2016 geen dividendbelasting meer zou mogen worden teruggevraagd. Uit een memorie van antwoord bij Kamervragen hierover blijkt dat bij Enexis de dividendbelasting in de toekomst ook mag worden teruggevraagd. Dit levert in 2016 een voordeel op.

Onroerende zaakbelasting (N 600 duizend euro baten)

Op de opbrengst onroerend zaakbelasting (OZB) verwachten we een nadeel van 600 duizend euro. De belangrijkste oorzaak is de afwikkeling van de bezwaarschriften van de twee Groningse ziekenhuizen. In december 2015 heeft het Gerechtshof Amsterdam geoordeeld dat de landelijke Taxatiewijzer ziekenhuizen onvoldoende rekening houdt met de wettelijke werktuigenvrijstelling. Als gevolg hiervan is de WOZ-waarde van de ziekenhuizen fors verlaagd. Normaliter zou deze verlaging van de WOZ-waarde gecorrigeerd zijn met een verhoging van de tarieven (gewenste opbrengst = WOZ-waarde x tarieven), maar de OZB-tarieven voor 2016 waren al door uw raad vastgesteld toen in december 2015 de taxatiewijzer werd aangepast.

Logiesbelasting (V 190 duizend euro baten)

In 2016 zijn de aanslagen 2015 opgelegd. In 2015 zijn er meer overnachtingen geweest dan begroot. Hierdoor vertoont de logiesbelasting een meeropbrengst van 190 duizend euro.

Voordeel korte mismatch (V 471 duizend euro saldo baten en lasten)

In beginsel wordt de lange vermogensbehoefte (= investeringen) gefinancierd met lange financieringsmiddelen, zoals langlopende leningen en beschikbare reserves en voorzieningen. In de praktijk financieren we een deel van de lange vermogensbehoefte met korte financieringsmiddelen (= banktegoeden). Dit noemen we korte mismatch financiering. De verwachte korte mismatch financiering is dit jaar 66 miljoen euro. Dit levert een voordeel op van 1,2 miljoen euro. In de begroting 2016 is een verwacht resultaat van 0,7 miljoen opgenomen. Daarom resteert er een netto voordeel van afgerond 0,5 miljoen euro.

Renteresultaat leningenportefeuille (V 481 duizend euro saldo baten en lasten)

Dit jaar verwachten we voor in totaal 40 miljoen euro aan nieuwe consolidatieleningen af te sluiten. Hiervan hebben we reeds een lening van 20 miljoen euro afgesloten tegen een rentetarief van 0,09%. Het rentetarief is laag, omdat de lening een looptijd heeft van 24 maanden. Verder verwachten we nog leningen af te sluiten met een omvang van gemiddeld 20 miljoen euro tegen een rentetarief van 1,435%. Aangezien het begrote rentetarief 2,35% is, verwachten we hierop een voordeel van 281 duizend euro. Op de langlopende leningenportefeuille zijn er daarnaast nog overige relatief geringe afwijkingen van per saldo 200 duizend euro voordeel.

Programma 14: Algemene ondersteuning

Toelichting op afwijkingen in de uitvoering van beleid

Wij verwachten op dit moment geen afwijkingen in de uitvoering van beleid binnen dit programma.

Financiële Toelichting

Programma 14. Algemene ondersteuning				Bedragen x 1.000 euro	
Deelprogramma	Primitieve begroting 2016	Actuele begroting 2016	Prognose VGR 16-1	Verwachte afwijking VGR 2016	
Lasten					
14.1 Algemene ondersteuning	110.222	111.665	117.494	-5.829	
Totaal lasten	110.222	111.665	117.494	-5.829	
Baten					
14.1 Algemene ondersteuning	35.882	28.889	28.668	-221	
Totaal baten	35.882	28.889	28.668	-221	
Reserve mutaties					
Totaal toevoegingen	466	436	436	0	
Totaal onttrekkingen	436	1.891	1.891	0	
Totaal Programma 14	-74.370	-81.321	-87.371	-6.050	

Toelichting van het verschil tussen de actuele begroting 2016 en de prognose 2016 (alleen bij verschillen in baten en lasten > 250 duizend euro).

14.1 Algemene Ondersteuning

N 6,0 miljoen euro

Individueel Keuzebudget (N 6,0 miljoen euro lasten)

Vanaf 1 januari 2017 wordt het Individueel Keuzebudget (IKB) ingevoerd. Dit betreft een stelselwijziging, waardoor er een voorziening moet worden getroffen voor de vakantietoeslag over juni t/m december 2016. Voor de gemeente leidt dit tot een incidentele last van 6,0 miljoen euro in 2016. Bij dit bedrag moet rekening worden gehouden met een bandbreedte van +/- 10%, afhankelijk van berekening over definitieve bezetting en doorberekening sociale lasten. Daarnaast kan een deel van de lasten worden verrekend met gemeentelijke producten als de afvalstoffenheffing of rioolrechten. Bij de tweede voortgangsrapportage 2016 komen we hier op terug.

Vrijval kapitaallasten (V 660 duizend euro lasten)

In verband met de voorgenomen outsourcing worden ICT investeringen waar mogelijk uitgesteld. Dit leidt tot incidentele vrijval op kapitaallasten van 660 duizend euro voordelig.

Personele lasten (N 439 duizend euro lasten)

In verband met de voorgenomen outsourcing van ICT worden vacatures niet meer ingevuld met ambtelijke aanstellingen, maar door personeel in te huren. Dit brengt hogere kosten met zich mee. Dit om de continuïteit van de dienstverlening te garanderen. Daarnaast wordt bij service management en automatisering extra capaciteit ingehuurd aangezien een deel van de werkprocessen na de vorming van het SSC nog gestroomlijnd moet worden.

Overige verschillen (N 0,2 miljoen euro baten)

Hoofdstuk 2. PARAGRAFEN

Paragraaf 1: Integraal gebiedsgericht werken

In de jaarschijf 2016 gaan we het integraal gebiedsgerichte werken verder doorontwikkelen. Dit doen we aan de hand van het vastgestelde gebiedsprogramma 2016 ter grootte van 5,97 miljoen euro. Dekking heeft met name plaats gevonden door herallocatie van beschikbare middelen. Dit gebiedsprogramma 2016 is mede geënt op zich aandienende initiatieven vanuit de samenleving en een breed scala aan contacten met de wijk. Daarnaast hebben de wijkcompassen en de leefbaarheidsmonitor goede indicaties gegeven van de specifieke wijkopgave. Verder heeft nauwe afstemming plaatsgevonden met de stedelijke programma's. Dit jaar gaan we verder experimenteren met de wijze van invloed en zeggenschap vanuit de wijk bij de implementatie van dit programma en de opstelling van het nieuwe gebiedsprogramma voor 2017. Daarbij wordt uw raad nauw betrokken.

Paragraaf 2: Duurzaamheid

Paragraaf duurzaamheid	
Beleidsveld	
Warmte	<p>Sleutelproject is nog steeds geothermie Noord-West. Voorbereidingen zijn in een gevorderd stadium om medio 2016 een besluit te kunnen nemen over een investering van ca. 60 miljoen euro. Bij een positief besluit van de raad kunnen de werkzaamheden nog in 2016 van start. Intussen is een Europese subsidie verkregen waarmee bij een eventuele no go de plankosten grotendeels worden vergoed.</p> <p>Intussen is gestart met de actualisering van de Warmtevisie van 2013.</p> <p>Geel: want nog altijd is samenwerking met meer externe partijen niet geheel zeker.</p>
Wind	<p>We hebben een "analysedocument windenergie" opgesteld om gebruik te kunnen maken van de extra beleidsruimte die de provincie gaat bieden op het gebied van wind. Hiermee kunnen verschillende (politieke) keuzen worden voorgelegd aan de desbetreffende overheidsorganen. In nauwe samenspraak wordt het proces verkend en draagvlak gevormd rondom de ontwikkeling van windturbines. De uiteindelijk te maken keuzes worden gevat in een communicatie- en participatiestrategie.</p> <p>Geel: windenergie kan potentieel grote maatschappelijke weerstand ontmoeten.</p>

Paragraaf 9: Bedrijfsvoering

9	Paragraaf: Bedrijfsvoering	
	Personeel en organisatieontwikkeling	
	Onderwerp: Personeelsontwikkeling	
	<p>Verzuim: het voortschrijdend jaargemiddelde per 1 april is 6,7%</p>	<p>Het streefcijfer voor het verzuimpercentage is 5,6% Vanuit de literatuur is bekend dat het verzuimpercentage vaak stijgt na afronding van een reorganisatie. Dit effect zien we ook binnen onze organisatie. Bij de organisatie onderdelen waarbij de reorganisatie is afgerond zien we een hoog ziekteverzuim. Daarnaast spelen fysieke problematiek in combinatie met hoge leeftijd een rol bij het hoge ziekteverzuim. We zijn in mei gestart met een nieuwe aanpak (pilot bij 2 directies): de methodiek oplossingsgericht verzuimmanagement. Maatregelen om de verzuimaanpak te verbeteren gaan naar verwachting effect laten zien in het verzuimcijfer.</p>

9	Paragraaf: Bedrijfsvoering	
	Personeel en organisatieontwikkeling	
	Onderwerp: Outsourcen ICT	
	<p>De gewenste structurele besparing is geen 5 miljoen euro maar 4,5 miljoen, en het duurt langer (oplopend tot 2022) voordat we dit bedrag hebben bereikt.</p>	<p>Het externe onderzoek (greenfield-analyse) is afgerond. De uitkomst van het onderzoek laat zien dat maximaal 4.5 miljoen euro gerealiseerd kan worden in 2022. Voor het vervolgtraject zijn we in afwachting van afronding van de adviesaanvraag ondernemingsraad.</p>

9	Paragraaf: Bedrijfsvoering	
	Personeel en organisatieontwikkeling	
	Onderwerp: Zaakgericht werken en digitalisering	
	<p>Oplevering ICT infrastructuur</p>	<p>Door uitloop in de oplevering van ICT-onderdelen door de gemeente en vereniging Dimpact, worden processen later dan gepland zaakgericht uitgevoerd. De doelstelling om in 2016 de eerste helft van de dienstverlenende processen zaakgericht te ondersteunen, staat daardoor onder druk.</p>

9	Paragraaf: Bedrijfsvoering	
	Wettelijke ontwikkelingen	
	Onderwerp: Basis en kernregistraties	
	<p>Het programma ligt achter op planning om de aansluiting op de basisregistraties per 1 januari 2017 te halen.</p>	<p>Er lopen drie lijnen om de aansluiting op de basisregistratie te realiseren, te weten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Migratieplan voor de technische aansluiting. Dit is bijna klaar en kan daarna worden overgedragen aan de ICT afdeling . 2. Inrichting gegevensmanagement. Hiervoor is een business case onderhanden. Deze is nog niet gereed voor besluitvorming. 3. Inrichting terugmeld functionaliteit. Dit is qua ontwerp gereed en wordt onderdeel van het migratieplan. Dit zijn randvoorwaarden om met de basisregistraties van start te

		<p>kunnen gaan. De gevolgen voor het primair proces zullen daarna ter hand worden genomen. Door de outsourcing van ICT was minder capaciteit beschikbaar voor het programma basis en kernregistraties. Dit zorgt voor vertraging. Daarnaast is door langdurige uitval van medewerkers in het programma zelf de voortgang onder druk komen te staan.</p>
--	--	---

9	Paragraaf: Bedrijfsvoering	
	Overig	
	Onderwerp: Bezwaar en beroep	
	<p>Informele afdoening: momenteel wordt 41% van de bezwaarschriften informeel afgehandeld</p>	<p>Afgesproken resultaat is dat tenminste 50% van alle bezwaarschriften informeel wordt afgehandeld. Dit is nu 41%. We verwachten dat dit cijfer de komende maanden zal stijgen. Maar gezien de ontwikkelingen in het maatschappelijk domein lijkt 50% voor 2016 tamelijk ambitieus.</p> <p>Waar mogelijk zoeken we contact met de indiener van een bezwaarschrift om uitleg te geven of om te verkennen of een oplossing van het geschil mogelijk is.</p>
	Onderwerp: Bezwaar en beroep	
	<p>Tijdigheid: Momenteel wordt 65% van de bezwaarschriften binnen de wettelijke termijn afgehandeld</p>	<p>Het streefcijfer is dat meer dan 85% van de bezwaarschriften binnen de wettelijke termijn wordt afgehandeld</p> <p>De overgangsfase naar ambtelijk horen duurt langer dan verwacht. De wettelijke termijn in procedures waarin ambtelijk wordt gehoord, is korter. De instroom van Participatiewet-bezwaren was in het vierde kwartaal 2015 hoger dan verwacht. Ook in het ruimtelijk domein is het percentage tijdig afgehandeld iets lager dan normaal, omdat in het eerste kwartaal een (relatief) groot aantal bezwaren tegen één omgevingsvergunning niet binnen de wettelijke termijn kon worden afgehandeld. We verwachten dat het percentage tijdig afgehandelde bezwaren zal stijgen de komende maanden, maar ook hier geldt dat 85% in 2016 een ambitieus percentage lijkt, gezien de ontwikkelingen in het maatschappelijk domein.</p> <p>Wel zien we dat de ambtelijke afdoening van bezwaren (zonder inzet van de bezwaarcommissie) kortere beslistermijnen oplevert. Daarmee krijgt de burger sneller duidelijkheid over zijn bezwaar.</p>

Slot en nacalculaties

In 2016 worden de volgende slotcalculaties opgesteld:

Slotcalculaties	
n.v.t.	

In 2016 worden de volgende nacalculaties opgesteld:

Nacalculaties	
1. April	Herinrichting Sportpark Corpus den Hoorn
2. 3e kwartaal	Investering grote zaal Oosterpoort
3. 4e kwartaal	Tramlijn
4. December	Sanering riolering 2012
5. December	Fietspad Verbetering Hoogkerk
6. December	Doorstroming Martini ziekenhuis Boerhaave rotonde
7. December	30km zone Dorkwerd e.a.
8. December	Oostelijke Ringweg
9. December	Noordelijke Ringweg

Geconstateerde onrechtmatigheden en voortgang IC-plan

Onrechtmatigheden.

In het kader van de rechtmatigheid worden gedurende het jaar controles uitgevoerd om te kunnen vaststellen dat de opzet, het bestaan en de werking van de procedures die de rechtmatigheid borgen aanwezig zijn en functioneren. De accountant maakt, bij haar jaarlijkse controle van de rechtmatigheid, gebruik van de uitgevoerde controles. Het verkrijgen van een goedkeurende rechtmatigheidsverklaring bij de jaarrekening is gebonden aan toleranties. Uw raad wordt conform richtlijnen geïnformeerd over geconstateerde onrechtmatigheden. Op basis van de in het eerste kwartaal van 2016 uitgevoerde controles verwachten we binnen de toleranties voor rechtmatigheid te blijven.

IC-plan 2016

De administratieve organisatie en de daarbij behorende interne controle/beheersmaatregelen borgen dat de producten die de gemeente maakt en de diensten die de gemeente levert juist, tijdig en volledig tot stand komen. Om te kunnen vaststellen dat AO/IC-maatregelen in opzet voldoen, ook daadwerkelijk zijn geïmplementeerd en als laatste ook daadwerkelijk functioneren, worden jaarlijks verbijzonderde interne controles uitgevoerd. Deze worden in een IC-plan opgenomen. Het IC-plan 2016 is eind april vastgesteld in College van B&W.

Voortgang van onderzoeken doeltreffendheid en doelmatigheid

Maatschappelijke kosten- en batenanalyse

We voeren een maatschappelijke kosten- en batenanalyse (MKBA) uit op gesubsidieerde activiteiten en overige vergelijkbare (niet-gesubsidieerde) activiteiten die we extern hebben belegd. Deze MKBA heeft het karakter van een effectiviteitsonderzoek en richt zich op activiteiten die al gedurende een langere periode worden uitgevoerd. Halverwege 2016 verwachten wij u te kunnen informeren over de resultaten en de gehanteerde aanpak.

Sociale teams

Vanuit de Wmo-werkplaats Noord is onderzoek gedaan naar de werking en werkwijze van sociaal team WIJ-Korrewegwijk. Het onderzoek, dat een geringe stijging van de zelfredzaamheid van wijkbewoners constateert, vormt een belangrijke aanleiding om het gesprek tussen de (betrokken) wijkbewoners, het sociaal team, de gemeente en betrokken (zorg)aanbieders te verdiepen.

Het gemeentelijk Bureau Onderzoek & Statistiek (O&S) heeft onderzoek verricht naar de financiële kosten en baten van de aanpak van het sociaal team in de Korrewegwijk met behulp van een MKBA. Uit het onderzoek blijkt dat het sociaal team Korrewegwijk in de huidige opzet en ontwikkelingsfase een klein positief saldo kent van 1,05. Met inbegrip van immateriële baten ontstaat een kosten-baten verhouding van 1,25. Deze eerste analyse laat voor de sociaal team aanpak in de Korrewegwijk dus een voorzichtig financieel rendement zien. Bovengenoemde onderzoeken zijn uitgevoerd in een periode van opbouw, inrichting en ontwikkeling van de sociale teams (aanpak). De opbrengsten laten dan ook zien dat de ontwikkelingen nog alles behalve afgerond zijn. Beide onderzoeksrapporten hebben een aantal aanbevelingen opgeleverd, welke verder worden uitgerold.

Bundeling gemeentelijk vastgoed

We zijn gestart met een inrichtingsdocument voor het Vastgoedbedrijf. Dat heeft geresulteerd in een Principebesluit tot reorganisatie. Deze is goedgekeurd door het GMT en is aan de OR toegezonden. Daarna worden college en raad geïnformeerd over de voortgang. En kunnen we starten met de volgende stap, het Uitvoeringsplan tot reorganisatie.

Oprichting Noordelijk Belastingkantoor

Samen met de drie noordelijke waterschappen wordt het besparingspotentieel van een gezamenlijk belastingkantoor onderzocht. Dit onderzoek komt voort uit één van de deelonderzoeken die in 2014 heeft plaatsgevonden naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de uitvoering van de gemeentelijke taken. Na afronding van een business case is in de tweede fase (planfase) het volgende scenario onderzocht: *"Gemeente Groningen en de drie Waterschappen die Hefpunt hebben opgericht, richten een Noordelijk Belastingkantoor (NBK) op voor lokale belastingen"*.

De planfase van het onderzoek is begin april 2016 afgerond. Het onderzoek heeft geresulteerd in een bedrijfsplan. Het bedrijfsplan bevat een integraal ontwerp van het NBK. Op basis van dit plan nemen wij en de besturen van de waterschappen voor de zomervakantie een 'go/no-go' besluit over de oprichting van het NBK. Uw raad wordt hierover schriftelijk geïnformeerd. De planning is dat het NBK in geval van een positief besluit op 1 juli 2017 van start gaat.

Update van risico's en ontwikkelingen

Een actueel overzicht van risico's en ontwikkelingen is opgenomen in de jaarrekening 2015.

Hoofdstuk 3. OVERIGE AANDACHTSPUNTEN

Aanbevelingen rekenkamercommissie

Verbonden partijen

De Rekenkamercommissie heeft begin 2014 een aantal aanbevelingen gedaan over de omgang met samenwerkingsrelaties, waaronder te rekenen verbonden partijen, inkooprelaties en subsidies. De aanbevelingen hadden vooral betrekking op de manier waarop de governance en het risicomanagement ten aanzien van verbonden partijen vorm wordt gegeven en de wijze waarop uw raad hierover geïnformeerd wil worden.

De aanbevelingen uit het rapport van de Rekenkamercommissie en de uitkomsten van de discussie in de raadscommissie Financiën en Veiligheid (oktober 2014) zijn verwerkt in de door uw raad vastgestelde Kadernota verbonden partijen 2015 (maart 2015). In deze Kadernota zijn de afspraken vastgelegd over hoe de gemeente Groningen met verbonden partijen om wil gaan. Het gaat hierbij om algemene afspraken over periodieke beoordeling van verbonden partijen en informatievoorziening over verbonden partijen. De informatievoorziening over verbonden partijen vindt zoveel mogelijk plaats via de paragraaf verbonden partijen in gemeentebegroting en -rekening. Voor alle verbonden partijen is een financiële bijsluiter opgesteld, waarin de belangrijkste informatie over de verbonden partij is opgenomen.

Daarnaast zijn in de Kadernota de afspraken die gelden bij het aangaan van nieuwe verbonden partijen en het beheer van bestaande verbonden partijen opgenomen en worden de rollen en bevoegdheden van ambtelijke organisatie, college en raad beschreven. In de afgelopen periode zijn we aan de slag gegaan met het implementeren/operationaliseren van de afspraken zoals die zijn vastgelegd in de Kadernota. Resultaat is dat de control op verbonden partijen is verbeterd. In de komende periode wordt er verder gewerkt aan het optimaliseren van de interne governance.

In de raadscommissie F&V op 14 oktober 2015 is besloten om in de komende periode onze governance op verbonden partijen nog verder te versterken volgens de afspraken uit de Kadernota. We willen daarbij vooral inzetten op die partijen waar we als gemeente de grootste belangen hebben. Onderscheid wordt gemaakt in een aantal basis afspraken over governance die gelden voor alle verbonden partijen en aanvullende governance afspraken die we hanteren voor de verbonden partijen waarbij de gemeentelijke financiële en/of bestuurlijke belangen groter zijn. Deze laatste verbonden partijen vallen in een zwaarder regime waar extra/aanvullende governance op van toepassing is. Hiervoor is een top tien lijst opgesteld.

Met de afspraken in de kadernota denken we een beter toezicht te kunnen houden op de verbonden partijen, waarbij we beter in staat zijn signalen in de organisatie tijdig op te vangen en met elkaar te combineren.

Energiebeleid

Op 27 mei 2015 heeft uw raad besloten om de aanbevelingen uit het rapport 'Groningen energieneutraal in 2035!' van de Rekenkamercommissie over te nemen en ons te verzoeken invulling te geven aan deze aanbevelingen.

Deze aanbevelingen zijn:

1. Stel duurzaamheid en energie centraal in een strategische visie op de toekomst van Groningen.
2. Realiseer een energie neutrale gemeente door opgaven gestuurd te werken. Stel de inhoudelijke opgaven centraal en creëer synergie door de inzet van mensen, taken en middelen zoveel mogelijk te koppelen aan meerdere doelen.

3. Pas goed portfoliomanagement toe. Zorg er zo voor dat Groningen systematisch toewerkt naar strategische doelen en dat voortgang, resultaten en doelmatigheid van projecten consequent gemonitord worden.
4. Bouw duurzame en slagvaardige publiek-private samenwerking op. Maak in de komende periode een slag van 'samen netwerken' naar 'samen bouwen' en het realiseren van concrete resultaten.

Update:

1. In het afgelopen half jaar is de *Routekaart Groningen energieneutraal 2035* ontwikkeld. Daartoe is een regionale scenariostudie uitgevoerd met het zogenoemde Energie Transitie Model. Deze studie is mede in het kader van de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam uitgevoerd. De uitkomsten laten zien hoe de regionale economie kan overschakelen op duurzame bronnen en daarmee 95% CO₂-reductie kan bereiken. Deze uitkomsten vormen via het inspiratiedocument "Denkbeelden voor een Slimme Energiestad, Groningen naar de Next City" tevens input voor de nieuwe ruimtelijke structuurvisie van de stad. De energietransitie is daarmee ook voor het ruimtelijke beleid een hoofdthema.
2. Tegelijk met de *Routekaart* is de *Klimaatmonitor* ontwikkeld. Deze is in mei 2016 gereed. Hiermee is het mogelijk de voortgang van maatregelen op het gebied van energiebesparing en productie van duurzame energie doorlopend in beeld te houden. Geïnterviewd is welke plannen circa 20 belangrijke actoren in Groningen voor de komende jaren zelf hebben. De combinatie van Routekaart (als perspectief) en de monitor zal de input zijn voor een gestructureerde dialoog met partners.
3. Zie het vorige punt. De gemeente voert de regie over het proces om met een groeiend aantal Groningse actoren gericht aan CO₂-reducties te werken. De gemeente is daarbij ook één van de actoren en zal faciliterend optreden bij activiteiten van andere actoren.
4. Voorzien wordt dat de routekaart en de monitor in juni 2016 bestuurlijk worden gepresenteerd. Dit zal tevens de start vormen voor het samenwerken in een aantal thematische "tafels", waaraan om te beginnen de meest relevante partnerorganisaties deelnemen.

Armoedebeleid

De aanbevelingen van de rekenkamercommissie over het armoedebeleid betrekken we bij het verdere proces rond het armoedebeleid conform de afspraken met uw raad.

Aanbevelingen van de accountant

Accountantsaanbevelingen worden gedaan naar aanleiding van de jaarlijkse interim-controle en de controle op de jaarrekening.

Niet alle bevindingen worden vermeld in het uiteindelijke controleverslag bij de jaarrekening. Dit heeft te maken met de door uw raad vastgestelde rapporteringstolerantie. Daarnaast worden de accountantsbevindingen die al zijn opgevolgd en afgemeld niet meer in dit document opgenomen. Om een snel inzicht in de voortgang van de adviezen te verschaffen, is de titel van het advies in kleur weergegeven. **groen** staat voor afgehandelde adviezen, **geel** betekent dat afhandeling van het advies is gestart, **rood** houdt in dat de afhandeling van het advies nog niet is gestart.

Onderstaande aanbevelingen waren in Voortgangsrapportage II 2015 geel gearceerd en zijn intussen opgelost. Dit is mede vastgesteld in de Management Letter van EY in oktober 2015.

- Aanbestedingsdossiers;
- Subsidieverstrekking;
- Projectbeheersing en ORF-registratie;
- Belastingheffing DAL-gemeenten;
- Financiële onzekerheden BUIG;
- Zichtbare controle facturatie detachering.

De nieuwe en nog openstaande aanbevelingen van de accountant zijn de volgende:

SSC	Niet alle bestellingen lopen via de verplichtingenadministratie
Advies	Wij hebben begrepen dat de ontwikkeling van handhavingsrapportages momenteel onderhanden is. Met deze handhavingsrapportages kunt u het gebruik van de inkoopmodule monitoren. Wij adviseren u om met behulp van de handhavingsrapportages gericht te analyseren waar binnen de organisatie de knelpunten zich voordoen en hier gericht actie op te ondernemen.
Managementreactie	Wij onderschrijven de bevinding van de accountant. Recentelijk hebben wij het inkoopproces onderzocht. Wij zijn reeds gestart met een aantal acties, die uit ons onderzoek voortvloeien, zoals de uitlijning van het inkoopbeleid en –proces. De nieuwe handhavingsrapportage is voor 1 januari 2016 klaar. Op basis daarvan monitoren wij periodiek het gebruik en treden wij gericht in contact met organisatieonderdelen die achterblijven en organiseren indien nodig centrale ondersteuning. Eveneens voor 1 januari wordt de algemene ondersteuning van het primaire proces in relatie tot bestellen en facturen verbeterd en – waar nodig – heringericht. Wat betreft een aantal andere aanbevelingen op het gebied van procesoptimalisatie, nieuwe inkoopmodules, stamgegevens en contractmanagement vindt voor 1 januari 2016 besluitvorming plaats over de planning.
Stand van zaken VGR 2016-1	De signaleringsrapportages worden maandelijks naar de directies verstuurd. De gesprekken vinden inmiddels plaats. Conform planning zijn we gestart met de uitvoering van procesoptimalisatie (met behulp van Lean methodiek). Het inkoopproces wordt vanaf initiatief tot en met factuur in kaart gebracht. Op basis daarvan wordt het nieuwe/gewenste inkoopproces ontworpen en acties die daaruit voortvloeien gekoppeld aan actiehouders en data gereed. Op deze manier wordt concreet invulling gegeven aan eerder geschreven rapporten met betrekking tot verbetertrajecten/punten. Eind juni wordt de oplevering van het nieuwe inkoopproces verwacht.
SSC	Uitkomsten Verbijzonderde Interne Controle op personeelskosten en salarisverwerking
Advies	Met ingang van vorig jaar worden de verbijzonderde interne controles op de personeelskosten per kwartaal uitgevoerd. Wij adviseren u ook voor de komende jaren deze controles per kwartaal uit te voeren, om het effect van de ingezette verbetermaatregelen te kunnen blijven monitoren en indien noodzakelijk tijdig bij te kunnen sturen.
Managementreactie	Onze audits worden conform het advies van de accountant gepland en uitgevoerd. Inmiddels is de controle 3de kwartaal gestart.
Stand van zaken VGR 2016-1	Wij zijn ook voorstander van om verbijzonderde interne controles op de personeelskosten per kwartaal uit te blijven voeren. Regelmatige interne controles houden de medewerkers scherp en alert op het juist en volledig verwerken van personele mutaties. Bovendien kunnen de controles een goed idee geven van eventuele zwakke plekken of hiaten in de kennis. De in 2015 uitgevoerde kwartaalaudits lieten een positief beeld zien: steeds minder onvolkomenheden met steeds lagere bedragen, tot zelfs nul aan toe. Gelet op de positieve ontwikkelingen, minder onvolkomenheden, kennisvergroting zetten wij de audits in 2016 nog wel voort.
Inkomsten- dienstverlening	UWV inschrijving blijft punt van aandacht.
Advies	Wij adviseren u om passende maatregelen te treffen om herhaling te voorkomen. Uit gesprekken met uw organisatie is gebleken dat dit punt onder de aandacht is, echter dat de gemeente Groningen wordt gehinderd door externe factoren. Gepland overleg tussen de gemeente Groningen en het UWV moet uitwijzen of dit probleem op korte termijn opgelost kan worden. In de tussentijd adviseren wij de gemeente Groningen na te gaan wat intern gedaan kan worden om dit onderwerp zo adequaat mogelijk te beheersen.

Aanvullende werkzaamheden	Wij verzoeken u vroegtijdig te beoordelen wat de totale omvang is van de bijstandsgerechtigden zonder geldige UWV-inschrijving in 2015, om zodoende de omvang van de financiële onrechtmatigheid voor de jaarrekening 2015 nauwkeurig te kunnen bepalen.
Managementreactie	Wij hebben de volgende beheersmaatregelen getroffen. Met het UWV is afgesproken dat we maandelijks lijstwerk krijgen om herstelacties te bewerkstelligen. Maandelijks controleren wij de lijsten van het UWV, aangezien de automatische koppeling pas later dit jaar/ volgend jaar eerste kwartaal geëffectueerd wordt. Onlangs hebben we weer een overzicht gekregen waaruit acties voortvloeien. Deze pakken we op zodat we vroegtijdig kunnen constateren welke bijstandsgerechtigden zonder geldige UWV-inschrijving in ons systeem staan. Het UWV wordt centraal gestuurd als het gaat om ICT-aanpassingen. Het tempo van releases implementeren hangt af van factoren die door het UWV worden bepaald.
Stand van zaken VGR 2016-1	In de interim-rapportage hebben wij geadviseerd om periodiek een geautomatiseerde check (query) te doen op het ingeschreven staan van alle cliënten. En de voortgang van de herstelacties bij het UWV te monitoren. Deze aanbeveling is inmiddels opgevolgd. Tweemaandelijks wordt er een geautomatiseerde check gedaan en eventuele omissies hersteld. In de controlemaanden oktober en november is in de steekproef het ontbreken van een UWV inschrijving één maal vastgesteld.
Inkomsten-dienstverlening	Financiële rechtmatigheidsfouten inkomstenverrekening uitkeringen.
Advies	Wij bevelen u aan om de regelgeving op het gebied van vrijlating en verrekening van inkomsten nogmaals extra onder de aandacht te brengen van de medewerkers.
Aanvullende werkzaamheden	Wij verzoeken u vroegtijdig te beoordelen wat de gevolgen zijn van de geconstateerde manco's in de interne beheersing voor de controle op de jaarrekening. Dit is mede afhankelijk van de uitkomsten van de verbijzonderde interne controle over het 2 ^{de} halfjaar. Wij gaan hierover graag vroegtijdig met u in gesprek.
Managementreactie	Wij brengen de regelgeving op dit gebied extra onder de aandacht van de medewerkers. Inmiddels zijn er al herstelacties geweest. Ook zullen we de kwaliteitsconsulenten op dit onderwerp inzetten. Op basis van de uitkomsten van de verbijzonderde interne controle over het 2de halfjaar kunnen we de definitieve rechtmatigheid 2015 vaststellen.
Stand van zaken VGR 2016-1	In voorgaande rapportages is gewezen op het feit dat een behoorlijk aantal cliënten geen regelmatig contact met ons heeft. Hierdoor kunnen er (financiële) risico's ontstaan. Wel zijn in voorgaande jaren door de afdeling rechtshandhaving themagerichte onderzoeken verricht waardoor de risico's gedeeltelijk werden ingeperkt. Uiteraard is er ook voorheen bij alle klanten gehandhaafd op signalen van het inlichtingenbureau (o.a. witte inkomsten) en interne signalen van inkomstenmedewerkers en externe signalen van burgers en instanties. In 2015 is de afdeling handhaving gestart met een screening op de rechtmatigheid van de bijstandsuitkeringen. Concreet betekent dit dat door de gemeente extra rechtmatigheidsonderzoeken worden verricht ten aanzien van bijstandsontvangers met een hoog risico op fraude. Dit risico is beoordeeld voor alle bijstandsontvangers. Daarnaast is onderzocht of bijstandsontvangers mogelijk recht hebben op voorliggende voorzieningen. Tevens wordt in 2015/2016 contact gezocht met alle cliënten die geen traject volgen en waarmee de afgelopen twee jaar geen noemenswaardig contact is geweest. Doel hiervan is om in kaart te brengen welke mensen van deze groep arbeidspotentieel dan wel participatiepotentieel hebben. De risico's voor de gemeente worden beperkt doordat er projectmatig wordt gehandhaafd op thema's en klantgroepen met een hoger risicoprofiel.

Inkomsten-dienstverlening	Ontbrekend plan van aanpak ex-WIJ-ers
Advies	Wij adviseren u om zo spoedig mogelijk acties te ondernemen op de groep jongeren die nog geen startkwalificatie hebben behaald.
Aanvullende werkzaamheden	Om de financiële gevolgen voor de rechtmatigheid te bepalen, dienen voorafgaand aan de jaarrekeningcontrole de gevolgen voor het ontbreken van de startkwalificatie/Plan van Aanpak inzichtelijk te zijn, dan wel dient dit te zijn hersteld. Graag gaan wij vroegtijdig in overleg over de te ondernemen acties en het tijdsplan hiervoor.
Managementreactie	Wij hebben in 2014 voor de groep jongeren die nog geen startkwalificatie hebben behaald een Plan van Aanpak opgesteld. Voor wat betreft de jongeren WIJ wordt nu wekelijks de stand van zaken gemonitord. De situatie is bij (we komen nooit helemaal op nul vanwege nieuwe instroom). Ultimo september 2015 hebben we voor circa 100 jongeren (op een totaal van circa 1.130 jongeren in de WWB) nog geen actueel plan van aanpak. Ook hebben wij de volgende maatregelen geïmplementeerd: plannen van aanpak bij de WWB-beschikkingen, uitzetten lijstwerk, informeren als het halen van een startkwalificatie wettelijk niet verplicht is en het overleggen van medische attesten bij cliënten met medische problemen.
Stand van zaken VGR 2016-1	Situatie begin april 2016 is dat alle jongeren een plan van aanpak hebben of dat binnenkort wordt opgesteld (normale werkvoorraad).
SSC	Wachtwoordenbeleid CLEAR
Advies	Wij onderschrijven uw voornemen voor het instellen van een stringenter wachtwoordenbeleid, conform uw informatiebeveiligingsbeleid, en bevelen u hierbij aan tenminste rekening te houden met de volgende eisen: <ul style="list-style-type: none"> • Minimaal aantal tekens • Bepaalde complexiteit (leestekens, cijfers) • Verval van wachtwoorden (na x-aantal dagen) • Afdwingen van wijzigen initieel wachtwoord
Managementreactie	De upgrade van CLEAR vindt plaats in november; het nieuwe wachtwoordenbeleid wordt voor eind 2015 doorgevoerd.
Stand van zaken VGR 2016-1	Eind januari 2016 zijn onze gebruikers overgestapt naar Clear.net. Een aantal medewerkers moet helaas een deel van zijn werkzaamheden nog doen in Clear Classic omdat nog niet alle functionaliteit in Clear.net zit. Wij hopen deze groep voor de zomer geminimaliseerd te hebben. In Clear.net is een aantal regels met betrekking tot wachtwoorden doorgevoerd (wachtwoord ongelijk aan gebruikersnaam, wachtwoord mag niet leeg zijn, wachtwoord bevat minimaal aantal posities, vervaltermijn wachtwoord instelbaar). In versie 9.6 welke na de zomer wordt opgeleverd zullen strengere regels verwerkt zijn. Voor beheerders die sowieso in Classic blijven werken wordt momenteel een technische oplossing gezocht om aan de bestaande technische kaders te voldoen.
SSC	Proces aanmaken, wijzigen of ontnemen van autorisaties verdient aandacht.
Advies	Onze aanbeveling van vorig jaar blijft grotendeels staan. Wij bevelen u nogmaals aan de bestaande procesbeschrijving rondom gebruikersbeheer kritisch te beoordelen en op korte termijn aan te vullen met een proces voor uitdiensttreding. Binnen het proces is het van belang dat duidelijk beschreven is wie rechten heeft om (wijzigingen in) gebruikssaccountants aan te vragen, op welke wijze dit dient te gebeuren, over welke applicaties een gebruiker dient te beschikken en welke rechten een gebruiker nodig heeft. Wij willen u erop wijzen dat een juiste en tijdige registratie van autorisatiemutaties vanuit HR in de "kernregistratie mens en middelen" een goed startpunt kan zijn voor het verder communiceren van de mutaties. Voorts bevelen wij u aan zoals, ook door u is opgenomen in de procesbeschrijving, op vooraf vastgestelde momenten (bijvoorbeeld halfjaarlijks) een periodieke controle uit te voeren teneinde vast te stellen dat alle gebruikers nog terecht toegang hebben tot applicaties en beschikken over de juiste rechten.

Managementreactie	<p>Wij hebben een door de accountant als goed beoordeeld concernbreed proces voor logische toegangsbeveiliging. Hierin staat het proces van wijzigen en ontnemen van autorisaties beschreven: wie rechten heeft om (wijzigingen in) gebruiksaccounts aan te vragen, op welke wijze dit dient te gebeuren, over welke applicaties een gebruiker dient te beschikken en welke rechten een gebruiker nodig heeft. Dit proces zal in 2015 verder geïmplementeerd worden bij een aantal kritische applicaties. Als onderdeel van dit proces is ook opgenomen dat de functioneel beheerder periodiek controles uitvoert om vast te stellen dat gebruikers nog terecht toegang hebben tot applicaties en beschikken over de juiste rechten.</p> <p>Het team Auditing voert in 2015 een verbijzonderde interne controle uit op de implementatie (werking) van het proces logische toegangsbeveiliging. Deze verbijzonderde controle is onderhanden.</p> <p>We hebben een 0-meting uitgevoerd ten aanzien van de eisen rondom logische toegangsbeveiliging van de applicaties die als vertrouwelijk en geheim zijn geclassificeerd. Hiermee is inzichtelijk geworden hoever het proces nu conform de strengere eisen is geïmplementeerd. De benodigde verbeteringen worden via het speciale traject geïmplementeerd, waarmee het hele proces rondom autorisatie-vertrekking wordt vereenvoudigd. Dit traject is gestart en bestaat uit een aantal fasen. Fase 1, de implementatie van ondersteunende tooling, zal begin 2016 worden afgerond. In fase 2 zullen de benodigde autorisatiematrices worden afgerond. Aansluitend worden de activiteiten geborgd in de lijnorganisatie.</p>
Stand van zaken VGR 2016-1	Het traject rondom de implementatie van de tooling heeft vertraging opgelopen, dit omdat de tooling niet aan onze eindgebruikers kon worden gepresenteerd. Het onderzoek naar nieuwe tooling loopt nog steeds. Naar verwachting is in het 2e kwartaal duidelijkheid over het vervolg.
SSC	Beheerrechten CLEAR en SIMS onvoldoende beperkt.
Advies	<p>Wij bevelen u aan een inventarisatie uit te voeren van het aantal beheeraccounts en/of beheerrechten per applicatie en vervolgens te bepalen welke functionaris deze rechten daadwerkelijk nodig heeft uit hoofde van zijn of haar functie. De uitkomst van deze inventarisatie kan worden opgenomen in een beleidsdocument evenals de autorisatiematrix.</p> <p>Wij bevelen u tevens aan periodiek een controle uit te voeren op (1) de juistheid en actualiteit van (beheer)accounts en (2) de uitgevoerde handelingen onder deze (beheer)accounts alsmede de geïdentificeerde niet persoonsgebonden accounts.</p>
Managementreactie	Uw aanbevelingen voor genoemde applicaties zullen wij oppakken en op basis van de constatering passende maatregelen treffen. Wij zullen het advies om een periodieke controle uit te voeren op (1) de juistheid en actualiteit van (beheer)accounts en (2) de uitgevoerde handelingen onder deze (beheer)accounts alsmede de geïdentificeerde niet persoonsgebonden accounts oppakken en implementeren.
Stand van zaken VGR 2016-1	<p>Clear: Er is inmiddels een beschrijving gereed van de wijze waarop de periodieke controles op de beheeraccounts van Clear worden uitgevoerd. Bij de uitvoering van de controle wordt inzichtelijk gemaakt welke beheerrechten met welke accounts worden uitgeoefend en hoe wordt gecontroleerd welke handelingen daarmee zijn uitgevoerd, en of de accounts juist en actueel zijn. We geven hiermee invulling (voor Clear) aan wat de accountant van ons heeft gevraagd: controle op de juistheid en actualiteit van de accounts en de uitgevoerde handelingen.</p> <p>Sims: Er is een traject opgestart om de functionaliteit van SIMS te vervangen door DaFinci. In dit traject zal wederom goed gekeken worden naar de autorisaties (concreet: historie raadplegen en toegang/autorisaties in DaFinci). Oktober 2016 moet de overgang zijn gerealiseerd.</p>

Personeel

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de begrote formatie en het bijbehorende begrotingsbedrag, afgezet tegen de geprognosticeerde gemiddelde bezetting en de verwachte personele lasten voor 2016. De prognose voor 2016 is gebaseerd op de realisatie tot en met 31 maart 2016. Het betreft hier uitsluitend het ambtelijk personeel dat in vaste of tijdelijke dienst is, inclusief de begroting en verwachte realisatie van het programma "Van werk naar werk" en exclusief het bestuur, de raad, externe inhuur en WSW-personeel.

Bedragen x € 1.000	Actuele begroting 2016		Prognose 2016		Verschil actuele begroting en prognose 2016	
	fte	€	fte	€	fte	€
Personeel vast en tijdelijk	2.961	200.924	2.754	186.434	207	14.490
Invoering IKB				6.000		-6.000

Verschil actuele begroting en prognose 2016.

In de actuele begroting en in de prognose 2016 zijn alle op dit moment bekende effecten op de salarissen en sociale lasten verwerkt. Te denken valt aan aanpassingen in de pensioenpremies en de cao-verhoging van de salarissen per 1 januari 2016. Verder is er rekening gehouden met incidentele en structurele vergoedingen die in 2016 zullen worden uitbetaald. Het verschil tussen de actuele begroting en de prognose 2016 bestaat uit de vacatureruimte waaruit externe inhuur wordt gedekt.

Het bedrag "Invoering Individueel Keuze Budget (IKB)" is een nadeel dat ontstaat door een door de overheid ingevoerde systeemverandering, namelijk de invoering van het Individueel Keuze Budget. Hierdoor kunnen medewerkers in 2017 hun vakantiegeld over 2017 in dat jaar opnemen (12 maanden) plus de laatste 7 maanden over 2016. Dit laatste leidt tot een incidenteel nadeel in 2016 i.v.m. de vorming van een voorziening hiervoor.

Verzuim

Het voortschrijdend jaargemiddelde per 1 april is 6,7%. Het streefcijfer voor het verzuimpercentage is 5,6%. Vanuit de literatuur is bekend dat het verzuimpercentage vaak stijgt na afronding van een reorganisatie. Dit effect zien we ook binnen onze organisatie. Juist de onderdelen waarbij de reorganisatie is afgerond zien we een hoog ziekteverzuim. Daarnaast spelen fysieke problematiek in combinatie met hoge leeftijd een rol bij het hoge ziekteverzuim. We zijn in mei gestart met een nieuwe aanpak als pilot bij 2 directies: de methodiek oplossingsgericht verzuimmanagement. Maatregelen om de verzuimaanpak te verbeteren gaan naar verwachting effect laten zien in het verzuimcijfer.

Per 1 april is de meldingsfrequentie 1,2. Hierbij is het streefcijfer 1,1. Naar verwachting zal de nieuwe verzuimaanpak ook een gunstig effect hebben op de meldingsfrequentie, zodat deze nog daalt en op het streefcijfer uitkomt.

Programma Mobiliteit/Van Werk naar Werk

Het programma Mobiliteit /Van Werk naar Werk vormt binnen de gemeentelijke organisatie het hart van de mobiliteit. Binnen dit programma zijn alle herplaatsers van de gemeente geplaatst en dit leidt veelal tot een succesvolle tijdelijke dan wel definitieve plaatsing op vacatures die beschikbaar zijn.

"Van Werk naar Werk" bemiddelt 49 medewerkers, die voor een deel voortvloeien uit de reorganisaties SSC, O2G2, GGD, Stadlerpas en Martiniplaza en voor een ander deel vanuit de "oude diensten" komen. Aan het eind

van het eerste kwartaal van 2016 zijn 39 medewerkers tijdelijk geplaatst, 2 structureel geplaatst en 6 medewerkers zijn nog niet geplaatst. Daarnaast zijn, dan wel gaan, er 2 medewerkers uit dienst. In het eerste kwartaal van 2016 zijn er in totaal 92 vacatures aangemeld. Hiervan waren er 75 tijdelijk en 17 structureel.

De herplaatsers die voortvloeien uit de reorganisatie SSC en de daarop volgende reorganisaties die óf niet zijn geplaatst óf om niet werk verrichten, worden incidenteel gefinancierd uit het frictiebudget. Ten behoeve van de halfjaarrapportage van 2016 wordt opnieuw een analyse gemaakt van het frictiebudget en van de verwachte onttrekkingen. Dit kan leiden tot aanpassingen, die bij VGR-2 zullen worden gemeld.

Externe inhuur

In de begroting hebben we een streefpercentage vastgelegd dat de externe inhuur in 2016 maximaal 10% van de loonsom 2015 bedraagt. Dat komt overeen met een bedrag van circa 20 miljoen euro. De externe inhuur via onze vaste contractpartners Randstad, Yacht, de externe inhuur voor ICT en het Ingenieursbureau bedraagt in het eerste kwartaal ruim 6 miljoen euro. De hoge realisatie wordt voor een groot deel veroorzaakt door de inhuur in het kader van 'Vernieuwing sociaal domein' (extra taken/reorganisatie in het kader van de WMO en participatiewet). Gebaseerd op deze werkelijke inhuur in het eerste kwartaal en op een globaal beeld van de inhuur in de rest van het jaar, inclusief bekende in het oog springende ontwikkelingen, verwachten we dat we het bedrag van 20 miljoen euro zullen overschrijden en dat we aankomen op een bedrag van 22,5 miljoen euro. Dekking van de overschrijding vindt plaats vanuit projecten en de vacatureruimte die aan de orde is op het vaste en tijdelijke ambtelijke personeel.

Eerder gedane toezeggingen

Treasury

Bij de behandeling van het Treasury Statuut 2014 - 2015 is de limiet voor nieuw aan te trekken langlopende leningen vervallen. Daarbij is een toezegging aan uw Raad gedaan u om tussentijds beter te informeren door gedetailleerde informatie in de reguliere planning en control documenten op te nemen over de verwachte omvang van de nieuw aan te trekken leningen en de werkelijk aangetrokken leningen.

De financieringsbehoefte is voor 2016 begroot op gemiddeld 149 miljoen euro. We verwachten in deze VGR een financieringsbehoefte van gemiddeld 86 miljoen euro. Hiervan financieren we naar verwachting gemiddeld 20 miljoen euro met nieuwe consolidatieleningen en 66 miljoen euro via korte mismatch benutting. Het volgende overzicht geeft inzicht in de omvang van de lange vermogenspositie:

	BGR 2016	VGR2016-1
Financieringsbehoefte lang		
Kapitaalverstrekking	1.078	1.050
Investerings	42	15
Te financieren (1)	1.120	1.065
Financieringsmiddelen lang		
Portefeuille langlopende leningen	754	738
Reserves en voorzieningen	217	241
Beschikbare financiering (2)	971	979
Saldo financiering lang (1-2)	149	86
Nieuwe langlopende leningen	149	20
Korte mismatchfinanciering	-	66

De lange vermogensbehoefte is naar verwachting 55 miljoen euro lager dan we hadden begroot. De belangrijkste oorzaak voor deze afwijking is de vertraging bij de ontwikkeling van het Forum en de uitkering die de NAM al heeft gedaan ten behoeve van de aardbevingschade. Dit effect was niet in de begroting voorzien en zorgde ervoor dat er in het eerste kwartaal nauwelijks is geleend.

De beschikbare financieringsmiddelen zijn naar verwachting 8 miljoen euro hoger ten opzichte van de begroting. Er is ten opzichte van de begroting 63 miljoen euro minder nodig voor de lange financiering. Daarnaast financieren we naar verwachting 66 miljoen euro van de lange vermogensbehoefte met kort vermogen. Dit verklaart het verschil van 129 miljoen euro tussen de begrote omvang nieuwe leningen en de verwachte realisatie.

Stadstoezicht

Aan uw raad is toegezegd dat via de reguliere P&C-cyclus wordt gerapporteerd over de voortgang van het Verbeterplan Stadstoezicht.

In het eerste jaar van het Verbeterplan Stadstoezicht lag de focus, op het 'leren verbeteren': het management en de medewerkers van Stadstoezicht moeten zich de veranderaanpak eigen maken. Het tweede jaar stond in het teken van de evaluatie hiervan. Dit jaar, het derde en daarmee het laatste jaar staat in het teken van afronding en borging.

Inmiddels hebben wij de nodige verbeteringen doorgevoerd:

- Op het gebied van evenementen is onlangs het evenementenvergunningproces in nauwe samenwerking met onze ketenpartners beschreven en vastgesteld.
- Daarnaast dragen de locatieprofielen er aan bij dat wij beter de regie kunnen voeren op de evenementen in onze stad. Dit jaar zullen de bestaande locatieprofielen waar nodig worden herijkt en zullen twee nieuwe locatieprofielen worden toegevoegd. Daarmee hebben wij een goede basis voor het verder professionaliseren van onze evenementen.
- Wij hebben de marktregelgeving geactualiseerd, waarmee wij de basis voor een kwaliteitsimpuls voor onze warenmarkt hebben gelegd. De relatie met de marktondernemers en de Centrale Vereniging voor

Ambulante Handel is sterk verbeterd. Voor de langere termijn werken wij aan een Masterplan voor de warenmarkt.

- De bedrijfsvoering is op orde. Het verder uitbouwen van de kwaliteit en professionalisering van onze toezicht en handhaving onder andere door kennissessies en protocollen is onderdeel van onze bedrijfsvoering.

In 2016 borgen wij de doorgevoerde personele wijzigingen in het kader van het Verbeterplan Stadstoezicht met een reorganisatie. Tot op heden zijn deze wijzigingen tijdelijk ingevuld. Met de reorganisatie worden deze definitief. Wij beogen deze reorganisatie 1 januari 2017 af te ronden.

Hoofdstuk 4. BEZUINIGINGEN

Wij informeren uw raad periodiek over de voortgang van de bezuinigingen. In deze rapportage presenteren we de stand van zaken van de jaarschijf 2016. Conform afspraak maken we hierbij geen onderscheid tussen de verschillende bezuinigingspakketten.

In de begroting 2016 zijn knelpunten opgenomen van In totaal 25,411 miljoen euro. Daarvan wordt via het meerjarenbeeld 9,578 miljoen euro opgelost. In de begroting 2016 zijn daarom aanvullende maatregelen c.q. dekkingsbronnen vastgesteld van 15,833 miljoen euro.

Uit voorgaande jaren resteerde bij de rekening 2015 nog een bezuinigingsopgave van 6,497 miljoen euro. Inclusief de bij voorgaande begrotingen vastgestelde bezuinigingen en een op te lossen tekort op het Shared Service Center voor de jaarschijf 2016 komt het totaalbedrag van de oude bezuinigingspakketten uit op 12,850 miljoen euro, te splitsen in 9,403 miljoen euro bezuiniging op de organisatie en 3,447 miljoen euro overige maatregelen.

De totale financiële opgave voor 2016 bedraagt daarmee 28,683 miljoen euro.

Prognose realisatie 2016 x € 1.000	Opgave 2016	Prognose Restant t.l.v.	
		realisatie	frictie
Maatregelen begroting 2016	15.833	15.833	0
Overig oude bezuinigingspakketten	3.447	3.447	
Tekort SSC inclusief bezuinigingen	9.403	1.612	7.791
Totaal te bezuinigen 2016	28.683	20.892	7.791

Voor een bedrag van 20,892 miljoen euro worden de bezuinigingen conform vastgestelde maatregelen gerealiseerd. Het restant van 7,791 miljoen euro dekken wij dit jaar volgens plan uit de gereserveerde middelen voor frictiekosten. Met deze prognose blijft het in de begroting 2016 geschetste evenwichtig financieel perspectief in stand.

Een specificatie van deze samenvattende tabel treft u bijgaand aan.

Deze prognose is opgesteld onder voorbehoud van uw besluitvorming over de rekening 2015. Voor 2 maatregelen wordt een bestemmingsvoorstel ingediend.

1. Eén van de incidentele maatregelen 2016 is de bezuiniging op vastgoed van 1,4 miljoen euro. Bij de rekening 2015 wordt aan uw raad een bestemmingsvoorstel ad 697 duizend euro ingediend om de verkoopopbrengst te bestemmen voor deze taakstelling in 2016.
2. Voor de dekking van de begroting 2016 was rekening gehouden met een positief resultaat op de bijstandsbudgetten (BUIG) van 10 miljoen euro. De prognose van het resultaat in 2016 op grond van het voorlopige budget 2016 komt uit op 5,7 miljoen euro negatief. Dit betekent dat het voorlopige budget 2016 tot een herberekend tekort op de begroting 2016 leidt van 15,7 miljoen euro. Bij de rekening 2015 is een bestemmingsvoorstel ingediend ter dekking van dit tekort.

Dekkingsbronnen begroting 2016	Opgave 2016	Realisatie	Dekking frictie
Ophogen opbrengst korte mismatchlimiet	200	200	-
Actualisatie BUIG	5.000	5.000	-
Vrijval areaaluitbreiding	878	878	-
Inzet vrijval frictiebudget	1.500	1.500	-
Verg. proces en gerechtskosten in procedures WOZ-waarde	125	125	-
Korting accres instellingen	1.000	1.000	-
Vastgoed	1.400	1.400	-
Beschermingsbewind	80	80	-
Vensterscholen	100	100	-
Frictie	500	500	-
SNN/onderuitputting EFRO	1.000	1.000	-
vrijval reserves (toevoeging WSV)	2.000	2.000	-
Skybox (uit EZ middelen)	50	50	-
Rechtmatigheid	2.000	2.000	-
Subtotaal	15.833	15.833	-

Bezuiniging op de organisatie 2016	Opgave 2016	Realisatie	Dekking frictie
Generatiepact	413	413	-
Compensatie bijdrage aan PG&Z	42	42	-
Correctie ruimte 7,6 miljoen afboekingsgeld	174	174	-
Opvang bedrijfsrisico's	500	500	-
Concernbezuinigingen	26	26	-
Extra opbrengst bezuiniging afschrijving	196	196	-
Taakstelling organisatie	4.218	261	3.957
Tekort SSC inclusief 330 bezuinigingen	3.834	-	3.834
Subtotaal	9.403	1.612	7.791

Overig oude bezuinigingspakketten exclusief SSC	Opgave 2016	Realisatie	Dekking frictie
Geen interne compensatie	2.004	2.004	-
Beleidsfunctie maatschappelijk domein	600	600	-
Diverse overige maatregelen	843	843	-
Subtotaal	3.447	3.447	-

Totaal	28.683	20.892	7.791
---------------	---------------	---------------	--------------

BIJLAGE

52

RAPPORTAGE SLEUTELPROJECTEN

01 JANUARI 2016 – 31 MAART 2016

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	3
SPOORZONE GRONINGEN	6
OOSTERHAMRIKZONE	12
AANPAK RING ZUID	17
EEMSKANAALZONE.....	22
NETWERKANALYSE HOV-MAATREGELEN	29
EUROPAPARK.....	32
MEERSTAD	36
EBBINGEKWARTIER.....	47
WESTPOORT	52
GROTE MARKT OOSTZIJDE/FORUM	55
ZERNIKE CAMPUS GRONINGEN	58

SAMENVATTINGEN

De gemeente Groningen werkt aan elf sleutelprojecten, die voortkomen uit de Structuurvisie van de stad Groningen, en tegelijk ook een belangrijke bijdrage leveren aan de realisatie van onze stedelijke programma's. Het gaat derhalve nadrukkelijk niet om elf 'losse' projecten: ze moeten met een integrale bril worden gezien – ook omdat verscheidene projecten meerdere programma's raken.

Om de leesbaarheid van deze rapportage te bevorderen, worden de elf sleutelprojecten hieronder als separate entiteiten behandeld. De belangrijkste ontwikkelingen worden per Programma voor u samengevat. Daarmee volgt deze rapportage de indeling van de vorige rapportages. Deze indeling was gebaseerd op de gemeentelijke begroting.

Omdat, zoals gesteld, een aantal projecten meerdere programma's raakt, vindt u in de samenvatting een aantal projecten onder meerdere programma's terug. Ook vindt u het project Grote Markt terug onder het programma Economie.

Wij informeren Uw raad drie maal per jaar over deze projecten: éénmaal voor de periode t/m 31 maart, éénmaal voor de periode t/m 31 juli, en éénmaal geïncorporeerd in de jaarrekening. De voorliggende rapportage gaat over de periode 1 januari 2016 tot en met 31 maart 2016.

Omdat het hier de eerste rapportage van dit jaar betreft, zijn onderstaande teksten nieuw. In de volgende versie zullen we de wijzigingen ten opzichte van deze sleutelrapportage geel arceren.

PROGRAMMA VERKEER EN VERVOER

SPOORZONE/STATIONSGBIED

Het voorontwerp bestemmingsplan Hoofdstation is besproken in uw raadsvergadering. Ook is krediet ter beschikking gesteld voor de realisatie van (o.a.) de ondergrondse fietsenstalling die aan de zuidzijde van het Hoofdstation zal worden gerealiseerd. Ten behoeve van de verdere gebiedsontwikkeling aan de Zuidkant zullen in de komende periode de uitgangspunten worden geformuleerd.

OOSTERHAMRIKZONE

We hebben ons in de afgelopen periode sterk gericht op (onderzoek naar) de nut en noodzaak van een nieuwe autoverbinding. Daarover willen we juni graag in gesprek met uw raad als aanzet voor een herstructurering van de Oosterhamrikzone.

AANPAK RING ZUID

Recent besliste de Raad van State dat het Tracébesluit voor de Zuidelijke Ringweg binnen 24 weken op vijf onderdelen opnieuw bekeken moest worden. Dit is vastgelegd in het wijzigingsbesluit, dat door de minister is vastgesteld. Op het Wijzigingsbesluit zijn bij de Raad van State in totaal vijf reacties binnengekomen. De Raad van State gaat deze nu bestuderen. Rond de zomer wordt de einduitspraak verwacht.

Rijkswaterstaat is voornemens het project Aanpak Ring Zuid te gunnen aan de combinatie Herepoort i.o. Deze gunning is voorlopig: de aannemer kan alvast aan de slag met voorbereidende werkzaamheden, maar mag tot het definitieve tracébesluit nog geen onomkeerbare werkzaamheden uitvoeren. De voorbereidende werkzaamheden (kabels en leidingen) vorderen ondertussen gestaag.

EEMSKANAALZONE

Vordert gestaag. Er dienen zich een aantal risico's aan. De onderlinge verwevenheid van de diverse deelgebieden in dit project zorgt ervoor dat sturen op de afzonderlijke gebieden financiële risico's met zich meebrengt. We benaderen het daarom als één gebiedsontwikkeling. De verwachting is dat de ontwikkeling van de deelgebieden in de Eemskanaalzone marktconform en elkaar opvolgend zal verlopen.

HOV-MAATREGELEN

De HOV maatregelen lopen volgens planning. Zo zijn de werkzaamheden aan de Oostersingel afgelopen najaar grotendeels uitgevoerd. Wel is besloten dat de realisatie van een bushalte Groningen Zuid op het viaduct technisch en verkeerstechnisch niet mogelijk is. We hebben ervoor gekozen om de huidige bushaltes op de opritte te verbeteren en doorstromingsmaatregelen te nemen. Dit ontwerp wordt de komende tijd uitgewerkt.

EUROPAPARK

Wij verwachten in 2017 te kunnen starten met de bouwactiviteiten voor een extra spoor, perron en lift op het station Europapark.

PROGRAMMA WONEN

MEERSTAD

De belangstelling trekt als gevolg van het in verkoop gaan van nieuwe kavels en woningen weer aan. In de komende maanden gaan we in TerSluis met in totaal 120 woningen en kavels in de verkoop. Deze zal gevolgd worden met volgende lanceringen in 2016 en 2017. Ook wordt onverminderd gewerkt aan het versneld afronden van de laatste vlekken in Meeroevers. Dat betekent dat we nu weer volop aanbod in alle segmenten beschikbaar hebben. We verwachten dat over 2015 tot en met 2017 het totaal van de geprognosticeerde aantallen daarmee gerealiseerd kunnen worden.

EEMSKANAALZONE

Bijna het gehele plan Kop van Oost II is inmiddels verkocht.

OOSTERHAMRIKZONE

Er is sprake van zichtbare voortgang in de bouwactiviteiten. Ook nieuwe initiatieven dienen zich aan.

BODENTERREIN/EBBINGEKWARTIER

De in het Ebbingekwartier geplande bouwvolumes vorderen gestaag. Wel is een aantal plannen nog afhankelijk van de problematiek rond de vergoedingen voor het aardbevingsbestendig bouwen, en het standpunt van de NAM daarin. Ook is er sprake van ingrijpende tussentijdse planwijzigingen door sterk gewijzigde marktomstandigheden en een aanzienlijke verlenging van de looptijd van het project. De werkzaamheden op het Boterdiep en in de Korenstraat zijn de eerste maanden van 2016 vrijwel geheel afgerond. Het Boterdiep is vanaf februari weer volledig in gebruik. Binnenkort worden de uitgewerkte plannen voor UMCG (bus-)knooppunt Noord met de inspraakresultaten voorgelegd aan college en raad.

EUROPAPARK

Op het Europapark zijn meerdere initiatieven voor bouwontwikkelingen (voornamelijk op het gebied van wonen en sport) gestart. De meeste daarvan zijn zover gevorderd dat realisatie kansrijk lijkt. Bij de plannen op de Kempkensberg is het Rijk ook betrokken.

PROGRAMMA ECONOMIE

WESTPOORT

Inmiddels heeft zich het eerste datahotel (KPN) zich gevestigd op Westpoort. Er is ook concrete belangstelling van nog een ander datacenter op Westpoort (fase 1). Een voorlopig koopcontract met Tennet over grondruil en de aanleg van leidingen naar o.a. de Eemshaven is getekend. Er lopen nog verschillende andere gesprekken met bedrijven voor vestiging van hun bedrijf.

EUROPAPARK

We maken een visie om de barrièrewerking van de supportersmuur op te heffen. Het is de bedoeling dat er een goede fiets- en voetgangersverbinding komt met de overzijde van de voormalige oude A7. Daartoe heffen we de barrière van de supportersmuur op. Alle stakeholders hebben hun wensen, verwachtingen en randvoorwaarden ingebracht. Het resultaat daarvan kunt u in de loop van dit jaar verwachten.

GROTE MARKT OOSTZIJDE/ FORUM

In 2015 is een pauze ingelast bij de bouw van het Groninger Forum. Na een periode van intensief overleg is een akkoord bereikt met NAM over een bedrag van € 68 miljoen. De bouw van het Groninger Forum wordt op korte termijn hervat. Het Groninger Forum wordt volgens planning eind 2018 opgeleverd, en gaat in 2019 open. Ook wordt de nieuwe Oostwand in 2019 opgeleverd. De ontwikkeling van de Nieuwe Markt loopt goed: het ontwerp voor de Nieuwe Markt is in maart 2016 vrijgegeven voor inspraak. In november 2015 zijn de uitvoeringswerkzaamheden gestart voor Nieuwe Markt zuidzijde. De oplevering is gepland in het eerste kwartaal van 2017.

Voor deze projecten geldt dat het totaalrisico groot blijft. Om deze reden wordt er binnen het project Grote Markt oostzijde/Groninger Forum meer dan gemiddeld aandacht besteed aan de risicobeheersing.

ZERNIKE CAMPUS GRONINGEN

Het Business Plan voor parkmanagement Zernike is in de stuurgroep besproken en goedgekeurd. Besloten is dat de Campus BV de opdracht krijgt voor het Campusmanagement van de Zernike Campus (Triade). Ook neemt de Campus BV een acquisitieplan voor zijn rekening.

SPOORZONE GRONINGEN

VOORTGANG

Gebiedsontwikkeling

Sinds 2010 werken we aan het project Stationsgebied. Op 20 juli 2011 stelde uw raad het voorkeursalternatief voor de lange termijnontwikkeling van het Stationsgebied vast. Deze ontwikkelingsvisie vertolkt onze ambitie voor het gebied en richt zich zowel op de noordzijde (het voorplein tussen Stationsweg en sporen) als op de zuidzijde (tussen sporen en Parkweg). Vanuit deze ambitie is een ontwikkelingsstrategie opgesteld. Niet zozeer als eindbeeld, maar vooral als beslissingsondersteunend model. Uw raad heeft deze ontwikkelstrategie op 26 juni 2013 vastgesteld.

Belangrijk element in de ontwikkelingsvisie is de uitgesproken wens om het busstation op termijn naar het zuiden te verplaatsen. Hiervoor zijn in de tweede helft van 2014 verschillende modellen uitgewerkt, in relatie tot de voorgenomen aanleg van een spookruisende busonderdoorgang. Tevens is gestart met een verkenning naar mogelijke varianten voor de ontsluiting van het gebied ten zuiden van de sporen. De gemeente is trekker voor de gebiedsontwikkeling aan de zuidzijde van de sporen en de herinrichting van het voorplein. Belangrijke partner bij de ontwikkeling is NS Station. De investeringsopgaven en bijbehorende financieringsmiddelen voor de ontwikkeling van het gebied ten zuiden van de sporen moeten nog in beeld worden gebracht.

Van 25 april tot 2 juni 2014 heeft een actieve dialoog plaatsgevonden voor de spoorzone. In deze actieve dialoog zijn stadgers en andere belanghebbenden gevraagd input te leveren op onder meer de plannen voor aanleg van een busonderdoorgang, aanleg van een fietstunnel (met fietsenstalling aan de zuidzijde) en aanleg van een voetgangerstunnel onder het Hoofdstation. Daarnaast hebben de plannen voor het vierde spoor tussen het Hoofdstation en Station Europapark en de verplaatsing van het opstel terrein naar de Rouaanstraat voorgelegd voor reacties. Alle reacties en planaanpassingen zijn beschreven in de 'reactienota spoorzone Groningen' die uw raad in september heeft besproken.

Op 18 februari 2015 heeft u het Ruimtelijk Functioneel Ontwerp voor het Hoofdstation en het ambitiedocument 'Mooi' vastgesteld. De afronding van deze documenten vormt een kroon op de werkzaamheden van de afgelopen jaren en is een belangrijke stap voor het project Groningen Spoorzone. Samen met de al in september 2014 vastgestelde lay-out van de sporen zijn de ontwerpuitgangspunten klaar om vastgesteld te worden. Daarmee wordt een nieuwe, meer uitvoeringsgerichte fase van het project bereikt. De plannen zijn in samenhang technisch, functioneel en ruimtelijk beoordeeld en getoetst op financiële haalbaarheid. Geconcludeerd kan worden dat de beoogde omvangrijke en ambitieuze ingrepen in het kader van Groningen Spoorzone kunnen worden waargemaakt.

De impact van het project Groningen Spoorzone is op stedelijk niveau en regionaal groot. De bereikbaarheid per spoor wordt voor de komende decennia verbeterd en sluit aan op de ingrepen in het regionale HOV-systeem. Met de aanleg van de busonderdoorgang wordt de Stationsweg ontlast en wordt de mogelijkheid gecreëerd voor de gewenste toekomstige verplaatsing van het busstation naar de zuidzijde van de sporen. Hierdoor ontstaan kansen voor de herinrichting van het voorplein en het verbeteren van de loopstroom naar de binnenstad. We zijn met PostNL in onderhandeling om de PostNL locatie aan de Achterweg aan te kopen. Dit geeft het project de mogelijkheid om de eerder genoemde busonderdoorgang te optimaliseren en de Rivierenbuurt een 'voorkant' te geven aan de zijde van het spoor.

Op 20 januari 2016 heeft u het voorontwerp bestemmingsplan Hoofdstation besproken in uw raadsvergadering. Daarnaast heeft u op 30 maart 2016 een krediet ter beschikking gesteld voor de realisatie van de ondergrondse fietsstalling die aan de zuidzijde van het Hoofdstation zal worden gerealiseerd. Ook voorziet het betreffende besluit in de realisatie van parkeren op het maaiveld op de Oostflank van het Hoofdstation, het aansluiten van alle fietsstallingen in het stationsgebied op het Fiets Route Informatie Systeem (FRIS) en is besloten tot het verwijderen van de Blauwe Brug. Daarnaast zijn de uitgangspunten van het boekje 'Mooi Extra' vastgesteld als opmaat voor de verdere uitwerking van de uitgangspunten voor een op te stellen vormgevingsdocument en het Aanbestedingsdossier.

De verplaatsing van het opstel terrein biedt mogelijkheden voor de ontwikkeling van Stationsgebied Zuid, met de nader vorm te geven zidentree als bijzondere opgave. De voetgangerstunnel (met vrije interwijkpassage over de hele breedte) en de fietstunnel heffen daarbij de barrièrewerking van het spoor op. In de plannen krijgen ook de monumentale elementen ruimschoots aandacht. Het monumentale stationsgebouw wordt weer geactiveerd doordat de hoofdentree centraal in de loopstromen staat en het verbrede perronplein kan samen met het monumentale stationsgebouw, het seinhuis en de kappen een visitekaartje voor Groningen vormen. Ten behoeve van de gebiedsontwikkeling aan de Zuidkant zullen in de komende periode de uitgangspunten worden geformuleerd zodat op basis daarvan het Stedenbouwkundig plan kan worden opgesteld. Hierover wordt ook de buurt geconsulteerd. Ook zullen we een marktanalyse uitvoeren om grip te krijgen op het te realiseren programma in het gebied.

Spoorse ingrepen (transfer, spoorconfiguratie en opstel terrein)

Transfer

In de raadscommissie R&W van 2 oktober 2013 is de unanieme voorkeur uitgesproken voor een tunnel als transfervariant (versus een pasarelle over de sporen heen), met als uitgangspunt dat het een reizigerstunnel moet zijn met interwijkfunctie (in maatvoering en 24-uur openstelling). De stuurgroep Spoorzone heeft in navolging hiervan op 11 oktober 2013 de tunnelvariant als basis voor verdere uitwerking vastgesteld. Op basis van de keuze voor een tunnel wordt het loopstromenmodel geactualiseerd in relatie met ketenvoorzieningen (ten behoeve van de maatvoering) en zijn functionaliteit en ruimtelijke kwaliteit in de eerste helft van 2014 verder ontworpen. ProRail is trekker voor dit onderdeel.

Spoorconfiguratie

In maart 2014 heeft uw college in navolging van de stuurgroep Spoorzone haar voorlopige voorkeur uitgesproken voor spoorconfiguratie B4. Uw raad is hierover per brief van 11 maart 2014 geïnformeerd. De spoorconfiguratie B4 maakt het doortrekken van treinen van Leeuwarden naar Station Europapark mogelijk, hetgeen als ambitie was geformuleerd in de vastgestelde HOV visie eind 2013. U heeft in september 2014 ingestemd met de spoorconfiguratie B4.

Opstel terrein

De provincie Groningen heeft al in september 2012 op basis van een uitgebreide alternatievenstudie de locatie Rouaanstraat als voorkeurslocatie voor het uit te plaatsen opstel terrein vastgesteld. De planologische inpassing van het opstel terrein zal plaatsvinden aan de hand van een Provinciaal Inpassingsplan. De eerste informatiebijeenkomsten voor de omgeving hebben begin maart 2014 plaatsgevonden. Daarnaast is het opstel terrein tijdens de actieve dialoog aan de orde geweest. Het voorontwerp PIP heeft van 20 januari tot 3 maart 2015 ter inzage gelegen.

De gezamenlijk spoorse ingrepen hebben een investeringsniveau van circa € 205 miljoen en worden betaald vanuit RSP en regionale middelen. De provincie is opdrachtgever.

Fietstunnel

In de raadscommissie van 2 oktober 2013 heeft uw raad verzocht om de mogelijkheid te onderzoeken voor een fietsverbinding onder de sporen door. Dit onderzoek is ingezet en de verschillende varianten zijn in beeld gebracht. Ze vormden onderdeel van de actieve dialoog. De gemeente is trekker voor dit onderdeel. In de raadsvergadering van september 2014 lag een voorstel om u uit te spreken over de aanleg van een spookkruisende fietstunnel met aansluitende fietsstalling. Daarnaast deden wij u een voorstel voor de financiële dekking van deze twee projecten. Uw raad heeft op 18 februari 2015 een principebesluit genomen over de realisatie van een fietstunnel en ondergrondse fietsenstalling aan de zuidzijde van het Hoofdstation. Deze fietsenstalling voorziet in 5000 stallingsplaatsen. Inmiddels zijn de financiën gehard en ligt er een positieve *second opinion* – uitgevoerd op kosten en risico's. Uw raad heeft op 30 maart 2016 een krediet ter beschikking gesteld voor de realisatie van de fietstunnel, ondergrondse fietsenstalling, het maaiveld parkeren op de Oostflank en het aansluiten van alle fietsenstalling op het FRIS.

Busonderdoorgang

De mogelijkheden tot aanleg van een spookkruisende busonderdoorgang zijn onderzocht (ter uitvoering van de ambities in de HOV visie). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de tunnel zowel met een busstation aan de noordzijde, als ook met een busstation aan de zuidzijde kan functioneren. De aanleg van een busonderdoorgang is als ambitie geformuleerd in de HOV-visie die eind 2013 is vastgesteld en biedt kansen voor een directe aansluiting van de HOV-as west. Daarnaast biedt de onderdoorgang kansen voor aansluiting van de bussen uit het zuiden. De provincie is trekker voor dit onderdeel. De investeringen bedragen naar schatting € 30 miljoen. Het vertrek van Post NL geeft kansen om de busonderdoorgang te optimaliseren.

Met de aanleg van de busonderdoorgang kan de Stationsweg worden ontlast, hetgeen een kans biedt voor de inrichting van het voorplein en het ontwarren van de verkeersknoop ter hoogte van de Werkmanbrug. Daarnaast biedt het een kans voor het naar voren halen van de realisatie van een zuidelijke entree van de (voetgangers)tunnel. Voor het creëren van een zuidelijke entree is inmiddels binnen het budget van de busonderdoorgang geld gereserveerd. U heeft in september 2014 tezamen met de spoorconfiguratie ingestemd met de realisatie van de busonderdoorgang. Provinciale Staten heeft in maart 2015 hiervoor een realisatiebesluit genomen en daarmee het krediet ter beschikking gesteld, samen met de andere onderdelen van de spookknoop.

Organisatie

In het project Groningen Spoorzone werken de provincie Groningen, ProRail, NS, Ministerie van Infrastructuur en Milieu en gemeente Groningen samen. Besluitvorming vindt plaats in de gezamenlijke stuurgroep

De gemeente is primair verantwoordelijk voor de gebiedsontwikkeling ten zuiden van de sporen, de herinrichting van het voorplein en de fietstunnel (en stallingen). De provincie is risicodragend verantwoordelijk voor de spoorse ingrepen (transfer, spoorconfiguratie en opstel terrein). De provincie is opdrachtgever voor ProRail, hiertoe gedelegeerd door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Op 14 maart 2014 is de Samenwerkingsovereenkomst Spookknoop Groningen getekend, volgend op een eerder gesloten intentieovereenkomst uit (2011). In de samenwerkingsovereenkomst zijn de uitgangspunten voor de samenwerking en planontwikkeling verwoord.

In de samenwerkingsovereenkomst zijn de volgende deelprojecten onderscheiden:

- Uitbreiden en verbeteren van de transfer op station Groningen (extra perrons, een perrontunnel die ontworpen en uitgevoerd wordt om tevens te kunnen fungeren als

interwijkverbinding ter voorbereiding op de eventuele realisatie van de zuid-entree zoals bedoeld in Deelproject 11, alsmede aanpassing van het/de vigerende bestemmingsplan(en), aanpassing(en) aan het Stationsgebouw die het gevolg zijn van de uitbreiding en/of verbetering van de transferfunctie);

- Realisatie van verhuurbare ruimten ter vervanging;
- Zijperron station Groningen Europapark;
- Verbetering en uitbreiding spoorconfiguratie, incl. opheffen overweg Esperantostraat;
- Realisatie van een nieuw opstel terrein en vrijmaken bestaand terrein;
- Aanpak van knelpunten op het stationsplein;
- Realisatie van een busonderdoorgang onder het stationsemplacement en de aansluitende infrastructuur;
- Realiseren van verhuurbare ruimten "extra";
- Fietsparkeren Stationsgebied noordzijde;
- Fietsparkeren Stationsgebied zuidzijde;
- Realisatie entree zuidzijde transfer-/interwijktunnel;
- Gebiedsontwikkeling en -inrichting stationsgebied zuidzijde;
- Herinrichting Stationsgebied noordzijde;
- Busstation;
- Vernieuwing Herewegviaduct;
- OVCP voorzieningen tijdelijke situatie;
- OVCP voorzieningen definitieve situatie;
- Fietstunnel;

Communicatie

Van 25 april tot 2 juni 2014 heeft actieve dialoog plaatsgevonden. Op de inloopmarkten zijn in totaal bijna 450 belangstellenden geweest. Daarnaast zijn nog verschillende informatieavonden gehouden met direct aanwonenden. In totaal zijn 92 reacties ontvangen met daarin ruim 200 geformuleerde reacties op de plannen. De actieve dialoog heeft op een aantal onderdelen geleid tot voorstellen voor planwijziging en daarnaast een aantal onderzoeksopdrachten.

Daarnaast is er afgelopen periode intensief contact geweest met onder meer de bewoners van Helperzoom ten behoeve van de realisatie van een derde perron van station Europapark Groningen. Uw raad heeft op 24 juni 2015 het bestemmingsplan Station Groningen Europapark vastgesteld.

Van 1 juni tot 3 juli 2015 is met de omgeving een "inloopmarkt" georganiseerd over de kansen die het vertrek van Post NL geeft aan het project - met een geoptimaliseerde busonderdoorgang en ruimtelijk inpassing met de Rivierenbuurt. Deze dialoog heeft meer dan 200 belangstellenden (met 80 reacties) getrokken. Veel belanghebbenden zien een meerwaarde in een optimalisatie van de busonderdoorgang.

Van 25 november 2015 tot 20 december heeft het voorontwerp bestemmingsplan Hoofdstation ter inzage gelegen. U heeft het reactierapport daarover op 20 januari in uw raadsvergadering besproken.

RISICO'S

Groningen Spoorzone

- Ambitieniveau en investeringen

De financiële opgave voor de gemeente is direct verbonden aan de door de gemeente geformuleerde ambitie om het gebied ten zuiden van het spoor te ontwikkelen tot een aantrekkelijk stedelijk gebied en aan de noordzijde van het station de verbinding met de binnenstad te verbeteren en het

voorplein op te knappen. Willen we in de toekomst deze ambities waarmaken, dan zal dat te zijner tijd (forse) investeringen met zich meebrengen. De omvang van die investeringen zal afhangen van nadere planuitwerking, planfasering, en beschikbare (i.e. beschikbaar gestelde) middelen. Gedacht kan worden aan het realiseren ketenvoorzieningen, aanpassingen hoofdontsluiting Parkweg-Parkwegviaduct/Emma-viaduct, vormgeving entree zuidzijde, grondverwerving, bodemsanering, bouw- en woonrijp maken, aanpassingen voorplein, busstation en plankosten.

- Tijd

De spoorse onderdelen van het project Groningen Spoorzone hebben een dwingend tijdpad in verband met de nieuwe spoorconcessie in 2020 en het RSP budget. Beoogd wordt de uitvoeringswerkzaamheden te hebben afgerond voor 2020 (start aanbestedingsprocedure voorjaar 2016 voor de spoorse onderdelen (4de spoor met voorzieningen) en start aanbestedingsprocedure overige onderdelen medio 2016).

- Kansen voor gebiedsontwikkeling

Om verlies van kansen te voorkomen - mede gelet op de langjarige gebiedsontwikkeling aan de zuidzijde- is het van belang dat de gemeente tijdig haar elementen inbrengt (bijvoorbeeld fietstunnel, vormgeving zuidentree) en door actieve planvorming voorkomt dat op korte termijn aan te leggen infrastructuur toekomstige gebiedsontwikkeling blokkeert.

- Veelheid aan belangen

De samenwerking tussen partijen verloopt goed en de overlegstructuur is in maart 2014 vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Het continue transparant maken van belangen en het tijdig identificeren van eventuele tegenstrijdigheden is voorwaardelijk voor een gestructureerde planvorming.

FINANCIEN

De gemeente is initiatiefnemer voor de aanleg van een spoorkruisende fietstunnel, ondergrondse fietsenstalling, maaiveld fietsparkeren Oostflank en het aansluiten van alle fietsenstallingen op het FRIS. U heeft hierover op 30 maart 2016 een besluit genomen. Voor de spoorse onderdelen is de provincie Groningen risicodragend opdrachtgever. Het betreft een investering van circa €200 miljoen. De gemeente draagt (getrapt) bij via het RSP, bijdrage Raamwerk Regiorail en een bijdrage van het Rijk uit het programma Ruimte voor de fiets. Voor de aanleg van de fietstunnel (€ 11,3 mln.) de ondergrondse fietsenstalling (€ 16,5 mln.), Oostflank maaiveldparkeren (1,2 mln) en aansluiten van alle fietsenstallingen op het FRIS (0,56 mln) zal de provincie risicodragend opdrachtgever zijn. De kosten voor aanleg van de beoogde busonderdoorgang (met aansluitende infrastructuur) worden geraamd op €20 miljoen. Beoogde dekking komt uit RSP-middelen De provincie zal fungeren als opdrachtgever.

Stand van de kredieten

Raadsbesluit 17 december 2008, nr. 6 g	€ 300.000
Raadsbesluit 22 april 2009, nr 6 b, nr.412	€ 242.000
Raadsbesluit 17 februari 2010, nr. 603)	€ 458.000
Raadsbesluit 17 november 2010, nr. 6g	€ 851.000
Raadsbesluit 30 november 2013, nr. 8c	€490.000

Raadsbesluit 23 april 2014, nr. 6k	€ 500.000
Raadbesluit 24 september 2014 nr. 6d	€ 500.000
Raadsbesluit 18 februari 2015 nr. 8c1	€ 1.000.000
Totaal	€ 4.341.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2016

€ 4.060.646,90

OOSTERHAMRIKZONE

VOORTGANG

Inleiding

De Oosterhamrikzone is in beweging. Marktpartijen zien de Oosterhamrikzone als een belangrijk ontwikkelgebied voor nieuwe woningen. Ook speelt de Oosterhamrikzone een belangrijke rol in de verbindingsdiscussie voor de bereikbaarheid van het UMCG, de noordoostelijke stadsdelen en het Ebbingekwartier). De omgeving uit tegelijk haar zorgen over een toename van studenten, parkeerproblematiek en een (mogelijke) nieuwe verbinding door de wijk. Reden te meer een open en transparant proces te doorlopen met betrokken partijen en de omgeving. Het vertrekpunt hierbij is de Routekaart Oosterhamrikzone, die dynamische ontwikkelroutes biedt voor de toekomst van het gebied.

Routekaart Oosterhamrikzone

De Raad heeft in november 2013 de Routekaart Oosterhamrikzone ontvangen en vormt het nieuwe vertrekpunt voor de toekomst van dit gebied. De belangrijkste opmerkingen van uw raad over de Routekaart waren:

- 1) De wens om te komen tot een goed participatieproces rondom de besluitvorming van de autobereikbaarheid van het UMCG en Ebbingekwartier e.o.;
- 2) De wens tot afstemming met de woonbootbewoners tot een goede invulling van de oever.

In augustus 2014 hebben wij u een brief gestuurd (kenmerk: 4514288) met daarin een overzicht met de stand van zaken van bouwinitiatieven in de zone. Inmiddels is er ten opzichte van die situatie al duidelijk sprake van zichtbare voortgang in de bouwactiviteiten. Ook nieuwe initiatieven dienen zich aan.

Bereikbaarheid UMCG en Ebbingekwartier e.o, en Planstudie vervanging Gerrit Krolbrug

Een nieuwe multimodale verbinding in de Oosterhamrikzone als alternatief voor een autoverbinding via de Gerrit Krolbrug is van grote betekenis voor de ontsluiting en de ontwikkelingsmogelijkheden van het UMCG, Ebbingekwartier en de binnenstad. Deze oplossing ligt gevoelig in de aangrenzende woonbuurten.

Dat geldt overigens ook voor de keuze om uitsluitend de Gerrit Krolbrug te vervangen, aangezien dit een aanzienlijke groei van het autoverkeer op de Korreweg met zich mee gaat brengen. Het betreft hier niet alleen een verkeersvraagstuk, maar heeft ook economische en leefbaarheidseffecten en biedt kansen voor wijkontwikkeling.

De kans ligt er nu vanwege de noodzaak om de bruggen aan te pakken. Wij hebben u hierover in juli per brief geïnformeerd (kenmerk: 4487756). In de afgelopen periode hebben we een drietal varianten voor zowel de Gerrit Krolbrug als voor de verkeersafwikkeling voor een nieuwe autoverbinding door de Oosterhamrikzone verder uitgewerkt. Daarover is overleg geweest met een brede klankbordgroep en is een inloopbijeenkomst in mei 2015 georganiseerd voor alle belanghebbenden.

In het bestuurlijke overleg tussen het rijk, de provincie en de gemeente is destijds de scope van de planstudie Gerrit Krolbrug verbreed tot de verbinding via de Oosterhamrikzone. Inmiddels hebben partijen besloten dat het rijk zich beperkt tot de vervanging van de Gerrit Krolbrug en de regio (provincie en gemeente) verantwoordelijk zijn voor de verbinding in de Oosterhamrikzone. Deze constructie biedt bij nader inzien betere vooruitzichten op financiering dan een coalitie met het rijk.

Planning

De inloopbijeenkomst (in mei 2015) was druk bezocht. De bewonersorganisaties van de aangrenzende woonbuurten hebben een eigen variant ingediend. Deze variant is gezien in het kader van de *second opinion* op het UMCG-bereikbaarheidsonderzoek uit 2013. Daarin wordt de conclusie getrokken dat het inzetten op mobiliteitsmanagement (waar de bewonersvariant sterk op steunt) noodzakelijk blijft. Echter, alleen mobiliteitsmanagement in combinatie met een nieuwe autoverbindingen en extra doorstromingsmaatregelen op de invalsroutes kan effectief zijn om de stad bereikbaar te houden. Met de bewonersorganisaties hebben we gekeken naar welke kansen en effecten een nieuwe verbinding biedt voor het leefklimaat. De doorloop van het proces wordt daardoor langer dan we aanvankelijk hadden ingeschat. We hebben ons in de afgelopen periode sterk gericht op de nut en noodzaak van een nieuwe autoverbinding. De *second opinion* van bureau Arane, met inbegrip van het aanvullende onderzoek dat in dat verband is verricht, maakt duidelijk dat maximaal (blijven) inzetten op mobiliteitsmanagement, in combinatie met een pakket aan doorstromingsmaatregelen én een nieuwe autoverbinding met de ring Oost, noodzakelijk is voor het leefbaar houden van de stad en voor het overeind houden en uitbouwen van de stad als regionaal/landsdelig centrum voor voorzieningen en werkgelegenheid in een regio met krimp. Deze conclusie willen we in juni delen met uw Raad als aanzet voor een herstructurering van de Oosterhamrikzone die verder gaat dan de aanleg van een verkeerverbinding.

[Oosterhamrikkade noordzijde, locatie A en B en particuliere kavels](#) [Locatie A](#) Direct naast deelgebied A komen een aantal particuliere kavels in ontwikkeling. Het bouwplan van Kooi (locatie van de voormalige drukkerij van Denderen / 32 stuks jongerenhuisvesting) is reeds in gebruik. Voor het plan van Nijhuis Bouw op de ABN-AMRO locatie (36 zelfstandige wooneenheden voor jongeren) is een bouwvergunning aangevraagd. Nijhuis Bouw heeft naar analogie van locatie B (zie hierna) een plan in voorbereiding voor uitsluitend grondgebonden woningen op de gemeentelijke gronden in deze strook (locatie A).

Locatie B

De ontwikkelaars KUUB en Nijhuis ontwikkelen locatie B tot 'Stadsvilla's', grondgebonden woningen, met mogelijkheden tot het creëren van woon-werkeenheden, beneden-bovenwoningen of geclusterde eenheden (geen studio's, minimaal 60 m²) in drie tot vier bouwlagen. Zij worden aan de achterzijde via een (vent)weg ontsloten. Parkeren gebeurt op eigen terrein. De doelgroep betreft meerpersoonshuishoudens, zoals jonge stellen, gezinnen en senioren. De bouw is inmiddels gestart.

De koopovereenkomst met Nijhuis Noord over de verkoop van 2 fasen van locatie B is getekend. De bouw van de 2^e fase is inmiddels gestart.

[Oosterhamrikkade noordzijde, locatie C](#)

Dit deelproject is momenteel 'on-hold' gezet in afwachting van de uitkomsten van de planstudie vervanging Gerrit Krolbruggen.

[Oosterhamrikkade noordzijde, Noorderbad](#)

Het Noorderbad heeft na het vertrek van de bibliotheek nog een beperkte functie voor enkele bedrijfjes. Andere functies dienen zich niet aan. Vandaar dat de eigenaar van het gebouw op ons verzoek het initiatief genomen voor een herontwikkeling tot wooncomplex, ook om zo een betere garantie te hebben dat dit gebouw met zijn monumentale waarden (rijksmonument) voor de toekomst behouden kan blijven. De doelgroep hier betreft senioren. Het bouwplan is in de fase van voorbehandeling. Vanwege de monumentale kwaliteiten is sprake van een diepgaande beoordeling door meerdere adviesorganen.

[Oosterhamrikkade zuidzijde, locatie D](#)

Ook deze locatie 'on-hold' gezet in afwachting van de uitkomsten van de planstudie vervanging Gerrit Krolbrug.

Plan M (voormalig distributiecentrum UMCG)

Dit plan van ontwikkelaar Urban Interest is vrijwel afgerond. De laatste fase is nog in aanbouw. De bouw van eerste twee fasen is vrijwel afgerond. Vergunningen zijn verleend en de bouw van verdere fasen is gestart. Tijdelijk is een bouwpaauze ingelast om nader onderzoek te verrichten naar eventuele maatregelen tegen aardbevingsschade. De kosten hiervan vallen toe aan de NAM. Samen met de woonbootbewoners van het aangrenzende deel van de kade hebben we een bescheiden plan gemaakt voor de vergroening van de kade en een daarop gebaseerde regulering van het gebruik van de oever. Dit plan wordt binnenkort uitgevoerd.

Alfa-Laval

De uitvoering van de sloop van de Alfa Laval-locatie is inmiddels afgerond. De verdere planvorming wordt medio 2016 gestart.

Oosterhamrikkade zuidzijde

In de brief van 19 augustus 2014 (kenmerk: 4514288) hebben we u geïnformeerd over twee nieuwe initiatieven. Te weten de 'Oude Taxicentrale' (OHK zz 103-107) en een plan voor de 'Biemanslocatie' (OHZ zz 115-117).

- Oude Taxicentrale

In het bouwplan 'oude taxicentrale' worden 180 appartementen voor jongeren tussen de 20 en 28 gerealiseerd, met 27 parkeerplaatsen. Het ontwerp is energiezuinig, en biedt de mogelijkheid uit te breiden naar grotere eenheden. De huidige opzet vraagt een beperkte aanpassing van het bestemmingsplan. De mogelijkheden voor projectfinanciering (in het kader van het Bouwoffensief) voor de Oude Taxicentrale worden onderzocht. De omgevingsvergunning is verleend en de sloop van de huidige bebouwing is gestart. Er loopt nog een beroepsprocedure.

- 'Plan Biemanslocatie'

Ontwikkelaar Esprit heeft de gemeente medio 2014 benaderd met een initiatief voor een complex gericht op jongerenhuisvesting. De plannen verkeren in een pril stadium (volumestudies). Het betreffen 140 appartementen á 23m² en 54 appartementen á 47m². Deze appartementen worden gerealiseerd op grond die deels in het bezit van de gemeente is, en deels in bezit is van Nijestee. Een voorbehandeling van welstand is afgerond.

-Brezanlocatie

Voor deze locatie zijn we in gesprek met KUUB voor een bijzondere vorm van CPO (particulier opdrachtgeversschap). De gedachte is om hier een complex van superlofts te ontwikkelen waarbij er voor de bewoners maximale ruimte is om deze lofts met een verdiepingshoogte van 5,5m zelf naar eigen wens in te delen. Deze ontwikkeling draagt bij aan de differentiatie in bewonersgroepen in de zone.

Inrichting oever Oosterhamrikkade zuidzijde

De uitkomst van de planstudie vervanging Gerrit Krolbrug speelt hier een belangrijke rol. We willen de herinrichting integraal meenemen in de planvorming van de ontsluitingsvarianten

Broedplaats Paradijsvogelstraat

Leegstandsbeheerder Carex heeft de Paradijsvogelstraat 10-13 in de afgelopen jaren getransformeerd tot een succesvolle Broedplaats waar de creatieve industrie een thuishaven heeft gevonden. Wij zijn met Carex overeengekomen dat zij de Broedplaats voor de komende vijf jaar verder mogen ontwikkelen. De gemeentelijke eigenaarslasten worden hierbij tot een minimum beperkt. In overleg met de omgeving krijgen de panden een facelift.

Toentje & Stadswerf

Samen met Nijestee, bewoners en Toentje/Voedselbank hebben we een traject opgestart om het bouwterrein van Nijestee in te richten als een tijdelijk stuk stad, gefinancierd vanuit bewonersparticipatie en ondersteund door het gemeentelijk armoedebeleid. Eind 2013 is Toentje geopend, daarnaast hebben de bewoners vanuit NLA-middelen een budget gekregen het overige deel van het bouwterrein van Nijestee tijdelijk in te richten. Nijestee heeft inmiddels het terrein, waar Toentje deel van uitmaakt, verkocht aan een ontwikkelende partij. Deze is voornemens om hier een programma met grondgebonden woningen te realiseren. Om die reden moet Toentje worden verplaatst. Daarvoor hebben we een groenstrook in het Pioenpark aangeboden. De voorbereiding van de werkzaamheden om zich hier te vestigen zijn gestart. Wensen zijn er vanuit de buurt om de resterende ruimte te benutten voor buurtvoorzieningen (sport-/speelvoorzieningen). Die vraag willen we oppakken nadat de verhuizing zijn beslag heeft gekregen.

locatie Simmeren

Op locatie Simmeren (oostzijde Van Starckenborghkanaal) wordt is de loop 2015 begonnen met een spoedsanering. Deze spoedsanering, het verwijderen van de oliedrijfslag, is uitgevoerd en afgerond in maart 2016. De overige ernstige bodemverontreiniging is nog aanwezig

Dit terrein is in beeld voor de vestiging van een AZC.

Initiatief fietssteigerbrug Oosterhamrikbaanbrug VBNO en Gjaltema

Het initiatief van Vereniging Bedrijven Noord Oost (VBNO) en steigerbouwer Gjaltema hebben een initiatief ingediend voor het aanleggen van een fietssteigerconstructie aan de Oosterhamrikbaanbrug. Deze constructie is onderzocht en financieel als zelfstandig project niet haalbaar. De mogelijkheid voor een fietsroute wordt nu meegenomen in de studie naar een nieuwe auto-ontsluiting van het stadsdeel door de Oosterhamrikzone.

RISICO'S

Naast de algemene risico's zijn de volgende risico's specifiek van toepassing:

- Ten aanzien van de locatie Simmeren speelt een aanvullend risico met betrekking tot de kosten van saneren in verband met de asbest en overige verontreinigingen;
- Een risico is de uitgifte van woningbouw en bedrijfsterreinen. Inmiddels heeft zich een kentering in de markt voltrokken zoals hiervoor al is beschreven; de markt trekt weer wat aan;
- Voor de hele zone geldt dat bodemsanering en sloopkosten een hoog risico meebrengen. Voor saneringswerkzaamheden geldt over het algemeen dat we – op voorhand - weten dat er vervuiling is. Daarom kunnen we vooraf een uitgebreide inventarisatie uitvoeren, waardoor we de risico's beter kunnen inschatten. Voor sloopkosten is een m³-prijs neergezet die kan fluctueren - afhankelijk van wel of geen asbest;
- Voor de Oosterhamrikzone geldt het risico op leegstand en verpaupering. Hiervoor is een actieplan (=Routekaart) opgesteld dat onderdeel uitmaakt van de nieuwe ontwikkelingsstrategie. Inmiddels lijkt dit risico aardig te zijn verminderd;
- Inmiddels is in het bestuurlijke overleg vastgesteld dat de aanpak van de Gerrit Krolbrug vooral een aangelegenheid van het Rijk is en dat de regio verantwoordelijk is voor de verbinding door de Oosterhamrikzone. Wij schatten in dat de mogelijkheden voor financiering door het commitment van de provincie groter zijn geworden. Maar zekerheid over financiering hebben we niet. Wel hebben we onze deelname aan het zogenaamde "ringssparen" voortgezet. In dit fonds van de provincie zijn projecten als de aanpak van ring West, de ontsluiting van het stationsgebied en het Oosterhamriktracé opgenomen. Wij willen deze opgaven samen met de

provincie verder uitwerken om zo ook zicht te krijgen op de financiële ruimte voor de aanleg van een Oosterhamriktracé.

FINANCIËN

De totale kosten van de grondexploitatie worden geraamd op € 50.657.000. De grondopbrengsten worden geraamd op € 29.711.000. Aan bijdragen is € 22.857.000 op eindwaarde geraamd, waarvan per 1 april € 20.304.000 is gerealiseerd en geboekt. Kosten, bijdragen en opbrengsten resulteren in een sluitende exploitatiebegroting.

Stand van de kredieten

Besluit 27-02-2002, nr. 196	1.706.599
Besluit 29-01-2003, nr. 199	1.127.000
Besluit 17-12-2003, nr. 175	175.000
Besluit 17-12-2003, nr. 153	14.700.000
Besluit 31-05-2006, nr. 34	5.461.000
Besluit 28-06-2006, nr. 6g	1.236.000
Besluit 20-06-2007, nr. 12	5.430.000
Besluit 28-05-2008, nr. 6g	179.000
Besluit 26-08-2008, nr. 6h	399.000
Besluit 28-10-2009, nr. 61	46.000
Besluit 29-9-2010, nr. 6c	231.000
Besluit 15-12-2010, nr. 6e	9.275.000
Besluit 30 maart 2011, nr. 7c	102.700
Besluit 25 januari 2012 6g	-/- 519.000
Besluit 30 januari 2013 8b-12	-/- 837.000
Besluit 18 december 2013, nr.6i	1.857.000
Besluit 17 december 2014, nr. 6u	1.785.000
Totaal toegestane kosten van het plan	42.355.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 1 april 2016	38.893.000
-------------------------------------	------------

AANPAK RING ZUID

Rijkswaterstaat is voornemens het project Aanpak Ring Zuid te gunnen aan de combinatie Herepoort i.o. Deze gunning is voorlopig: de aannemer kan alvast aan de slag met voorbereidende werkzaamheden, maar mag tot het definitieve tracébesluit nog geen onomkeerbare werkzaamheden uitvoeren. De voorbereidende werkzaamheden (kabels en leidingen) vorderen ondertussen gestaag. Deze voorlopige gunning valt formeel buiten de scope van deze sleutelrapportage.

HISTORIE

- 2009: bestuursovereenkomst met de minister van Verkeer en Waterstaat;
- December 2009: start planstudie;
- 22 december 2010: publicatie van het voornemen (Kennisgeving) van de minister van Infrastructuur en Milieu om een Milieu Effect Rapport (MER) op te stellen voor de tweede fase van het project Aanpak Ring Zuid. Dat wil zeggen: een onderzoek naar de gevolgen van de ombouw van deze weg voor haar omgeving;
- 7 november 2011: minister stemt in met het Voorlopig Ontwerp. Deze werkt het projectbureau uit in een definitief ontwerp. Ook werken we aan het MER, die als onderdeel van het Ontwerp Tracébesluit (OTB) de inspraak in zal gaan;
- 29 augustus 2013: publicatie Ontwerp Tracébesluit/ Milieu effect rapport door Minister publicatie Ontwerp Inrichtingsplannen door college van B&W. Inspraak van 30 augustus tot en met 11 oktober 2013. Publicatie Gezondheidseffectscreening;
- 17 oktober 2013: publicatie Ontwerpbesluit omgevingsvergunning; Helperzoom-tunnel, Groningen door het college; zienswijzeperiode van 18 oktober tot en met 28 november 2013;
- 30 september 2013: presentatie expert opinion in opdracht van de gemeenteraad;
- 8 oktober 2013: bespreking Ontwerp Tracébesluit/ Milieu effect rapport en Ontwerp Inrichtingsplannen in raad, 9 moties zijn ingediend als zienswijze;
- 21 mei 2014: het college informeert de raad over de tussenstand van het Tracébesluit, de Inrichtingsplannen en de aanleg van de Helperzoomtunnel;
- Juni 2014: behandeling tussenstand van het Tracébesluit, de Inrichtingsplannen en de aanleg van de Helperzoomtunnel in de raad, 12 moties zijn aangenomen in de vergadering van 25 juni;
- 9 juli 2014: informeren raad over voortgang Tracébesluit en de voorbereiding van de marktbenadering;
- 29 september: publicatie Tracébesluit (minister) en inrichtingsplannen (college), daarnaast heeft het college de omgevingsvergunning voor de aanleg van de Helperzoomtunnel aangelegd, start beroepsperiode omgevingsvergunning (t/m 10 november);
- 3 oktober tot en met 13 november 2014 beroepsperiode Tracébesluit. Tegen de Inrichtingsplannen kon geen beroep worden aangetekend;
- 16 december 2014: Rijkswaterstaat, de provincie Groningen en de gemeente Groningen hebben een realisatieovereenkomst vastgesteld voor het project Aanpak Ring Zuid.
- 19 december 2014 aankondiging start aanbestedingsprocedure.
- 27 februari 2015: aanmeldingstermijn voor de aanbesteding van het project Aanpak Ring Zuid
- 17 maart 2015: publicatie selectiebesluit aanbesteding van het project Aanpak Ring Zuid
- 23 september 2015: brief over tussenuitspraak Raad van State over Tracebesluit
- 17 februari 2016: publicatie Wijzigings-tracebesluit, start beroepsprocedure
- 11 maart 2016: Drie gegadigden hebben een bieding gedaan voor de opdracht om de zuidelijke ringweg om te bouwen.

VOORTGANG

Op 29 augustus 2013 zijn het Ontwerp Tracébesluit en de Ontwerp-inrichtingsplannen voor het onderliggend wegennet gepubliceerd, waarna tussen 30 augustus 2013 en 11 oktober de zienswijzenperiode plaatsvond. De eerste kwartalen van 2014 stonden in het teken van het verwerken, beoordelen en afwegen van de ingediende zienswijzen. Op 21 mei 2014 is een tussenstand aan de raad en het publiek gepresenteerd, waarna op 29 september 2014 het Tracébesluit is ondertekend door de Minister van Infrastructuur en Milieu. Gelijktijdig stelde het college de inrichtingsplannen voor het onderliggende wegennet vast, en werd het besluit genomen over de omgevingsvergunning voor de aanleg van de Helperzoomtunnel. Het Tracébesluit en de omgevingsvergunning zullen naar verwachting medio 2015 onherroepelijk zijn. Verder is in 2014 gestart met de voorbereiding van de realisatiefase, in de vorm van aanbestedingsdocumenten en een actualisatie van de bestuursovereenkomst uit 2009: de Realisatieovereenkomst. Eind 2014 is de aanbesteding gestart met de publicatie van de aankondiging. Voor de realisatie van het project Aanpak Ring Zuid hebben zich drie gegadigden kandidaat gesteld. Alle drie de gegadigden zijn toegelaten tot de aanbestedingsprocedure voor het project. Die duurt tot het tweede kwartaal van 2016. Dan moet bekend zijn wie het project mag uitvoeren. De aanbestedingsprocedure heeft de vorm van een zogenaamde 'concurrentiegericht dialog'. Daarbij moeten de gegadigden in dialoog met de opdrachtgever een aantal plannen opleveren, en uiteindelijk een bieding doen.

(Inmiddels is bekend dat Rijkswaterstaat voornemens is het project Aanpak Ring Zuid te gunnen aan de combinatie Herepoort i.o. Deze gunning is voorlopig: de aannemer kan alvast aan de slag met voorbereidende werkzaamheden, maar mag tot het definitieve tracébesluit nog geen onomkeerbare werkzaamheden uitvoeren. De voorbereidende werkzaamheden (kabels en leidingen) vorderen ondertussen gestaag).

De voorbereidingen voor de ombouw van de zuidelijke ringweg vorderen gestaag. Vlakbij de zuidelijke ringweg liggen honderden (drinkwater)leidingen, (elektriciteits)kabels en rioolbuizen. Veel ervan liggen op de plaats van de toekomstige werkzaamheden. Daarom startten de gemeente Groningen en nutsbedrijven, zoals Waterbedrijf Groningen, Enexis en KPN en hun aannemers met het verleggen van deze kabels en leidingen. In aanloop naar deze werkzaamheden zijn op een aantal plekken rond de zuidelijke ringweg voorbereidende onderzoeken gedaan. Het verleggen begon deze zomer, zodat eind 2016/begin 2017 de eerste werkzaamheden aan de ringweg kunnen beginnen. Maar dan zijn nog niet alle kabels en leidingen verlegd. In totaal duurt de hele ondergrondse operatie drie à vier jaar. Dit is ook afhankelijk van de precieze planning die de toekomstige opdrachtnemer van de zuidelijke ringweg maakt.

Daarnaast werden deze zomer uitspraken van de Raad van State en de rechtbank verwacht over de beroepen op het Tracébesluit en de omgevingsvergunning voor de aanleg van de Helperzoomtunnel. In september 2015 heeft de Raad van State een (tussen)uitspraak gedaan. De Raad van State besliste dat het Tracébesluit binnen 24 weken op vijf onderdelen opnieuw bekeken moest worden. De belangrijkste wijzigingen in het kort

- Onafhankelijke experts hebben het ontwerp van de zuidelijke ringweg beoordeeld op verkeersveiligheid. Deze veiligheidsaudit heeft geleid tot enkele aanpassingen in het wegontwerp;
- Er komt geen nieuwe fietstunnel tussen de Rivierenbuurt en De Papiermolen. Alle mogelijkheden die hiervoor zijn onderzocht, maar stuiten op grote bezwaren;
- De exacte plek voor de toekomstige voetgangersbrug tussen de Rivierenbuurt en zwembad De Papiermolen is vastgelegd. Ook worden er maatregelen genomen om de privacy van de omwonenden te waarborgen;
- Er komt een geluidsscherm bij een woning aan de Papiermolenlaan. Dat geluidsscherm kwam ten onrechte niet voor in het Tracébesluit van september 2014;

- Onder meer langs de nieuwe voetgangersbrug kunnen vlermuizen ook in de toekomst de zuidelijke ringweg goed passeren in de buurt van De Papiermolen.

Dit is vastgelegd in het wijzigingsbesluit, dat op 12 februari 2016 door de minister is vastgesteld. Op het Wijzigingsbesluit zijn bij de Raad van State in totaal vijf reacties binnengekomen. Het gaat om vier zienswijzen en één beroep. De Raad van State gaat deze nu bestuderen. Rond de zomer wordt de einduitspraak verwacht.

RISICO'S

Ten behoeve van deze risicobeheersing zijn de belangrijkste risico's van het project in beeld gebracht, en zijn beheersmaatregelen benoemd. Deze risico's verschuiven gedurende het proces en worden dan ook continue geactualiseerd. Dit voorjaar is de risicoanalyse voor vervolgfase gehouden.

Aardbevingsbestendig bouwen kwalificeren wij hier niet als risico aangezien er sluitende afspraken over de verantwoordelijkheid liggen in de realisatieovereenkomst, en correspondentie vanuit het Rijk. Indien partijen zich niet committeren aan de afspraken ontstaat er mogelijk een nieuw risico voor het project.

De belangrijkste risico's van de aanbestedingsfase zijn hieronder benoemd:

1) *Optimalisaties kunnen niet worden gerealiseerd.*

De realisatie van een ontbrekende schakel in het nieuwe Zuiderplantsoen, een fiets- en voetgangersverbinding ter hoogte van de huidige Esperanto-kruising, is een diepe wens van de stad, en maakt onderdeel uit van een optimalisatiepakket. Ook in dit optimalisatiepakket zitten een 'groene aankleding' van het nieuwe Julianaplein, de ingang van de verdiepte ligging, en het realiseren van een volledige aansluiting ter hoogte van de Europaweg. Alle optimalisaties maken onderdeel uit van de uitvraag aan de aannemers, maar komen (deels) te vervallen als blijkt dat deze alsnog niet financieel haalbaar zijn ten opzichte van de scope. De realisatie is afhankelijk van de markt en het optreden van risico's die het budget beïnvloeden.

2) *Verwerking van eisen naar contract is onvoldoende, of eisen zijn van onvoldoende kwaliteit of integraal*

De gekozen aanbestedingsvorm is 'design & construct'. Dit betekent dat de aannemer een ontwerp maakt op basis van systeem- en proceseisen, deels gevoed door klanteisen van beheerders en stakeholders. Als de eisen incompleet, kwalitatief onvoldoende zijn, conflicteren of anders geïnterpreteerd worden door de aannemer, beïnvloedt dit de kwaliteit en het proces. Door meer tijd voor de voorbereiding te nemen kan het risico beheerst worden. De gemeente heeft in het najaar van 2015 ingestemd met de verwerking van de eisen voor de onderdelen die in eigendom van de gemeente komen. Het risico is daarmee beheerst.

3) *Kabels en leidingen voor planfase onderschat*

De zuidelijke Ring Groningen (ZRG) ligt op een knooppunt van kabels- en leidingen. De verleggingsopgave wordt bemoeilijkt door de beperkte aanwezige ruimte. Het risico bestaat dat er onvoldoende tijd is genomen voor een goed overzicht van de opgaven en alternatieven, wat zich uit in risico's in tijd, geld en omgeving. Voor de gemeente zelf kan dit aan de orde zijn voor de riolering. Op 24 maart 2016 heeft het college een kredietaanvraag voorgelegd aan de raad voor de verlegging van de riolering.

4) *Meer overlast voor omwonenden en bedrijven ervaren tijdens de ombouw dan vooraf vastgesteld*

Ondanks de uitdaging aan de aannemer om slim te bouwen (plannen) en daardoor de hinder te beperken, kan de omgeving de overlast zwaarder ervaren dat vooraf ingeschat. Dit risico vraagt naast een goede contractvoorbereiding ook goede informatievoorziening over bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid tijdens de bouw. De communicatie hierover moet adequaat en helder zijn, dienstverlening klantgericht.

5) *Versoberingen in de scope*

De drie partners werken met een taakstellend budget. Dit vraagt om een goede projectbeheersing. Mochten overschrijdingen die niet financieel in het project op te vangen zijn zich voordoen, dan zijn versoberingen in de scope aan de orde. Dit kan ten koste gaan van de kwaliteit en omgeving.

FINANCIEN

Voor de ZRG is een budget beschikbaar van € 624 miljoen euro (€ 424 mln. RSP gelden, € 200 mln. MIRT gelden). De samenwerkende partijen betalen de kosten van inzet van mensen en middelen ten behoeve van de planfase en realisatie uit dit bovenstaande budget.

Voor de kosten van de voorbereiding van het in 2009 gepresenteerde BVA voor de Zuidelijke Ringweg Groningen heeft u op 17 december 2008 (€ 400.000) en 25 november 2009 (€ 500.000) kredieten beschikbaar gesteld, totaal € 900.000. Dit betreft zowel de kosten voor de projectorganisatie als ook interne uren en kosten. Bij deze laatste gaat dan om het beoordelen van de producten van de projectorganisatie, ambtelijke en bestuurlijke advisering, strategische adviezen en proceskosten.

Voor de voorbereiding tot en met eind 2010 heeft u op 20 oktober 2010 een krediet van € 500.000 beschikbaar gesteld, waarmee het totaal aan voorbereidingskosten op € 1,4 miljoen euro komt. Het benodigde aantal uren voor beoordeling en advisering bleek in 2010 echter lager dan geprognosticeerd, waardoor er voldoende krediet resteerde voor beoordeling en advisering voor het grootste gedeelte van 2011.

De kosten voor het beoordelen van de producten van de projectorganisatie en de ambtelijke en bestuurlijke advisering heeft uw raad in januari 2012 een krediet van €250.000 beschikbaar gesteld. Daarna is in juni 2012 een nieuw krediet vastgesteld van €375.000 wat toereikend moet zijn tot en met het 2e kwartaal 2013.

Voor 2013 heeft uw raad middelen ter beschikking gesteld voor plankosten voor grote infrastructuurprojecten in de programmabegroting. De stand van de uitgaven per 31 maart 2016 is € 2.573.000. Het krediet is eind 2015 verhoogd van € 2.600.000 naar € 2.930.000.

Stand van de kredieten (gemeentelijke plankosten)

Besluit 17-12-2008	400.000
Besluit 25-11-2009	500.000
Besluit 20-10-2010, 6g	500.000
Besluit 25-01-2012	250.000
Besluit 20-06-2012, 7b	375.000
Besluit 12-06-2013, 6k – 26 juni 2013	200.000
Besluit 02-07-2014, 6d	375.000
Besluit 16-12-2015, 5m	330.000
Totale toegestane kosten	2.930.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2016	€ 2.573.000
--------------------------------------	-------------

EEMSKANAALZONE

VOORTGANG

De ontwikkeling van de Eemskanaalzone (EKZ) is van belang voor Groningen als uitbreiding van het centrum (stedelijk wonen) en als motor van de Groninger economie. Binnen de EKZ onderscheiden we een aantal projecten die wij hieronder toelichten.

Kop van Oost II

Ontwikkelaar Heijmans ontwikkelt de 2^e fase van de Kop van Oost (Houtunielocatie). Het plan is aangepast aan de huidige marktomstandigheden met meer grondgebonden woningen in plaats van appartementen. Wij hebben meegewerkt aan de hiervoor noodzakelijke wijziging van het bestemmingsplan. Momenteel is fase 1 en 2 verkocht. Men is druk bezig om de werkvoorbereiding voor de laatste fase op te starten. Bijna gehele plan is inmiddels verkocht.

Berlagetracé

Opstarten en afronden van deze laatste werkzaamheden was mede afhankelijk van de benodigde verwervingen van onder meer Sontweg 15, 17 en 19. Met alle partijen is nu overeenstemming: Sontweg 19 is inmiddels aangekocht door de gemeente, en weer doorverkocht aan Sontweg 17, en Sontweg 17 is vrijwel verbouwd. Voor Sontweg 15 is vorig jaar de omgevingsvergunning aangevraagd en inmiddels is het nieuwbouwplan voltooid. Ook is men gestart om de panden van Sontweg 15, 17 en 19 met circa 12 meter in te korten waardoor ook het laatste deel van het Sontwegtracé gerealiseerd kan worden. Zomer 2016 is daarmee het hele tracé gereed.

Sontwegtracé

In april 2011 heeft uw raad besloten het Sontwegtracé verder uit te werken. In november 2012 is het uitvoeringsplan Sontwegtracé door de raad vastgesteld (raadsvoorstel RO12.3141549).

Het Sontwegtracé bestaat uit de realisatie van zes verschillende deelprojecten:

1. Sontweg, reconstructie fase 1 – aanpak Europaweg (klaar);
2. Sontweg, reconstructie fase 2 (klaar);
3. Eltjo Ruggeweg, aansluiting Sontweg en Bornholmstraat (klaar) ;
4. Sontbrug (op 19 augustus opgeleverd, nog te realiseren zijn de restpunten en het groenplan);
5. St. Petersburgweg, aansluiting Oostelijke Ringweg (klaar).

Sontbrug

Qua financiële omvang en risico is de te bouwen Sontbrug het belangrijkste onderdeel binnen het Sontwegtracé. In november 2012 is uw raad akkoord gegaan met het definitief ontwerp Sontwegtracé, de daaraan gekoppelde begroting van € 65 miljoen en het dekkingsvoorstel. Op 18 december 2013 is deze begroting van € 65 miljoen met € 9,1 miljoen naar beneden bijgesteld tot het niveau van € 55,9 miljoen, hoofdzakelijk naar aanleiding van de aanbesteding van de Sontbrug. Werkzaamheden zijn nagenoeg afgerond, uitvoering van de restpuntenlijst en groenwerkzaamheden worden de komende maanden uitgevoerd i.v.m. seizoensgebonden werkzaamheden (groen). De financiële balans rondom de Sontbrug kan dit jaar worden opgemaakt .

Na 18 december 2013 is de integrale grondexploitatie EKZ twee keer herzien, waarvan de laatste herziening in de raadsvergadering van 16 december 2015 is vastgesteld. Binnen deze laatste herziening is het deelgebied Sontwegtracé op verschillende onderdelen aangepast. Eén van de belangrijkste aanpassingen is dat er een bedrag is meebegroott voor de aansluiting op de Oostelijke

ringweg. Tegenover de verschillende doorgevoerde ophogingen binnen dit deelcomplex Sontwegtracé stonden ook verschillende doorgevoerde verlagingen.

Per saldo zijn de begrote uitgaven binnen Sontwegtracé bijgesteld van € 55,9 miljoen naar € 49,5 miljoen.

duurzaamheid, ecologie en kunst (€ 1.520.000)

Bij het vaststellen van het uitvoeringskrediet voor het Sontwegtracé formuleerde uw raad een aantal wensen op het gebied van duurzaamheid, ecologie en kunst. Binnen het aanbestedingstraject Sontbrug hebben we conform het raadsbesluit 2,5% duurzaamheid in plaats van 5% meegenomen. Wel hebben wij in het EMVI criterium het aspect duurzaamheid betrokken. De BAM (aan wie het project Sontbrug gegund is) heeft een duidelijke extra waarde toegevoegd, waarmee we extra in duurzaamheid investeren, passend binnen de aanbesteding. Daar waar in eerste instantie € 980.000 aan duurzaamheid is geschrapt, neemt BAM voor zo'n € 835.000 aan extra duurzaamheidstaken op zich. Zouden we de overige, eerder bezuinigde duurzaamheidsaspecten alsnog meenemen, dan gaat het om (€ 980.000 - € 835.000 =) € 155.000. Eenzelfde keuze geldt voor de ecologie-ambities (€ 350.000) en het toepassen van kunstuitingen (€ 190.000).

Na realisatie van het totale project Sontwegtracé en indien middelen beschikbaar zijn, zullen we u voorstellen of en op welke wijze de resterende duurzaamheids- ecologie en kunstambities (€ 695.000) kunnen worden gerealiseerd. Zodra de financiële balans is opgemaakt komen we hierop bij uw raad terug.

Verlaging dekking Sontwegtracé

In de laatst herziene begroting van 16 december 2015 is voor het deelgebied Sontwegtracé behalve het investeringsniveau eveneens de dekking verlaagd, door verlaging van de bijdrage van Meerstad. Het eerdere aanbestedingsvoordeel van de Sontbrug kan ook invloed hebben op de subsidiabele kosten en daarmee op de te ontvangen subsidiebijdrage. Voor dit risico is een voorziening opgenomen in het project.

Samengevat volgt dan dit beeld:

Dekking van de investeringen is als volgt

• bijdrage Meerstad (in 2016/2017):	€ 16,14 miljoen;
• bijdrage RSP-overig:	€ 18,00 miljoen;
• bijdrage FES:	€ 12,00 miljoen;
• <u>bijdrage BDU:</u>	<u>€ 5,00 miljoen;</u>
Totaal	€ 51,14 miljoen

Haven

Op 18-12-2013 is de Revitalisering Woonschepenhaven inclusief taakstellend budget van € 4,7 mln door de raad vastgesteld. Op basis van besluitvorming bedraagt het krediet € 5.194.000 (€ 5.000.000 + € 194.000 uit het verleden). In April 2015 heeft uw raad ingestemd het krediet en budget voor het project Revitalisering Woonschepenhaven te verhogen met € 506.000 van € 5.194.000 naar € 5.700.000,-

Het plan heeft betrekking op een divers aantal zaken. Er wordt groot onderhoud aan de steigers uitgevoerd waardoor het comfort voor de gebruikers toeneemt en de levensduur van de steigers

verlengd wordt. In overleg met het waterschap is besloten de binnendijk tussen het clubgebouw en het Eemskanaal te verbreden en te verhogen. Hierdoor neemt de sterkte (en de toekomstbestendigheid) van de dijk toe. De bodem van de haven wordt gebaggerd tot een diepte van 1,40 meter ten opzichte van het streef(water-)peil. Ter hoogte van de steigers blijft de huidige streefdiepte van 1,20 meter gehandhaafd in verband met de stabiliteit van de steigers. Daarnaast worden de nutsleidingen en openbare verlichting vernieuwd en de woonboten aangesloten op het aan te brengen riool. Daarnaast worden de wegen en parkeerplaatsen nieuw aangebracht en wordt de afsluitdeur tussen Eemskanaal en Woonschepenhaven vernieuwd.

In oktober 2014 heeft de aanbesteding van de werkzaamheden plaatsgevonden. De opdracht is gegund aan een geselecteerde aannemer. De aannemer heeft zijn inschrijving gebaseerd op de randvoorwaarden die wij als gemeente op basis van de vooronderzoeken hebben gesteld. De afgelopen periode zijn aanvullende onderzoeken door de aannemer uitgevoerd, zoals beschreven in het contract. De aannemer heeft vervolgens de melding gedaan dat enkele onderdelen in- en rondom de haven in slechtere staat verkeren dan de vooronderzoeken hebben aangetoond. Inmiddels heeft uw Raad in april 2015 besloten extra budget ter beschikking te stellen om ook achterstallig onderhoud (meerwerk) uit te voeren. Het betreft de onderdelen steigers, damwand binnendijk en oever buitendijk. De werkzaamheden zijn inmiddels in volle gang.

- Uitvoering

De voortgang van de uitvoering vordert gestaag, inmiddels zijn 4 van de 7 steigers geheel afgerond, 1 steiger is vrijwel gereed. Met de laatste 2 steigers wordt komende week gestart. Deze zijn voor de zomervakantie afgerond.

Visie Eemskanaalzone – deelgebied Boulevard

In het deelgebied Boulevard willen we een kwalitatief hoogwaardig woon- en werkmilieu realiseren, waarbinnen we de interne en externe ontsluiting en de gewenste interwijk-verbindingen voor langzaam verkeer op aantrekkelijke wijze vormgeven. Daarvan kan een stimulerende werking uitgaan op initiatieven vanuit de markt. De visie (bouwstenennotitie) is afhankelijk van de vorderingen van de woningbouwprojecten Kop van Oost II (Heijmans) en EKZ NZ Balkgat-locatie (AM). AM heeft aangegeven voorlopig even een pas op de plaats te maken. Dat betekent dat het opstellen van de visie langer duurt. Wel wordt momenteel onderzocht hoe en waar een fiets- voetgangersoversteek kan komen tussen Sontplein e.o. en de binnenstad.

P+R Meerstad

30 oktober 2013 heeft uw raad ingestemd met de geactualiseerde netwerkanalyse Regio Groningen-Assen. Onderdeel van deze actualisatie is de HOV-visie, waarin we de toekomst van busvervoer in de stad en regio weergegeven. P+R Meerstad maakt onderdeel uit van deze plannen. Op dit moment worden drie ontwerpmodellen verder uitgewerkt en voorzien van een kostenplaatje.

RISICO'S

- Infrastructuur

Het risicoprofiel van het Sontwegtracé bestond uit de drie volgende onderdelen:

1) Reserve onvoorzien – Sontbrug (€ -):

Toen eind 2013 de aanbestedingsresultaten bekend waren, was het noodzakelijk om een risico op te nemen. De risicoreserve binnen het project werd daarbij opgesplitst in twee delen. Het grootste gedeelte hiervan had betrekking op de Sontbrug. De omvang van de post onvoorzien c.q. risicoreserve met betrekking tot de aanbesteding van de Sontbrug bedroeg destijds € 4,2 miljoen

(25% van het gunningsbedrag van de Sontbrug e.o. van circa € 17 miljoen). Deze post onvoorzien staat binnen de huidige herziening niet langer meer opgenomen.

2) Weerstandsvermogen – overig Sontwegtracé (€ 1,2 miljoen):

Het benodigde weerstandsvermogen binnen het project is opgehoogd van € 0,8 miljoen naar € 1,2 miljoen. Het benodigde weerstandsvermogen wordt gevormd voor de nog te maken kosten, exclusief de Sontbrug. Deze ophoging is met name het gevolg van het begroten van een fors investeringsbedrag voor de aantakking van de Sontwegtracé met de oostelijke ringweg (o.a. verdubbeling van de huidige rotonde). Dit laatste oostelijk stuk van Sontwegtracé is qua verkeersontwerp nog niet goed uitgewerkt. Dit geldt zowel voor het ontwerp als voor de verwachte kosten. Met name het moeten realiseren van overkluizing(en) veroorzaakt naar verwachting een hoog aandeel in de totale investering.

Het risico van de overige onderdelen wordt als beperkt ingeschat. Het totale noodzakelijke weerstandsvermogen bedraagt € 1,2 miljoen. Naar verwachting zijn mogelijke tegenvallers voldoende voorzien.

3) Mogelijk subsidieverlies RSP (€ 9,0 miljoen):

Op basis van de gegevens uit het deelcomplex Sontwegtracé is een nieuwe voorlopige raming gemaakt van de omvang van de subsidiabele kosten en de te realiseren subsidie. Op basis van deze raming is de voorziening voor het mogelijke subsidieverlies binnen deelgebied A – Sontwegtracé verhoogd tot € 9,0 miljoen. Eén van de subsidievoorwaarden is namelijk dat de subsidie naar rato wordt verlaagd als de totale subsidiabele projectkosten lager zijn dan het minimale niveau. De stijging wordt veroorzaakt doordat enerzijds het aanbestedingsvoordeel en de overige kostenverlagingen leiden tot lagere subsidiabele kosten. Anderzijds hebben wij in de raming rekening gehouden met de mogelijkheid dat de post onvoorzien niet in zijn geheel besteed zal gaan worden. Naarmate het project vordert zal ook meer inzicht worden verkregen in de omvang van de te realiseren subsidie. Eventuele extra kosten kunnen ook leiden tot een verlaging van de voorziening voor het mogelijke subsidieverlies (= kans).

Naast deze risico's zien we een aantal andere risico's.

4) Taakstellende begroting Revitalisering Woonschepenhaven (€ 5,7 miljoen)

Voor deelgebied E – Revitalisering Woonschepenhaven geldt een totaal taakstellende begroting van € 5,7 miljoen. De gemaakte kosten tot en met 2015 zijn € 4,1 miljoen. Voor de komende periode tot en met 2016 wordt tussentijds de vinger goed aan de pols gehouden, om de (project)kosten van de hele revitalisering binnen de totale taakstellende begroting te houden.

5) Sloopkosten

Voor de sloopkosten van de toekomstige te amoveren opstallen op de twee woningbouwlocaties Containerterminal en EKZ Noordzijde, 1e fase is een zeer grove kostenbenadering uitgevoerd. Mocht in verschillende te slopen opstallen bijvoorbeeld veel asbest worden gevonden, dan heeft dit meteen een kostenopdrijvend effect tot gevolg. Om deze reden is het risico bij deze post zeer hoog, met daarbij een geringe beheersbaarheid.

6) Bodemsanering

Binnen het exploitatiegebied van de Eemskanaalzone is bekend dat er sprake is van vervuiling in de deelgebieden Containerterminal en EKZ Noordzijde. Om deze redenen zijn in deze deelgebieden stelposten opgenomen in de begroting. Toch is het risico bij deze post zeer hoog, met een geringe beheersbaarheid.

7) Woningbouwlocaties algemeen

De financiële risico's betreffen de ingenomen grondposities en de potentiële opbrengstwaarde. We streven ernaar de aankopen voor woningbouw via locatieontwikkeling te compenseren. Op het moment dat de individuele ontwikkellocaties nader zijn uitgewerkt, kunnen we (deel)exploitaties opzetten.

8) woonschepenhaven

Een aantal bewoners blijft weerstand bieden tegen de uitvoering. Dit heeft in het recente verleden geleid tot hoge kosten aan planvoorbereiding door vele gesprekken met het bestuur van Vereniging Woonschepenhaven Groningen, de bewoners, advocaten, klachten en meldingen en Ombudsman-trajecten. Er is een reëel risico dat het alsnog komt tot een dagvaarding. Dat brengt hoge kosten aan juridische ondersteuning (Stadsadvocaat) met zich mee en daarnaast claims/ stagnatiekosten van de aannemer. Beheersmaatregel: frequent gesprekken voeren tussen gemeente en bewoners incl. advocaten met als doel de-escaleren.

9) Schade aan woonboten en inventaris.

Als beheersmaatregelen doen we een vooropname van de technische staat van onderhoud van de woonboten.

10) Schade aan schuurtjes en andere opstallen.

Als beheersmaatregel is dit ondergebracht bij de aannemer. De eis tot inventarisatie is in het contract opgenomen. Als beheersmaatregel vinden er individuele gesprekken plaats tussen aannemer en bewoners over de opstallen en zijn de opstallen getaxeerd. Hierdoor is de omvang van het risico in beeld gebracht. Vooralsnog lijkt het risico slechts bij enkele woonboten aan de orde te zijn.

11) Aantreffen van bodemvreemd materiaal

Het risico is aanwezig dat er meer bodemvreemd materiaal of vervuiling wordt aangetroffen tijdens de baggerwerkzaamheden dan uit de onderzoeken is gebleken. Bodemvreemd materiaal is bijvoorbeeld asbest, kwik, of koelkasten - m.a.w. materiaal wat van oorsprong niet in de bodem thuis hoort. De waarden lijken zich tot dusver (net) onder de norm te bevinden. Dit komt overeen met onze (voor)onderzoeken. Er moet nog een deel gebaggerd worden, maar gezien de huidige resultaten achten we het risico klein dat daar een grotere hoeveelheid bodemvreemd materiaal wordt aangetroffen. Eventueel toch aangetroffen geringe hoeveelheden worden – qua kosten – ondergebracht bij de aannemer. Grote afwijkingen tussen uitvoering en vooronderzoeken blijven, conform wet- en regelgeving, voor risico van de gemeente Groningen. Omdat de baggerwerkzaamheden voor 80% gereed zijn, is dit risico fors afgenomen.

12) Aanwezigheid Flora & Fauna verhinderen werkzaamheden

Beheersmaatregelen: 1. Vanaf april-mei (2015)onderzoek uitvoeren 2. broedkasten plaatsen. 3. Rapporten ter beschikking stellen aan inschrijvers. 4. verdragingsclausule in contract opnemen. Door uitloop van de werkzaamheden is er nog altijd een F&F risico. De komende werkzaamheden zijn daarom recent besproken met een ecologisch adviesbureau. Indien noodzakelijk passen we de uitvoering hierop aan.

FINANCIEN

De ontwikkelingen van de deelgebieden binnen de EKZ strekken zich uit over een groot aantal jaren, waarbij we in grote mate afhankelijk zijn van marktinvesteringen. Om de risico's te beperken, houden we de programma's zo flexibel mogelijk; we kunnen aanpassingen inzetten om tekorten te verminderen. Door flexibiliteit en fasering binnen de visie kunnen we maximaal op de marktomstandigheden inspringen en dit risico zoveel mogelijk beperken.

Al deze ontwikkelingen hebben samen met een andere reeks ontwikkelingen een financiële vertaling gekregen binnen de (herziene) integrale exploitatiebegroting Eemskanaalzone. Hierbij gaan we in op investeringen en dekking voor de volgende reeks deelgebieden:

- Sontwegtracé (Europaplein t/m Oostelijke ringweg)
- Berlagetracé
- Houtunie (Kop van Oost)
- Containerterminal
- Woonschepenhaven
- Eemskanaal noordzijde, 1e fase
- P+R Driebond
- Openbare ruimte

De onderlinge verwevenheid van de diverse deelgebieden zorgt ervoor dat het sturen op de afzonderlijke gebieden grote financiële onzekerheden en risico's met zich meebrengt. Door het als een gebiedsontwikkeling te benaderen, bewaken we de samenhang, kunnen we de voor- en nadelen van de diverse keuzes en ontwikkelingen integraal afwegen en de diverse ontwikkelingen op elkaar afstemmen.

De verwachting is dat de ontwikkeling van de deelgebieden in de Eemskanaalzone marktconform en elkaar opvolgend zal verlopen. Bij veranderende (markt)omstandigheden kan dan op eenvoudige wijze inzicht worden verkregen in de consequenties van de ontwikkelingen en kunnen we – indien nodig – adequate bijsturingmaatregelen treffen.

Besluit	Nr.	Soort krediet	Bedrag
DB 10 april 2003		Plankostenkrediet Woonschepenhaven, projectplan SDC Noorddijk	€ 40.000
RB 24 november 2004	5h	Plankostenkrediet Berlagetracé	€ 838.000
RB 19 oktober 2005	9	Plankosten- + uitvoeringskrediet Berlagetracé	€ 23.162.000
RB 25 januari 2006	180	Plankostenkrediet tbv coördinatie EKZ: visie 'EKZ-verbinding in de stad'	€ 1.455.000
RB 27 september 2006	6a	Plankosten- + uitvoeringskrediet Houtunie (Kop van Oost, 1e fase)	€ 887.000
13 november 2006		Aanvullend plankostenkrediet Woonschepenhaven, architectuurnota	€ 40.000
RB 19 december 2007	62	Plankostenkrediet Sontwegtracé	€ 1.280.000
RB 25 maart 2009	6b	Aanvullend uitvoeringskrediet Houtunie (Kop van Oost, 1e fase)	€ 60.000
26 april 2010		Aanvullend plankostenkrediet Woonschepenhaven, overbruggingskrediet, ISV III	€ 80.000
RB 15 december 2010	6e	Inbrengwaarden gronden Containerterminal en EKZ NZ 1e fase, aangekocht via Grondbank	€ 6.500.000
RB 27 april 2011	8b	Aanvullend plankostenkrediet Woonschepenhaven	€ 34.000
RB 27 april 2011	8f	Aanvullend plankostenkrediet Sontwegtracé	€ 720.000
RB 21 december 2011	6i	Plankosten- + uitvoeringskrediet Woonschepenhaven	€ 5.000.000
RB 25 januari 2012	6c	Plankostenkrediet boardwalk, e.d.	€ 100.000
RB 28 november 2012	8c	Plankosten- + uitvoeringskrediet Sontwegtracé	€ 63.000.000
RB 30 januari 2013	8b.8	Extra krediet ivm opknippen krediet t/m 2014 (Sontwegtracé > 2014)	€ 2.353.000
RB 18 december 2013	6i	Verlaging krediet ivm opknippen krediet t/m 2015 (Sontwegtracé > 2015)	€ 3.100.000-
RB 17 december 2014	6m	Verlaging krediet ivm opknippen krediet t/m 2016 (Sontwegtracé > 2016)	€ 2.645.000-
RB 16 december 2015	5h	Verlaging krediet ivm opknippen krediet t/m 2017	€ 767.000-
Totaal verstrekt krediet			€ 99.037.000

Met het besluit van 16 december 2015 is een totaalkrediet beschikbaar gesteld van € 99.037.000. Dit krediet is gebaseerd op de al bestaande uitgaven en de verwachte bestedingen tot en met 2017, danwel verplichtingen voor de diverse deexploitatie.

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2016	68.201.000
--------------------------------------	------------

Herziening integrale grondexploitatie december 2016

NETWERKANALYSE HOV- MAATREGELEN

Op 30 oktober 2013 heeft uw raad de geactualiseerde Regiovisie Groningen-Assen vastgesteld. Een veranderende opgave en veranderde financiële omstandigheden maakten dit noodzakelijk. Naast de actualisatie van de Regiovisie is ook de regionale Netwerkanalyse herzien. Ook heeft de raad een nieuwe gezamenlijke HOV-visie vastgesteld, als uitwerking voor het openbaar vervoer. Samen met de provincie Groningen hebben wij daar een aanvullend maatregelenpakket van samen 95 miljoen euro aan gekoppeld, om spoedig een kwaliteitsstap te maken voor het openbaar vervoer.

VOORTGANG

In de HOV-visie is een groot aantal maatregelen opgenomen die tot doel hebben de doorstroming en regelmaat van het busverkeer in de stad te verbeteren. Dit moet naast kwaliteitsverbetering leiden tot een reductie van de exploitatiekosten. De uitvoering van de HOV-maatregelen is opgedeeld in drie tranches.

- Tranche 1 (uitvoering gereed voor de nieuwe busdienstregeling 5 januari 2014);
- Tranche 2 (uitvoering gereed voor de nieuwe busdienstregeling 31 december 2014);
- Tranche 3 (uitvoering gereed voor de start van de ombouw Zuidelijke Ringweg).

Maatregelen bus.

Met de busmaatregelen van ambitieniveau 1 en 2 uit de netwerkanalyse worden de maatregelen bedoeld die het mogelijk maken dat;

- de bussen op de drie HOV-assen kunnen rijden;
- de binnenstad van Groningen kan worden ontlast;
- de reizigersgroei in de stad kan worden opgevangen;
- een kwalitatief beter product kan worden aangeboden aan de reiziger.

Het is van belang dat deze maatregelen snel worden uitgevoerd zodat de drie bus HOV-assen gereed zijn voordat de grote werkzaamheden aan de Zuidelijke Ringweg van start gaan. Daarnaast zijn we bij snelheid gebaat om de exploitatiekosten niet verder te laten oplopen, en het openbaar vervoer betaalbaar te houden.

Vanwege het verschil in planproces zijn alle maatregelen uit ambitieniveaus 1 en 2 bus uit de HOV-visie verdeeld in drie tranches. Hiermee heeft u met de vaststelling van de HOV-visie ingestemd.

Tranche 1:

- twee richtingen busverkeer op Damsterdiep noordzijde;
- aanleg langshalte Stationsweg noordzijde t.h.v. stadsbalkon;
- aanpassen VRI en stopstreden kruising Zaagmuldersbrug;
- halte Damsterdiep nabij Oostersluis;
- halte aan HOV-as West ter hoogte van Stadspark incl. voetpad naar Peizerweg;
- halte Buitenhof aan Peizerweg ter hoogte van Hunsingolaan;
- looproute IKEA-Europaweg opwaarderden;
- Europapark aanleg plasvoorziening;
- aanpassing haltes op langere bussen.

Alle maatregelen die nodig zijn voor het kunnen rijden van de dienstregeling die op 5 januari 2014 in

werking is getreden zijn inmiddels gereed. Bij het Damsterdiep is overigens gekozen voor het scheiden van de bussen. Zowel aan de noord- als zuidzijde rijden nu bussen.

De realisatie van de halte aan HOV-as West ter hoogte van het Stadspark wordt betrokken bij de realisatie van een nieuwe busremise. Naar verwachting zijn de meeste maatregelen eind 2014 gereed.

Tranche 2:

- keerlus Ruischerbrug;
- afsluiting Herebrug voor autoverkeer;
- VRI Petrus Campersingel-Hanzeplein;
- Oostersingel doorstroming;
- samenvoeging twee haltes Beijum;
- opheffing haltes Meedenpad;
- opheffing haltes Oosterstraat en Gelkingestraat;
- opwaarderen haltes en uitbreiding DRIS;
- toegankelijke haltes 2014;
- opruimen haltes die vanwege vervallen lijn 4 niet meer noodzakelijk zijn.

Tranche 3:

- 3 haltes in Lewenborg samenvoegen tot 2 haltes;
- realisatie bushaltes bij de Gasunie ;
- Singeldam;
- overstap knooppunt UMCG Noord;
- Kolendrift;
- doorsteek Johan van Zwedenlaan;
- overstap Oost-West op HOV –as bij Corpus den Hoorn;
- halte Groningen Zuid (Noord-Zuid) bovenop viaduct.

De keerlus Ruischerburg valt onder de verantwoordelijkheid van de provincie en is inmiddels gereed. Bovendien wordt de afsluiting van de Herebrug voor autoverkeer betrokken in het onderzoek naar de doorstroming van de Stationsweg en de binnenstadsvisie. Mogelijk heeft het afsluiten van de Hereweg voor deze modaliteit een negatieve invloed op de bereikbaarheid van de binnenstad tijdens de ombouw van de zuidelijke ringweg.

Het merendeel van de aan te pakken of te verwijderen haltes zijn inmiddels gereed. De VRI aan de Petrus Campersingel is ook aangepast. Het merendeel van de DRIS is inmiddels geplaatst.

Het onderhoud aan de Oostersingel is afgelopen najaar grotendeels uitgevoerd. De trottoirs worden dit voorjaar samen met de vervanging van de gasleidingen aangepakt. De busbaan Kolendrift is medio 2016 gereed. Voor het knooppunt UMCG Noord is het definitiefontwerp in concept gereed. Dit zal de komende periode met de stakeholders worden besproken.

De doorsteek Van Zwedenlaan heeft een lagere prioriteit gekregen (al vindt nog overleg plaats met de Suikerunie), terwijl het geschikt maken van de op- en afritten van de Westelijke ringweg ten behoeven van bussen afkomstig van de nieuwe busremise aan de Peizerweg aan het project is toegevoegd. Verder is er voor gekozen om de planvorming van de Singeldam op te schorten en te betrekken bij de planvorming Oosterhamriktracé (Gerrit Krolbruggen) en voor de doorstroming van de bussen eerst in te zetten op tijdelijke maatregelen op de kruising van het Oosterhamriktracé met de JC Kapteijnlaan. Deze tijdelijke maatregel wordt komende periode uitgevoerd. Verder is duidelijk geworden dat de realisatie van een bushalte Groningen Zuid op het viaduct technisch en verkeerstechnisch niet mogelijk is. Om deze reden is er voor gekozen om de huidige bushaltes op de

opritten te verbeteren en hier doorstromingsmaatregelen te nemen. Dit ontwerp wordt de komende tijd uitgewerkt.

RISICO'S

De belangrijkste risico's waaruit financiële tegenvallers kunnen voortvloeien zijn:

- vertraging van planologische procedures door zienswijzen & (hoger) beroep;
- scope-wijzigingen/aanvullende opdrachten.

FINANCIEN

Alle maatregelen uit de tranches zijn globaal geraamd. Met de provincie Groningen is afgesproken dat tekorten/overschotten bij de maatregelen uit de netwerkanalyse Groningen - Assen met elkaar kunnen worden uitgewisseld. Bij een tekort dienen maatregelen versoerd te worden.

Met de provincie is afgesproken de investeringsruimte te beschouwen als een gesloten financieringssysteem, en eventuele vrijvallende investeringsruimte in te zetten binnen het totale maatregelenpakket. Normaal gesproken valt vrijval terug naar de algemene middelen en vindt vandaar uit een integrale afweging plaats over de inzet van de vrijval.

In het geval van een gesloten financieringssysteem zijn positieve resultaten niet meer integraal afweegbaar (zoals gebruikelijk op basis van de financiële spelregels), maar worden ze ingezet binnen het totale maatregelenpakket netwerkanalyse Groningen - Assen. Nadelen dienen binnen het gesloten systeem te worden opgevangen. Mocht na uitvoering van alle maatregelen blijken dat er financiële middelen overblijven dan vloeit dit geld terug en kan er een integrale afweging plaats vinden.

Stand van de kredieten

Besluit 26-11-2013, nr. 7a	19.189.000
Besluit 24-09-2014 nr. 6i	150.000
Totaal toegestane kosten van het plan	19.339.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2016	5.195.969,37
--------------------------------------	--------------

EUROPAPARK

VOORTGANG

Op het Europapark zijn meerdere initiatieven voor bouwontwikkelingen (voornamelijk op het gebied van wonen en sport) gestart. De meeste daarvan zijn zover gevorderd dat realisatie kansrijk lijkt. In de vorige rapportage zijn wij uitvoerig ingegaan op de verwachte voortgang. Ten opzichte van de toen gemelde ontwikkeling valt momenteel het volgende te melden.

CPO

De grond is aan de initiatiefnemers verkocht voor de realisatie van 13 grondgebonden woningen van de CPO-vereniging en de 10 woningen van Rizoem. Momenteel wordt het inrichtingsplan voor dit gebied uitgewerkt. Zodra er overeenstemming is over het inrichtingsplan, kan worden gestart met het bouw- en woonrijp maken van de grond.

Belangrijke aspecten bij de uitwerking zijn de ruimtelijke en architectonische kwaliteit. Daarnaast moet een bestemmingsplanprocedure worden doorlopen. Over het beheer van het gebied moeten heldere en duidelijke afspraken worden gemaakt. In de periode tot de zomer van 2016 kunnen de bouwplannen nader worden uitgewerkt en verschillende onderzoeken en procedures worden voorbereid en uitgevoerd. De voorziene start bouw is gepland in het voorjaar van 2017.

Woonzorgcomplex

Met de ontwikkelaar van het Woonzorgcomplex hebben we intentioneel inmiddels afspraken gemaakt over de kavelprijs en het proces van ontwikkeling. Er worden ca. 200 tot 300 appartementen gebouwd, waar het mogelijk is zorg op maat te bieden voor de gebruikers van de appartementen.

Met de ontwikkelaar wordt gezocht naar de architectonische inpasbaarheid van het zorgconcept, zodat het gebouw past in het Europapark.

De Linie Zuid

Het oorspronkelijke plan was om 47 grondgebonden woningen en een commerciële plint van bijna 800 m² te bouwen. Het parkeren wordt ondergronds opgelost. Onder de woningen aan de Boumaboulevardzijde komt geheel een publieke plint met voorzieningen.

Na een aanvankelijk vlotte start en goede belangstelling, wordt het plan nu aangepast door de ontwikkelaar omdat de belangstelling toch stagneert.

Solid 2- Hete kooltjes (team 4/M205)

Het stedenbouwkundig plan is in principe klaar. Initiatiefnemers hebben een investeerder gevonden. De investeerder moet de overeenkomst nog ondertekenen. Het gaat om een fors woonprogramma verspreid over een aantal torens in het gebied tussen de CPO en de Solid 1 (Hete Kolen). In principe is er overeenstemming tussen gemeente en ontwikkelaar over de grondtransactie. Met de CPO ontwikkeling moet de ruimtelijke uitwerking worden afgestemd.

Hete Bliksem

Naast het sportcomplex en de Mediacentrale heeft Waarborgvastgoed samen met Team 4 architecten een nieuw initiatief opgestart voor een gebouw waarin wonen en werken wordt gecombineerd. Momenteel worden er gesprekken gevoerd over de kwaliteit en de mogelijkheden op deze kavel van het Europapark.

Sportcomplex

De ambitie is om najaar 2016 te starten met de bouw, zodat het complex conform de oorspronkelijke planning in 2017/begin 2018 opgeleverd kan worden. Ambitie en planning zullen realistisch bijgesteld moeten worden, op indicatie van de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek. De projectleiding van het sportcomplex heeft uw goedkeuring ontvangen voor de financiering van de bouw van het sportcomplex.

Kolencafé

De initiatiefnemer heeft de financiering niet rond gekregen. Wij hebben de initiatiefnemer een termijn gesteld waarbinnen het plan meer geconcretiseerd moest zijn. Nu die termijn is verstreken zijn we vrij in gesprek te gaan met eventuele andere belangstellenden.

Engelse kamp

Met de ontwikkelcombinatie zijn we in gesprek. De afgelopen periode hebben we het stedenbouwkundig plan op onderdelen zodanig bijgesteld dat er nu een kansrijk plan op tafel ligt dat de komende periode uitgewerkt kan worden. Het plan omvat na aanpassing ca. 100 grondgebonden woningen. We streven ernaar om het stedenbouwkundige plan en de contractering binnenkort af te ronden.

Woonrups (Kempkensberg)

De ontwikkelaar heeft een concreet plan uitgewerkt, dat de komende periode wordt getoetst op haalbaarheid. Vanwege de samenwerking met het Rijk(Belastingdienst/DUO) in dit gebied, hebben wij het Rijk ook bij de plannen betrokken.

Groenvisie

Het oorspronkelijke plan om de groeninrichting te starten in 2015 hebben we losgelaten, gezien de voortvarende ontwikkelingen op meerdere kavels. Als men binnen afzienbare tijd met de bouw wil starten, dan is de ruimte van de groenaanleg nodig voor de bouwketen en de opslag voor de aannemers. De aanleg van het groen is daarmee gekoppeld aan de planontwikkeling van de aanliggende kavels, en volgt op de realisatie van de bouwwerken.

Visie van de zone aan de achterzijde van de Euroborg en de Skivijver

We maken een visie om de barrièrewerking van de supportersmuur op te heffen. Het is de bedoeling dat er een goede fiets- en voetgangersverbinding komt met de overzijde van de voormalige oude A7. Hierin wordt ook de voormalige Skivijver meegenomen. Bewoners, ondernemers, scholen en gemeente hebben inmiddels hun wensen, verwachtingen en randvoorwaarden ingebracht. Het resultaat daarvan kunt u in de loop van dit jaar verwachten. Het is de bedoeling dat een gefaseerde aanpak wordt gekoppeld met de bijbehorende financiering.

Station

Het station wordt uitgebreid met een extra spoor, perron en lift. Het bestemmingsplan hiervoor is september 2015 onherroepelijk geworden. Wij verwachten in 2017 te kunnen starten met de bouwactiviteiten.

Financiën

De deelexploitaties hebben gezamenlijk een totaalkrediet van €176.193.000. Dit krediet is als volgt opgebouwd:

I. Europapark

Raadsbesluit 5 november 1998 nr. 5, aankoop van het EDON-terrein	€ 6.909.000
Raadsbesluit 27 januari 1999 nr. 12, plankosten	€ 681.000
Raadsbesluit 22 december 1999 nr. 18, verwerving sloop bodemsanering en plan	€ 13.296.000
Raadsbesluit 21 november 2001 nr. 11, infra sloop bodemsanering en plan	€ 23.716.000
Raadsbesluit 31 maart 2004 nr. 8, verwerving plan en v&t	€ 4.922.000
Raadsbesluit 23 mei 2007 nr. 7, aanvullend uitvoeringskrediet	€ 43.700.000
Raadsbesluit 25 januari 2012 nr. 11, ingetrokken uitvoeringskrediet	-/- € 1.200.000
Correctie	-/- € 24.000
Raadsbesluit 18 december 2013 nr. 6i, aanvullend uitvoeringskrediet	€ 400.000
Raadsbesluit 17 december 2014 nr. 6, aanvullend uitvoeringskrediet	€ 2.260.000
Raadsbesluit 16 december 2015 nr. 5, aanvullend uitvoeringskrediet	€ 800.000
Correctie	€ 94.000
Totaal door de raad verstrekt krediet Europapark	<hr/> € 95.554.000

II. Station

Raadsbesluit 28 mei 2008 nr. 12, plankostenkrediet	€ 2.200.000
Raadsbesluit 17 juni 2009 nr. 09, uitvoeringskrediet	€ 41.900.000
Raadsbesluit 23 juni 2010 nr. 10, boorfinanciering vierde spoor	€ 2.000.000
Raadsbesluit 18 maart 2011 nr. 11 fietskelder en fietsroute Helperzoom	€ 3.061.000
Raadsbesluit 25 januari 2012 nr. 11, aanvullend uitvoeringskrediet	€ 10.819.000
Raadsbesluit 18 december 2013 nr. 6, aanvullend uitvoeringskrediet	€ 10.538.000
Raadsbesluit 17 december 2014 nr. 6, ingetrokken uitvoeringskrediet	-/- € 13.738.000
Raadsbesluit 16 december 2015 nr. 5, aanvullend uitvoeringskrediet	€ 3.600.000
Correctie	€ 78.000
Totaal door de raad verstrekt krediet Station	<hr/> € 60.458.000

III. Kempkensberg

Raadsbesluit 20 februari 2008 nr. 6	€ 1.390.000
Raadsbesluit 18 juni 2008 nr. 5	€ 528.000
Raadsbesluit 29 oktober 2008 nr. 6	€ 10.815.000
Raadsbesluit 30 maart 2011 nr. 6	€ 1.623.000
Raadsbesluit 30 januari 2013 nr. 8	€ 3.528.000
Raadsbesluit 18 december 2013 nr. 6	€ 686.000
Correctie	-/- € 70.000
Raadsbesluit 17 december 2014 nr. 6	€ 1.802.000
Raadsbesluit 16 december 2015 nr. 5, ingetrokken uitvoeringskrediet	-/- € 121.000
Totaal door de raad verstrekt krediet Kempkensberg	€ 20.181.000

Stand van de uitgaven

Europapark + Station + Kempkensberg per 31-03-2016 (voorlopige cijfers).

30-06-2015	Kosten
Europapark	€ 93.640.347
Station	€ 46.304.193
Kempkensberg	€ 18.379.644
Totaal	€ 156.921.145

Voor een nadere onderbouwing wordt verwezen naar de kwartaalrapportage van het tweede kwartaal 2016. De kwartaalrapportage wordt procedureel afzonderlijk gestuurd en behandeld.

Risico's

De in de GREX gemelde kansen en risico's blijven actueel. Momenteel zijn daar geen bijzonderheden over te melden.

MEERSTAD

VOORTGANG

Meeroevers

Ontwikkelaar	Aantal	Verkocht per 31-07-15	Verkocht per 31-03-16	Toelichting
OCM en VDM	79 projectmatige woningen	64 (63 gepasseerd)	64 (63 gepasseerd)	Wat nu in verkoop staat betreft de laatste vlek die in de verkoop staat.
Bureau Meerstad	74 vrije kavels Meeroevers	29 (27 gepasseerd)	45 (34 gepasseerd)	Er zijn per eind maart 9 opties. Vooral de wat kleinere kavels op Talingeneiland en het Smienteneiland (eind 2014 in de verkoop gegaan) blijken vooralsnog beter aan te sluiten bij de behoefte in de huidige woningmarkt.
Bureau Meerstad	10 welstandsvrije kavels Meeroevers	0 (0 optie)	0 (0 opties)	Dit is nu herontwikkeld aangezien het concept op deze locatie niet is aangeslagen en zal uit het overzicht verdwijnen.
Bureau Meerstad	14 kavels IJsbanaanlocatie		1 optie	Hernieuwde belangstelling voor deze unieke locatie.
Gemeente Groningen	13 Energieneutrale woningen	4 (4 gepasseerd)	4 (4 gepasseerd)	
Gemeente Groningen	16 waterwoningen	12 (10 gepasseerd)	14 (13 gepasseerd)	Naar aanleiding van het realiseren van de sluis kunnen ze direct na verkoop ook afgemeerd worden en dus worden weer

				woningen verkocht.
KUUB	19 woningen CPO	7 (2 opties)	8 (7 getransporteerd en 3 optie)	Nu het terrein bouwrijp is en de eerste huizen zijn opgeleverd, neemt de belangstelling weer toe.
HRP	10 woningen	10 (10 gepasseerd)	10 (10 gepasseerd)	Is heel snel uitverkocht. Er wordt gezocht naar passend vervolg.
J&R	10 woningen	10 (10 gepasseerd)	10 (10 gepasseerd)	Was in 2014 snel uitverkocht, wordt gewerkt aan een vervolg.
Geveke - starterswoningen	8 starters woningen	8 (8 gepasseerd)	8 (8 gepasseerd)	Was vrij recent in de verkoop en nu recent uitverkocht.
Vastgoud	17 doorgroei- woningen	16 (16 gepasseerd)	17 (17 gepasseerd)	Liep eveneens voorspoedig, wordt gekeken naar vervolg.
BAM – Thuis in Meerstad	38 projectmatige woningen	38	38	Was in 2015 uitverkocht. Betreft vlek uit voorraad van voormalige partner in GEM Meerstad en is dus al volledig gepasseerd.
Diverse partijen vlek 18/19	44 woningen	37 (32 getransporteerd en 2 opties)	41 (39 getransporteerd en 0 opties)	Bij diverse partijen zijn vanaf medio 2014 woningen in de verkoop gekomen. Volop in bouw en oplevering.
Rizoem	28 woningen (18 huur en 10 koop)	nvt	28	Direct succesvol bij in verkoop gaan.
VDM - meeroeverslaan	9 woningen	nvt	1 (5 opties)	Herontwikkeling, recent in verkoop gekomen.

In de periode 1 augustus tot en met 31 december 2015 zijn 12 kavels c.q. woningen verkocht, voor 2015 kwam het totaal daarmee uit op 40 stuks. De oorspronkelijke planning voor 2015 ging uit van circa 75 woningen en kavels. Door de successen van de jaren daarvoor en de tijd die het vraagt om nieuwe deelgebieden klaar te maken, na jaren van relatieve lage productiecijfers, konden we niet op tijd voldoende nieuwe woningen en kavels in verkoop brengen. Overigens is met het voorbereiden

van het nieuwe gebied TerSluis in 2015 wel een belangrijke basis gelegd om de achterstand in 2016 in te halen. De vertraging kon binnen de GREX opgevangen worden. Voor 2016 staat de teller ondertussen op 35 kavels c.q. woningen, de taakstelling is voor heel 2016 125. Hieruit blijkt dat de verwachte belangstelling (die als basis diende voor het vaststellen van de verkoopaantallen in de vigerende GREX 2015) blijft. De belangstelling trekt als gevolg van het in verkoop gaan van nieuwe kavels en woningen weer aan.

In de komende maanden gaan we in TerSluis met in totaal 120 woningen en kavels in de verkoop. Deze zal gevolgd worden met volgende lanceringen in 2016 en 2017, met een totaal potentieel van ruim 300 woningen en kavels. Daarnaast wordt onverminderd gewerkt aan het versneld afronden van de laatste vlekken in Meeroevers, hetgeen het overgrote deel van de verkopen in 2016 heeft geïnitieerd. Dat betekent dat we nu weer volop aanbod in alle segmenten beschikbaar hebben. We verwachten dat over 2015 tot en met 2017 het totaal van de geprognosticeerde aantallen daarmee gerealiseerd kunnen worden.

Grondexploitatie

In de grondexploitaties van 2011 en 2012 voerden we een aantal forse ingrepen door om de gevolgen van de stagnerende woningmarkt en de veranderde financiële markt op te vangen. De belangrijkste ingrepen waren van programmatische aard. Het totale woningbouwprogramma werd teruggebracht van circa 9.100 naar 6.500 woningen (van gemiddeld 405 naar 250 woningen gemiddeld per jaar, en voor de eerste jaren zelfs in aanvang naar 25 woningen en langzaam oplopend). Het aantal hectares bedrijventerrein ging van 130 naar 75 hectare. Dit is bij de grondexploitatie 2014 verder neerwaarts bijgesteld om het risico te beperken. Thans werken we op basis van de eind 2015 vastgestelde GREX 2015. Deze GREX is gebaseerd op de vastgestelde GREX 2014, met slechts beperkte beleidsmatige wijzigingen, te weten:

- Het verwerken van het nieuwe plandeel terSluis
- Het aanpassen van de fasering van de woningbouw 2015-2016

Belangrijk uitgangspunt in de grondexploitatie is een grondexploitatie-rente van 3,75%. Dit is thans ook met langlopende leningen afgedekt, waardoor het renterisico voor de eerste 10 jaar beperkt is. Gezien de huidige ontwikkelingen in geld- en kapitaalmarkt wordt gewerkt aan het verlagen van de rente op de leningenportefeuille en het wederom voor langere tijd vastleggen van het huidige lage renteniveau.

Het halen van de verkoopopbrengsten zowel in tempo en volume, maar vooral ook prijzen, vormt als gevolg van de hoge boekwaarde ontstaan met de aankopen van grote aantallen hectares grond vanuit het verleden onverminderd het belangrijkste risico voor de grondexploitatie. Naast de beoogde opbrengsten uit de woningverkopen gaat het daarnaast ook om het risico over de beoogde waardevermeerdering van plandeel Noord en in wat mindere mate de opbrengsten van de bedrijventerreinen en de gecalculerde subsidie-inkomsten. Hierover is bij de vaststelling van de vigerende grondexploitatie 2015 (eind 2015) gerapporteerd en dit beeld is sindsdien niet veranderd.

De boekwaarde van de grondexploitatie Meerstad Bureau bedraagt per 31 maart 2016 circa € 293 miljoen (per 31 december 2015 was dat circa € 291 miljoen en per 31 juli 2015 circa € 272 miljoen). Naast het verkopen van woningen/kavels (waarvan de financiële afwikkeling voornamelijk pas later plaats zal vinden) is de toename van de boekwaarde grotendeels toe te schrijven aan de rentelasten en de investeringen in het ontwikkelen en aanleggen van het nieuwe deelplan TerSluis, de afronding van de vaarverbinding/sluis, etc.

Planologische procedures

Bestemmingsplan Meerstad Midden

Op 23 juni 2010 heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak gedaan over het bestemmingsplan 'Meerstad-Midden' (c.a.). Op een aantal onderdelen na heeft zij zich positief uitgesproken. Goedkeuring is onthouden aan de verkeersbestemming voor de beoogde zuidelijke ontsluitingsweg bij Harkstede. Daarnaast heeft de Raad van State geoordeeld dat er in een straal van 300 meter rondom het 'Grunopark' geen woningen mogen worden gebouwd. Ten slotte is goedkeuring onthouden aan enkele overige (ondergeschikte) onderdelen van het bestemmingsplan.

Vrijstellingsbesluit Deelplan 1 (Meeroevers)

De Raad van State heeft het vrijstellingsbesluit in stand gelaten. De ingestelde beroepen zijn niet-ontvankelijk verklaard.

Ontgrondingvergunning

De Raad van State heeft de beroepen van twee appellanten tegen de ontgrondingvergunning voor het graven van het meer gegrond verklaard en de vergunning vernietigd. Voor Meeroevers fase 1 vormt dit geen probleem. Daarnaast nam de provincie een machtigingsbesluit voor fase 2 en 3. In december 2010 is door de provincie een nieuwe ontgrondingvergunning voor het gehele gebied opgesteld, waartegen wederom twee beroepen zijn ingediend. De Raad van State heeft hier in de zomer van 2012 een uitspraak over gedaan: deze is positief, aangezien ze ongegrond zijn verklaard.

Uitwerkingsplannen en Beeldkwaliteitsplannen voor Meeroevers

Voor de diverse fasen in Meeroevers zijn in de periode december 2010 tot eind 2014 verschillende uitwerkings- en beeldkwaliteitsplannen gemaakt en onherroepelijk geworden. Voor de waterwoningen in Meeroevers I is bovendien een gedeeltelijke herziening op een uitwerkingsplan van toepassing.

Uitwerkingsplan Ijsbaanlocatie

Het uitwerkingsplan is in maart 2011 vastgesteld door B&W van Slochteren en is onherroepelijk.

Bestemmingsplanwijziging heikikkercompensatiegebied

De bestemmingsplanwijziging is door de Raad van Slochteren vastgesteld in november 2010. Het plan is in februari 2011 in werking getreden (onherroepelijk).

Gedeeltelijke herziening Meerstad-Midden 2011

Voor enkele gedeeltes van het bestemmingsplan Meerstad Midden is een herziening gemaakt. In deze gedeeltelijke herziening spelen we in op onder meer geluid, aanlegplaatsen en aanpassing aan nieuwe wetgeving. De gedeeltelijke herziening is in oktober 2011 vastgesteld door de Raad van Slochteren en is onherroepelijk.

Uitwerkingsplan Vaarverbinding

Het uitwerkingsplan voor de vaarverbinding tussen Slochterdiep en Woldmeer is op 7 februari 2013 vastgesteld en onherroepelijk.

Uitwerkingsplannen Meeroevers

Voor nog een paar vlekken in Meeroevers (vlek 3, 13 en De Wierden) dienen nog uitwerkingsplannen te worden opgesteld – al naar gelang de ontwikkeling hiervan.

Gedeeltelijke herziening Meerstad-Midden 2015

Momenteel is een partiële herziening van het bestemmingsplan Meerstad-Midden in procedure. In de eerste plaats wordt het plan afgestemd op het gewijzigde tracé van de Wijkontsluiting sluisgebied. Daarnaast wordt geregeld dat een hogere geluidsbelasting wordt toegestaan om tegemoet te kunnen komen aan de gewenste stedenbouwkundige invulling van het plangebied. In 2018 dient het bestemmingsplan Meerstad Midden geactualiseerd te zijn inclusief een onderliggende MER. In 2015 zijn voorbereidende studies hiervoor gestart.

Uitwerkingsplan en beeldkwaliteitsplan Sluis-West

De voorbereidingen hiervoor worden getroffen om de procedures medio 2015 te kunnen starten.

RISICO'S

In de afgelopen jaren is er veel veranderd in de woningmarkt. Dit heeft ook grote gevolgen voor het project Meerstad en het risicoprofiel in het bijzonder. Overigens zijn de afgelopen jaren continu aanpassingen in geld en plan gemaakt om zo de grootste risico's te beperken. In hoofdlijnen blijven de risico's verbonden aan dit project groot en blijven het ook steeds dezelfde risico's.

We presenteren de risico's op dezelfde wijze zoals ook opgenomen in de GREX en de sleutelrapportages. Zie hieronder de tabel met de beschrijving van de belangrijkste risico's en de beheersmaatregelen. Deze tabel wordt minimaal 1 keer per kwartaal en naar aanleiding van het door de AVA vast laten stellen van een GREX, jaarverslag/jaarrekening en de sleutelrapportage aangepast.

	Risico	Beheersmaatregel
1. Uitgifte gronden Noord inclusief beoogde waardevermeerdering	In algemene zin heeft iedere vertraging in zowel volume, tempo en prijs in de uitgifte van gronden en de overige daarmee samenhangende beoogde meer- en verkoopopbrengsten, grote effecten op de grondexploitatie en vormt daarmee dan ook het belangrijkste risico van de grondexploitatie. In dat kader is vooral de op termijn beoogde meeropbrengst voor Noord een specifiek risico. Er liggen (nog) geen uitgewerkte plannen en de beoogde meeropbrengst blijft een groot risico.	Na het opstellen van de grondexploitatie 2011 is gestart met het onderzoeken van de specifieke kansen en mogelijkheden voor Noord om zo de beoogde meeropbrengst op termijn daadwerkelijke te kunnen realiseren. Het kritisch monitoren en het tijdig vertalen van de te verwachten nieuwe inzichten in met name energie (en wellicht andere) concepten voor Noord in de komende maanden en jaren zijn essentieel om tijdig maatregelen te treffen. Het aanbestedingsresultaat van de realisatie van de Sontbrug is in de laatst vastgestelde grondexploitatie gebruikt om het toenemende risico financieel (deels) af te kunnen dekken, mocht niet tijdig, geheel en/of gedeeltelijk de beoogde meeropbrengst kunnen worden gerealiseerd.

	Risico	Beheersmaatregel
2. Uitgifte gronden woningbouw en woningbehoefte	Vertraging in zowel volume, tempo en prijs in de uitgifte van kavels voor met name woningbouw (en daarmee gedeeltelijk ook voor bijbehorende voorzieningen), heeft grote effecten op de grondexploitatie en vormt daarmee dan ook blijvend één van de belangrijkste risico's van de grondexploitatie.	<p>In de grondexploitaties van 2011 en 2012 zijn de programma's voor wonen fors neerwaarts bijgesteld. Het blijft zaak tijdig in te spelen op ontwikkelingen in de woningmarkt en flexibel te ontwikkelen om zo in vroegtijdig stadium de geraamde opbrengsten uit verkopen te kunnen realiseren.</p> <p>Dit zal zowel voor volume als prijs continu plaats moeten vinden aan de hand van marktonderzoeken op basis van actuele bevolkingsprognoses, etc. en het blijven vergelijken van gerealiseerde marktprijzen met de in de grondexploitatie opgenomen prijzen.</p> <p>In 2013 zijn de resultaten van de nieuwste woningmarktinzichten en behoeften bekend geworden en vertaald naar onder andere de woningbouwprogrammering van Meerstad. Er bleek bij het opmaken van deze grex geen aanleiding tot wijziging van het woningbouwprogramma en/of fasering.</p> <p>In de GREX 2014 heeft op basis van de actuele en gerealiseerde verkoopprijzen een extra afboeking plaatsgevonden van € 5 miljoen waarvan € 3,5 miljoen uit de verliesvoorziening afkomstig was en € 1,5 additioneel is afgeboekt. Herstel van de woningmarkt is van groot belang om te voorkomen dat de geraamde grondopbrengsten onder druk blijven staan. Kritisch monitoren en het tijdig vertalen van de te verwachten nieuwe inzichten zijn essentieel om tijdig maatregelen te treffen.</p> <p>In de thans vigerende GREX 2015 zijn geen additionele afboekingen gedaan, het lijkt dat de woningmarkt zich herstelt. Echter het blijft een groot risico en dient ook continu gevolgd te worden.</p>

	Risico	Beheersmaatregel
3. Uitgifte gronden bedrijventerreinen	Vertraging in zowel volume, tempo en prijs in de uitgifte van kavels voor bedrijventerreinen heeft grote effecten op de grondexploitatie en vormt daarmee dan ook één van de belangrijkste risico's van de grondexploitatie.	<p>In de grondexploitaties 2011 en 2012 waren de programma's en de fasering van bedrijventerreinen fors neerwaarts bijgesteld en later in de fasering opgenomen.</p> <p>Met het opstellen van de GREX 2014 is het programma voor bedrijventerreinen op basis van de laatste actuele inzichten van de markt gehalveerd naar 39 ha en heeft derhalve een forse afwaardering plaatsgevonden van totaal € 13 miljoen. Daarmee is de omvang van dit risico fors verlaagd, maar blijft aanwezig.</p> <p>Overigens blijft in dit kader de continue afstemming op de behoefte en de beoogde productie van gronden elders in de stad cruciaal.</p>
4. Financiering	<p>De grex 2013 gaat onveranderd uit van een rente van 3,75%.</p> <p>Het lage rentepercentage brengt een renterisico met zich mee. Of na deze termijn ook tegen de beoogde grex rente kan worden gefinancierd zal moeten blijken.</p>	<p>Dit rentepercentage is overigens met de herfinanciering in 2012 ook bereikt en voor de eerste 8-15 jaren voor een groot deel van de leningen vastgelegd.</p> <p>Continue monitoring van alternatieve financieringsopties, waarbij de komende periode specifiek gekeken zal worden of een conversie (het overnemen of omzetting van leningen door de gemeente) een extra maatregel kan zijn om niet alleen de rentelasten te verlagen, maar ook het risico voor langere tijd te beperken.</p> <p>Verwacht wordt dat in de loop van dit jaar, ook afhankelijk van de renteverwachtingen mogelijk een deel de lening portefeuille in de huidige marktomstandigheden van zeer lage rentes omgezet kan worden naar een lager rente niveau en wederom voor langere tijd vastgezet worden.</p>
5. Subsidies	In de grex wordt rekening gehouden met ca. € 35 miljoen (nominaal) aan subsidiegelden.	<p>Constante monitoring van kansen betreffende subsidies en daarnaast overleg met provincie. Een eerste aanvraag is voor een bedrag van € 2,5 miljoen beschikbaar en uitbetaald. (vaarverbinding).</p> <p>Het komende jaar zal hier extra aandacht aan besteed gaan worden om te zien of in het licht van de diverse subsidieregelingen projecten binnen Meerstad hiervan gebruik kunnen maken.</p>

	Risico	Beheersmaatregel
6. Planontwikkeling risico's en ontwikkelingsopgave GEMM Meerstad	<p>Het betreft de risico's die inherent zijn aan dergelijke grootschalige herontwikkelingen en behoren tot de planontwikkelingsopgave van Bureau Meerstad. Enkele hiervan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tijdige realisatie en aansluitingen hoofdinfrastructuur en OV; 2) Bodemrisico's, archeologie, flora en fauna, milieukwaliteit en obstakels in ondergrond. 3) Omgang met hinderzones, geluid, aanwezige infrastructuur (hoogspanningsleidingen, etc.). 	<p>Belangrijke beheersingsmiddelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Volledigheid en actualiteit van onderzoeken 2) Flexibiliteit in planvorming 3) Vroegtijdig overleg met toetsende overheden
7. Bestuurlijke omgeving	<p>Het op grondgebied van de ene gemeente ontwikkelen voor rekening en risico van de ander, maakt dat het op onderdelen complexer is dan een grondexploitatie binnen de eigen gemeentegrenzen.</p>	<p>In juli 2009 is er Gemeenschappelijke Regeling Meerstad (GR) geoperationaliseerd die deze samenwerking eenvoudiger maakt. Het blijft van belang om met de gemeente Slochteren goede afspraken te maken over de tijdige realisatie van publieke voorzieningen en adequaat beheer van het openbaar gebied.</p> <p>Strikte bewaking van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en aansturing van de uitvoering.</p> <p>De afgesproken herindeling zal dit risico wegnemen.</p>
8. Voorzieningen openbaar gebied	<p>Met betrekking tot eigendom, investeringskosten, beheer en exploitatie van de voorzieningen en het openbare gebied moeten voorafgaand aan de realisatie daarvan sluitende (bestuurlijke) afspraken worden gemaakt met alle (overheids) partijen.</p> <p>Voor de afhankelijkheid van Slochteren betreffende tijdige en volledige oplevering van voorzieningen is een aandachtspunt.</p> <p>Tussen planning en realisatie van voorzieningen enerzijds en kaveluitgifte, woningprogramma - en fasering en moment en van oplevering bestaat een directe relatie. programmatische en planning technische wijzigingen vragen dan ook telkens herijking van planning en inhoud van het voorzieningenprogramma.</p>	<p>Het programma voorzieningen is in de grex 2011 kwantitatief herijkt op basis van de nieuwe inwoneraantallen. En getoetst aan de meest actuele inzichten t.a.v. woningbouwprognoses in 2013.</p> <p>Doordat de gemeente Slochteren in het huidige samenwerkingsmodel de publieke voorzieningen op haar grondgebied zal realiseren is bestuurlijke afstemming op dit punt van belang.</p> <p>De aangekondigde herindeling zal het risico op dit punt wegnemen.</p>

	Risico	Beheersmaatregel
9. Procedurele risico's	<p>Vertragingsrisico door planologische procedures, zoals bestemmingsplan, artikel 19 procedures, externe veiligheid.</p> <p>Actuele risico's zijn: nadere uitwerking van het Bestemmingsplan Meerstad Midden in uitwerkingsplannen, gedeeltelijke herzieningen door onthouding van goedkeuring van onderdelen van dit bestemmingsplan en het verkrijgen van benodigde ontgrondingsvergunning(en).</p>	Adequate aansturing en afhandeling van publiekrechtelijke procedures, bezwaar en beroep.
10. Aardbevingen	Risico van hoger kosten voor opstal/woningbouw, dus mogelijk lagere grondwaarden en imagoschade.	Mogelijke effecten worden in kaart gebracht en daar waar mogelijk vertaald naar GREX en communicatie.
11. Verwerving gronden	<p>Het risico van de verwerving van gronden die nu nog niet in eigendom zijn van de GEMM</p> <p>Hierdoor kan de uitvoering van de programmatische- en ruimtelijke uitgangspunten van Meerstad M in gevaar komen.</p> <p>De grondexploitatie gaat uit van realisatie van het gehele plan, waarbij opbrengsten en kosten als geheel worden gecalculeerd. De grondexploitatie is gevoelig voor wijziging in de aannames inzake kosten en momenten van verwerving van gronden.</p>	De neerwaartse bijstelling van het programma, leidt tot een forse reductie van het verwervingsrisico. Daarnaast is de aanneme ten aanzien van bijdragen van derden bijgesteld in de grex 2011 en 2012. Tevens zien we dat andere partijen steeds minder belang hebben bij het aanhouden van bezittingen in het gebied. Tevens zijn er nu partijen die, soms noodgedwongen, alsnog gronden en panden die essentieel zijn voor de realisatie van met name Meerstad Midden aanbieden. Dus dit risico is fors kleiner geworden.

FINANCIEN

Stand van de kredieten (gemeentelijke plankosten en aankoop kavels)

Besluit 26 november 2003, nr. 5c	3.200.000
Besluit 31 oktober 2007	2.800.000
Besluit 17 november 2010, nr. 8j	1.500.000
Besluit 17 februari 2010, aankoop kavels Meerrovers fase I	3.060.000

Besluit 29 juni 2011	550.000
Besluit 26 oktober 2011, aankoop kavels Meeroevers fase IIb	4.590.000
Totaal beschikbaar krediet	15.700.000

Stand van de uitgaven plankosten

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2016	€ 6.498.922
--------------------------------------	-------------

Stand van de uitgaven Meeroevers kavels

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2016	€ 7.963.885
--------------------------------------	-------------

Totale stand van de uitgaven t/m 31 maart 2016	€ 14.462.807
--	--------------

Stand van de plankosten GEMM

2015	Budget	Verplicht	Besteed	Resultaat
Organisatie/personeel	674		559	115
Bureau en huisvesting	228		237	-9
Projecten (inclusief Communicatie/marketing)	2.291	45	1.426	820
Onvoorzien	160		0	160
	3.353	45	2.229	1.086

per 31 december 2015 (alles * € 1.000)

2016	Budget	Verplicht	Besteed	Vrije ruimte
Organisatie/personeel	620	80	140	400
Bureau en huisvesting	210	15	83	112
Projecten (inclusief Communicatie/marketing)	2.459	236	322	1.901
Onvoorzien	50	0	0	50
	3.339	331	545	2.463

per 31 maart 2016 (alles * € 1.000)

De cijfers voor 2015 zijn gebaseerd op de concept jaarrekening 2015 van GEMM CV. Omdat we met jaarplannen werken en deze rapportage over de periode 1 augustus 2015 tot en met 31 maart 2016 gaat, is voor beide jaren een overzicht opgenomen.

Zoals gesteld is de gemiddelde rente voor de vaste leningen net onder de in de grondexploitatie beoogde 3,75% gefixeerd. Doordat een deel kortlopend is gefinancierd en die rente op dit moment erg laag is en uitgaven over het algemeen wat later plaatsvinden dan in de GREX voorzien is, is het rentebudget toereikend en zal naar verwachting zelfs een voordeel ontstaan. Voor 2015 is het rentebudget volgens de GREX € 11,0 miljoen, de verwachting was we op circa € 10,6 miljoen uit zouden komen, uiteindelijk is dat € 10,3 miljoen geworden. Voor 2016 hebben we een totaal rentebudget volgens de GREX van € 11,7 miljoen en verwachten we op basis van actuele liquiditeitenprognoses en de ontwikkeling van voornamelijk de rente op de geldmarkt op circa € 10,7 miljoen uit te gaan komen.

EBBINGEKWARTIER

VOORTGANG

Algemeen

Met de ontwikkelaar AM zijn nieuwe principe afspraken gemaakt over de realisatie en de planning van de nog in het Ebbingekwartier te realiseren bouwvolumes. Het streven is de resterende ca. 350 woningen de komende vijf jaar daadwerkelijk te realiseren.

Woningbouw, blok 4B en 6B

De bouw van de 13 grondgebonden woningen (blok 4B) aan de Langestraat is voltooid. De resterende 18 woningen aan de Langestraat (blok 6B) zijn inmiddels allemaal verkocht. De bouw is in november 2015 gestart, de oplevering is gepland in het 4^e kwartaal 2016.

Ontwikkeling blok 6

De plannen voor blok 6 zijn uitgewerkt tot op DO-niveau. In dit bouwblok zullen naar verwachting met name grondgebonden woningen worden gerealiseerd (ca. 70 grondgebonden woningen en nog een klein aantal appartementen). De voorverkoop is in maart gestart. Er is discussie met de NAM over de vergoeding voor aardbevingsbestendig bouwen. Vertraging dreigt.

Ontwikkeling blok 7 en 8

De 3e entree voor de Boterdieppgarage wordt in mei 2016 opgeleverd..

De bouw van het studenthotel met ca. 350 kamers is in mei 2015 gestart en nagenoeg afgerond. Het project zal naar verwachting nog voor de bouwvak 2016 worden opgeleverd.

De 45 koopappartementen in blok 8 (de Jacobijn) zijn verkocht. De bouw zou na afronding van de ruwbouw van de 3e entree voor de Boterdieppgarage starten. Ook hier dreigt echter de discussie met de NAM over de vergoeding voor het aardbevingsbestendig bouwen vertraging op te leveren.

Met de planvorming voor blok 7 is flink voortgang geboekt. De schetsplannen voor de grondgebonden woningen in blok 7 zijn volledig uitgewerkt. Aan de schetsontwerpen voor het deel met hoogbouw/appartementen op de hoek Kolendrift-Bloemsingel in blok 7 wordt nog gewerkt. Het aardbevingsbestendig bouwen en de daarvoor benodigde vergoeding van de NAM is ook bij blok 7 een belangrijk thema. Er wordt gestreefd om eind 2016 in de verkoop te gaan. De haalbaarheid van deze planning is echter sterk afhankelijk van het verloop van de discussie met de NAM.

De ontwikkeling van blok 7a (Ebbingehof, ca. 30-35 v.s. huurappartementen) zal na afronding van de haalbaarheidsstudie verder worden opgepakt. De resultaten zijn tot dusver hoopgevend. Ook bij blok 7a zal de discussie met de NAM van grote invloed kunnen zijn.

Het tijdelijke evenemententerrein Ebbingekwartier is in 2016 teruggebracht naar het plangebied voor blok 7. In de loop van 2017 zullen volgens de planning ook op dit deel de eerste bouwactiviteiten moeten plaats vinden. De tijdelijke bebouwing aan de zuidzijde van de Kolendrift zal uiterlijk medio 2017 verdwijnen.

Dubbele Loods (silo)

Het in januari 2014 in de dubbele loods geopende restaurant (Oberland) is recent gesloten. De met Oberland gekozen formule bleek helaas niet rendabel. Er wordt gewerkt aan de vestiging van een nieuw restaurant.

Blok 9 en 10

De planontwikkeling voor de bouw van een schoolgebouw voor O2G2 (Borgmanschool) is gestart. Eind april 2016 wordt de architectenselectie afgerond. De start van de bouw zal volgens de huidige planning medio 2017 moeten starten. Het is de bedoeling van AM om gelijktijdig met de bouw van de school de uitvoering van de naast de school gelegen appartementen op de hoek Boterdiep/Kolendrifty ter hand te nemen (ca. 30 appartementen + bedrijfsruimte op de begane grond). De gesprekken van AM met O2G2 over het samen optrekken verlopen tot dusver positief.

Oosterhamrikkanaal nz/blok 13

De bouwactiviteiten Oosterhamrikade nz (blok13) zullen starten na afronding van de werkzaamheden op het voormalige gasfabriekterrein (Ebbingekwartier blokken 6 t/m 10) Dat is volgens de huidige planning vanaf 2019. Momenteel wordt onderzocht wat gezien de eigendomsverhoudingen de meest wenselijke aanpak is voor blok 13. Dit zou kunnen leiden tot een aanpassing van de GREX.

Infoversum

Het Infoversum bleek helaas niet rendabel te exploiteren en is inmiddels gesloten en feitelijk failliet verklaard. De zaak is in behandeling bij de curator en m.n de grootste schuldeiser (RABO) zal als eerste een intern besluit over een mogelijk vervolg dienen te nemen en een voorzet moeten doen. De gemeente is voornamelijk in afwachting van deze voorzet voor een vervolg.

Bodenterrein-UMCG

- De nieuwbouw voor volwassen- en kinderspsychiatrie is voorlopig on hold gezet. De bouw van de zogenaamde protonenbunker voor partikeltherapie vordert gestaag en ligt op planning.
- De RUG heeft plannen voor de Campus College University/Healthy Ageing, rondom het gemeentelijk monument Bloemstraat 1. Dit gebouw wordt gerestaureerd als College University. Het is de bedoeling hierbij ongeveer 200 nieuwe studentenwoningen te bouwen. Voorts zullen op de Campus universitaire culturele- en sportvoorzieningen een plek krijgen. Die voorzieningen zijn nu verspreid door het centrum van de stad. De planvoorbereiding voor de noordpunt van het UMCG zit nog in de fase van het opstellen van het programma van eisen (PVE). Afstemming en overeenstemming tussen RUG en UMCG is gezien de uiteenlopende grondposities noodzakelijk. De gesprekken tussen beide partijen hierover lopen nog.
- Voor de University College is de huisvestingsvraag naar boven bijgesteld met 200 extra onzelfstandige eenheden. Hiervoor bestaat geen ruimte op de noordpunt van het UMCG. De gesprekken over de realisatie van een woongebouw op de kop van de Vrydemalaan aan het Wouter van Doeverenplein zijn onlangs opnieuw opgepakt. Het programma omvat naast de 200 onzelfstandige wooneenheden, sportvoorzieningen en horeca in de plint. Dit draagt bij aan de levendigheid en stedelijkheid van dit gebied.

Kolendrifty

De voorbereiding van de herinrichting van de Kolendrifty (busbaan, fiets en voetpad) is afgerond. De eerste tijdelijke maatregelen (op de plek van het studenthotel) zijn in 2015 al uitgevoerd. In maart is gestart met de definitieve aanleg. Vanaf medio 2016 is de busbaan bedrijfs gereed en kan het OV in principe gebruik maken van de nieuwe verbinding. De aanleg van fiets- en voetpaden volgt iets later, in de tweede helft van 2016. Inmiddels is duidelijk dat de aangepaste dienstregeling van het OV iets later in werking treedt en dat het gebruik van de busbaan in de aanloopfase nog beperkt zal zijn.

Busplein

De noordpunt van het UMCG wordt een belangrijk overstappunt van een drietal hoofdassen uit de HOV-visie die onderdeel is van de Geactualiseerde Netwerkanalyse uit 2012. Onder de leiding van

architect en voormalig spoorbouwmeester Koen van Velsen is een inpassingsvoorstel gemaakt. Essentie van het plan is dat de overgang tussen het nieuw te ontwikkelen binnenstedelijke gebied op de noordpunt op een passende, kwalitatief verantwoorde wijze wordt gekoppeld aan de bestaande binnenstad. Het voorstel is besproken met omwonenden en overige belanghebbenden en is inmiddels uitgewerkt in een definitief ontwerp (DO). Binnenkort worden de uitgewerkte plannen met de inspraakresultaten voorgelegd aan college en raad. Realisatie wordt voorzien in 2017.

Boterdiep / Bloemstraat

De herinrichting (incl. vervanging riolering) van het Boterdiep is in mei 2015 gestart. Het werk wordt in delen uitgevoerd. De werkzaamheden op het Boterdiep en in de Korenstraat zijn de eerste maanden van 2016 vrijwel geheel afgerond en het Boterdiep is vanaf februari weer volledig in gebruik. De slijtlagen, inclusief de middels gekleurd asfalt gemarkeerde fietsstroken, zijn in verband met de weersomstandigheden iets later, n.l. begin mei 2016 aangebracht. Een feestelijke opening van het vernieuwde Boterdiep en de inmiddels opgeleverde 3^e entree van de Boterdiepgarage vindt op 28 mei plaats.

De laatste fase, de uitvoering van de herinrichting van de Bloemstraat is in maart 2016 gestart en wordt in de 2^e helft van 2016 opgeleverd.

Laatstgenoemde drie projecten ('Kolendrift', 'Busplein', 'Boterdiep/Bloemstraat') maken formeel geen deel uit van de grex CiBoGa, maar zijn gezien hun ligging midden in / tegen het plangebied Ciboga van grote invloed. Daarom worden ze hier wel vermeld. Het betreft hier echter geen sleutelprojecten.

RISICO'S

Onderstaand overzicht beperkt zich tot de belangrijkste risico's. In de laatste herziening(en) van de grex CiBoGa zijn de risico's uitgebreider omschreven en zijn meer risico's gemeld dan hier in deze rapportage.

- De problematiek rond aardbevingen, de bouwtechnische regelgeving en evt. vergoedingen voor extra kosten zijn nog steeds niet volledig uitgekristalliseerd. De situatie is in het Ebbingekwartier daarbij meer dan gemiddeld complex omdat er gebouwd wordt op een reeds eerder gerealiseerde ondergrondse garage. Momenteel moet voor de nieuwe projecten worden gerekend met de laatste versie van de NPR (de zogenaamde witte versie). De aanbeveling van de NAM om de projecten qua rekenmethodiek integraal te benaderen, d.w.z. beoordeling van de bevestigingsbestendigheid van de bovenbouw in samenhang met de garage, is opgevolgd. De ontwikkelaar en de gemeente zijn er op grond van de gemaakte afspraken tot dusver van uit gegaan dat de projecten in het Ebbingekwartier onder de nieuwbouwregeling vallen en dat de meerkosten als gevolg van het aardbevestigingsbestendig bouwen redelijkerwijs in rekening kunnen worden gebracht bij de NAM. Dat een dergelijke regeling enig risico op vertraging en extra kosten met zich mee zou brengen was bekend en is eerder gemeld. Recent heeft de NAM echter na beoordeling van de ingediende stukken aangegeven dat de eerder voor de regeling aangemelde projecten in blok 6 en blok 8 (de Jacobijn) volgens de NAM niet passen binnen de kaders van de nieuwbouwregeling en daarmee niet voor enige vergoeding in aanmerking komen. Een naar de mening van de gemeente en ontwikkelaar ongehoord standpunt dat elk begrip van redelijkheid ondermijnt. Vervolgstappen zullen als eerste op bestuurlijk niveau worden besproken. Het risico op een fors bedrag aan extra kosten voor gemeente en ontwikkelende partijen is met de stellingname van de NAM sterk gestegen.
- Economische ontwikkelingen (met als gevolg wijzigende parameters zoals rente en inflatie) hebben effect op de resultaten van de grondexploitatie. Daarnaast is de huidige stand van de economie dusdanig dat dit een verdere druk kan veroorzaken op de planning en de waarde

van de uit te geven grond. Of beoogde programma's en normatieve berekeningen voor het Oosterhamrikkanaal afdoende zijn, moet blijken - hoewel daar natuurlijk volledig op gestuurd kan worden.

- De toevoeging van de parkeergarage blijft een risico. De resultaten van de parkeergarage staan, alhoewel er inmiddels sprake is van een betere bezetting van de garage, nog onder druk. In een eerdere exploitatie is een deel van het risico opgetreden in de vorm van de stijging van de onrendabele top van € 8 naar € 9,1 miljoen. Dit werd met extra middelen opgelost.
- Risico op hogere kosten (rente, planontwikkeling en prijsontwikkeling) door stagnatie van het proces met de ontwikkelaar. Dit risico lijkt ten opzichte van vorig jaar verder afgenomen. De woningmarkt trekt fors aan en de op Ebbingekwartier ontwikkelende partijen zijn voortvarend bezig met de planuitwerking en de planvoorbereiding van de volgende fases. In dat licht beschouwd is de problematiek rond de vergoedingen voor het aardbevingsbestendig bouwen extra wrang. Deze laatste problemen brengen naast extra bouwkosten ook nieuwe risico's m.b.t. rente, planontwikkeling en prijsontwikkeling met zich mee.
- Risico op oplopende kosten van bouw- en woonrijp maken, doordat tijdelijke voorzieningen in uitvoeringsfase noodzakelijk zijn gebleken. Omdat het gebied fasegewijs wordt ontwikkeld, zijn hier extra kosten mee gemoeid.
- De kosten die gemaakt zijn voor derden (UMCG) worden verhaald. Strikt genomen kan dit een risico betekenen, omdat nog niet alles juridisch is afgedekt middels contracten.
- Door de in de afgelopen jaren sterk gewijzigde marktomstandigheden is er sprake van ingrijpende tussentijdse planwijzigingen en een aanzienlijke verlenging van de looptijd van het project. Er is meer maatwerk nodig, en ook het beheer vraagt extra en langduriger aandacht. Dit gegeven heeft geleid tot hogere plankosten dan bij de start van het project was voorzien. In de laatste herziening is daarom een aanpassing doorgevoerd. De bedragen die minimaal noodzakelijk worden geacht voor de planontwikkeling in de komende jaren zijn in de grondexploitatie opgenomen. Of deze middelen toereikend zullen zijn is afhankelijk van een groot aantal factoren, die te maken hebben met een deel van de hiervoor genoemde risico's (woningmarkt, aardbevingsproblematiek).
- Nu de woningmarkt weer aantrekt en de ontwikkelingen weer versnellen zal moeten blijken of de ingezette koerswijzigingen (programmering, planning en bouw) en de daarbij ingeschatte planontwikkelingskosten zich bewegen in de lijn van de nu in de grondexploitatie opgenomen waarden.

FINANCIEN

Betreft enkel de grex CiBoGa, exclusief de zelfstandige projecten 'Kolendrift', 'Busplein', en 'Boterdiep/Bloemstraat'.

Stand van de kredieten

Totaal beschikbaar krediet grex per 17-12-2008	93.639.000
Raadsbesluit 17-02-2010, besluitnr. 6b	2.090.000
Raadsbesluit 30-11-2011, kredietverlaging	-9.634.000
Raadsbesluit 30-01-2013	5.986.000
Raadsbesluit 18-12-2013, besluitnr. 6i:	2.863.000
Raadsbesluit 17-12-2014, besluitnr. 6n:	2.327.000

Raadsbesluit 16-12-2015, besluitnr. 5i:	1.888.000
Totaal beschikbaar krediet	99.159.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2016	88.444.000
--------------------------------------	------------

Actualisatie / herziening grondexploitatie:
december 2016

WESTPOORT

VOORTGANG

De gemeente legt de Rode loper uit voor bedrijven en haar ondernemers. De invoering van de Rode Loper-strategie voor de werklocaties uit het Programma Ruimtelijke Economie start met o.a. Westpoort als pilot. Oorspronkelijk was Westpoort vooral bedoeld om binnen een traditionele grondexploitatie bedrijfskavels aan te bieden, met een geschat uitgifte tempo van 5,5 ha per jaar. Echter, de huidige economische ontwikkeling vraagt een andere rol van de overheid.

De Rode Loper-strategie is bedoeld om de werkgelegenheid in Groningen in stand te houden en vooral uit te breiden. Voor realisatie van initiatieven is samenwerking van de gemeente met ondernemers en het georganiseerde bedrijfsleven van levensbelang voor de werkgelegenheid in Groningen. Naast een actieve samenwerking met bedrijven en ondernemers gaan we vraaggericht te werk. Waar het verantwoord kan, verruimen en versoepelen we de planologische en juridische kaders. We bieden maatwerk en werken vooral met de ondernemers samen door hun initiatieven zo goed mogelijk te ondersteunen en procedures te vereenvoudigen. Ook werken we samen met Marketing Groningen aan een marketingprogramma voor bedrijven waarin Westpoort een van de vestigingslocaties is. Deze strategie is eveneens bedoeld voor onze overige werklocaties, maar Westpoort is de showcase.

De oorspronkelijke bedoeling van Westpoort was om op basis van investeringen bouwrijpe kavels aan te bieden. Tot en met medio 2012 was binnen de toen geldende grondexploitatie de inschatting van een gemiddeld jaarlijkse uitgiftetempo van 5,5 ha. Dit tempo was bij de daarop volgende herziende (vastgestelde) grondexploitaties teruggebracht tot op het huidige uitgifteniveau van gemiddeld 2,0 ha per jaar voor de eerstkomende 15 jaar. Deze defensieve manier van grondexploitatie willen we doorbreken met de nieuwe Rode Loper-strategie. Het doel is het uitbreiden van de werkgelegenheid. De grondexploitatie blijft de basis voor de verantwoording van kosten en opbrengsten, maar is niet langer bepalend voor de vestigingsstrategie die de gemeente hanteert voor ondernemers en bedrijven. Planologisch en procedureel wordt maatwerk geboden om tegemoet te komen aan de vestigingseisen voor ondernemers. Het wenkende perspectief van Westpoort is nieuw in onze aanpak en benadering van ondernemers en bedrijven.

Het nieuwe beleidskader is bedoeld om het passieve beleid rond de werklocaties om te zetten naar een actieve strategie die tegemoetkomt aan de vraag van ondernemers en bedrijven. Daarbij is het doel en de prioriteit verschoven van grondverkoop en gronduitgifte naar behoud en uitbreiding van werkgelegenheid.

Daarnaast werken we een business case uit voor de vestiging van één of meerdere data hotels op Westpoort. Inmiddels heeft zich het eerste datahotel (KPN) zich gevestigd op Westpoort, fase 1 (fase 1 betreft de grondexploitatie), welke uitbreidingsplannen heeft. Er is ook concrete belangstelling van nog een ander datacenter op Westpoort (fase 1). Tenslotte zijn we met een partij in gesprek voor geheel fase 2. Deze gesprekken worden nog steeds gevoerd.

Ook vinden de afrondende gesprekken plaats met Tennet over een deel grondruil op fase 2 (en een deel aankoop) voor de aanleg (nieuw trace) van de 380 KV leidingen naar o.a. de Eemshaven. Voorlopig koopcontract is getekend.

Tijdelijke initiatieven

Er worden momenteel gesprekken gevoerd met een partij voor het plaatsen van zonnepanelen (zonneweide). In eerste instantie gaat het om 10 ha voor een duur van 20 jaar. Verder zal onderzocht worden of het mogelijk is om hier nog eens 13 ha aan toe te voegen. Hiervoor is inmiddels een goedgekeurde SDE subsidie afgegeven. De basislijn is om verkoopbaarheid te garanderen i.c.m. onze ambitie voor duurzaamheid te faciliteren. Dit initiatief zal niet op Westpoort komen maar in de nabijheid van Roodehaan.

Op dit moment lopen er nog verschillende andere gesprekken met bedrijven voor vestiging van hun bedrijf. Deze gesprekken bevinden zich allemaal in de oriëntatiefase.

RISICO'S

Een aantal kans- en risicoscenario's geeft verstrekkende positieve en negatieve financiële consequenties weer voor het verwachte eindresultaat van de grondexploitatie Westpoort – fase 1. Zo zijn vele investeringen al gedaan, resterende (civieltechnische) investeringen zijn relatief beperkt, terwijl de (grond)opbrengsten achterblijven.

Het wijzigingen van de renteparameter, het uitgiftetempo, de grondprijzen en/of opbrengstenstijging hebben een veel groter effect op het eindresultaat dan wijzigingen van de parameter kostenstijging, resterende kosten voor het bouw- en woonrijp maken, planontwikkelingskosten e.d. Deze laatstgenoemde reeks van kans- en risicoscenario's zijn in relatieve zin beduidend minder verstrekkend dan die van de eerstgenoemde reeks.

Wanneer Westpoort – fase 1 wordt bekeken vanuit het totale bedrijventerreinsegment, de zogenaamde werklocaties, dan zijn de in ontwikkeling zijnde Groningse bedrijventerreinen grofweg te positioneren aan de oost- en westzijde van het centrum van Groningen. Aan de oostzijde ligt het bedrijventerrein Eemspoort, wat een samenvoeging is van Eemspoort en Roodehaan. Aan de westzijde liggen de bedrijventerreinen Zernike, Westpoort en Driehoek Peizerweg

Een overall-risico binnen de werklocaties betreft het niet halen van het verwachte uitgiftetempo van circa 5 hectare per jaar, ingaande per 2017. In dat geval lopen de rentekosten en planontwikkelingskosten op.

Ten aanzien van de rentekosten geldt het (continue) aandachtspunt dat in de praktijk het daadwerkelijk gerealiseerde uitgiftetempo een grote financiële stempel zal gaan drukken op het huidige begrote rentesaldo.

Blijft de vooraf begrote jaarlijkse gronduitgifte van 5 hectare in de praktijk sterk achter, dan loopt het huidige begrote (negatieve) rentesaldo ook sterker op.

Andersom (lees: kans) geldt hetzelfde principe: wordt de jaarlijks gemiddelde gronduitgifte van 5 hectare vanaf 2017 in de praktijk juist ruimschoots overtroffen, dan loopt het negatieve rentesaldo juist sterker terug;

Een tweede overall-risico binnen de werklocaties betreft het niet halen van het gemiddeld verwachte opbrengstenniveau per m² uit te geven grond.

Op het moment dat bijvoorbeeld de grondprijzen onverhoopt dusdanig onder druk staan dat ze naar beneden dienen te worden bijgesteld, dan betekent dit voor de grondexploitatie(s) een mogelijke verdere aanpassing van de vooraf begrote grondopbrengsten.

FINANCIEN

Stand van de kredieten

Besluit 19-07-2000, nr. 5h	14.521.000
Besluit 27-02-2002, nr. 5 ^e	750.000
Besluit 28-01-2004, nr. 8	500.000
Besluit 22-12-2004, nr. 10	2.750.000
Besluit 19-10-2005, nr. 7	96.329.000
Besluit 20-02-2008, nr. 7	5.614.000
Besluit 27-01-2010, nr. 7e	-/- 2.022.000
Besluit 30-11-2011, nr. 6h	-/- 47.690.000
Besluit 30-01-2013, nr 8b.6	872.000
Besluit 18-12-2013, nr. 6i	1.127.000
Besluit 17-12-2014, nr. 6q	1.217.000
Besluit 16-12-2015, nr.5l	1.347.000
Totale toegestane kosten (= opgeknipt uitvoeringskrediet t/m 2017)	75.315.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2016	€ 71.995.000
--------------------------------------	--------------

Actualisatie / herziening grondexploitatie
december 2016

GROTE MARKT OOSTZIJDE/FORUM

Aardbevingsbestendig maken Groninger Forum

Op 10 februari 2015 hebben wij op basis van de publicatie van de nieuwe richtlijnen voor aardbevingsbestendig bouwen (NPR) en afspraken daarover met het Rijk, NAM en BAM een pauze ingelast bij de bouw van het Groninger Forum. Na een periode van intensief overleg is op 3 september 2015 een akkoord bereikt met NAM over een bedrag van € 68 miljoen, waarin de versterkingsopgave, de verdragingskosten en de kosten die samenhangen met een sluitende grondexploitatie volledig verdisconteerd zijn. Op 18 december 2015 zijn de contractdocumenten met BAM over de voortzetting van de bouw van het Groninger Forum getekend. De afspraken met BAM passen binnen het financiële kader (krediet), zoals vastgesteld door uw raad op 28 oktober 2015.

Het karakteristieke ontwerp van het gebouw blijft intact. Wel zijn aanpassingen noodzakelijk. De gebouwde bovengrondse kerndelen en delen van de begane grondvloer moeten worden vernieuwd.

Groninger Forum c.a.

In december 2015 is gestart met de sloop van de te vernieuwen delen als gevolg van het aardbevingsbestendig maken van het gebouw. De bouw van het Groninger Forum wordt op korte termijn hervat. Het Groninger Forum wordt volgens planning eind 2018 opgeleverd, waarna inhuizing plaatsvindt. Het Groninger Forum gaat in 2019 open.

Nieuwe Oostwand

De Grote Markt krijgt de vorm en omvang van voor de Tweede Wereldoorlog. De gevels van de nieuwe Oostwand gaan zo'n 17 meter naar voren. Het plein wordt zo intiemer en gezelliger. VolkerWessels Vastgoed ontwikkelt de nieuwe oostwand, met uitzondering van het nieuwe pand van studentensociëteit Vindicat atque Polit. Dit pand naar een ontwerp van De Zwarte Hond is in 2014 al opgeleverd en ingebruikgenomen.

Momenteel voert VolkerWessels Vastgoed gesprekken met een potentiële eindgebruiker/ eigenaar voor de Oostwand. Hoewel we niet vooruit kunnen lopen op de besprekingen achten we deze lead bijzonder serieus en kansrijk. Zoals afgesproken houden wij u op de hoogte van dat proces. De nieuwe Oostwand wordt in 2019 opgeleverd.

Nieuwe Markt

De Nieuwe Markt moet een plein worden dat complementair is aan de Grote Markt, Vismarkt, Waagplein en Martinierkhof. Een sterk, duurzaam en tijdloos plein. Inzet is realisatie van een bruisend plein, waar mensen naar toe willen, waar terrassen zijn, en waar activiteiten plaatsvinden. Dit betekent dat ook rondom dit plein wordt ingezet op publiek aantrekkende functies in de nieuwe bebouwing. De ontwikkeling van het Groninger Forum zal de bestaande en nieuwe functies rond het nieuwe plein stimuleren. Ook de ondernemers en vastgoedeigenaren rondom het plein spelen een belangrijke rol in de totstandkoming van de bruisende beleving van het plein.

Op 18 november 2014 hebben wij de ontwerputgangspunten voor de Nieuwe Markt vastgesteld en u ter kennisname gestuurd. Daarvoor zijn gesprekken gevoerd met de diverse stakeholders rondom het nieuw te realiseren plein, waaronder 't Feithuis, VolkerWessels Vastgoed, Vastgoed Horeca Groningen, Kopland, Grand Café Time Out, NL Architects, de stichting Forum, Lefier en Vindicat. De afgelopen tijd zijn de ontwerputgangspunten uitgewerkt naar een ontwerp. Daarbij zijn opnieuw de stakeholders rondom het plein geraadpleegd. Het ontwerp voor de Nieuwe Markt is in maart 2016 vrijgegeven voor inspraak.

Nieuwe Markt zuidzijde (NMZZ)

De ontwikkeling NMZZ omvat verschillende deelprojecten. Het meest in het oog springend is de herontwikkeling van enkele gemeentelijke panden (Poelestraat 16, 18, 24, 26, 28) met tussenliggende panden (Poelestraat 20, 22) die in eigendom zijn van Vastgoed Horeca Groningen. Met VHG trekken we samen op om de ontwikkeling als geheel gelijktijdig op te kunnen leveren.

Bij Nieuwe Markt zuidzijde is de procedure doorlopen voor de omgevingsvergunning, waarna BAM als aannemer geselecteerd is voor de bouw. Ook is een huurcontract gesloten met de horecaformule Vapiano voor vestiging in pand Poelestraat 16/18. In november 2015 zijn de uitvoeringswerkzaamheden gestart voor Nieuwe Markt zuidzijde. De uitvoeringswerkzaamheden nemen naar verwachting ongeveer een jaar in beslag. De oplevering is gepland in het eerste kwartaal van 2017.

RISICO'S

Het project Grote Markt oostzijde/Forum kent een specifiek risicoprofiel. Het risicoprofiel wijkt af van een gemiddeld project van deze omvang, vanwege:

- de complexe binnenstedelijke situatie;
- de complexe samenhang tussen een veelheid aan deelprojecten en aandachtsvelden;
- de afhankelijkheid van ontwikkelingen op de vastgoedmarkt;
- de complexiteit van de constructie van vooral de parkeerkelder;
- een grote kans op vertragingen en vertragingsschade als gevolg van bovenstaande punten.

Vanwege deze factoren blijft het totaalrisico in vergelijking met andere projecten van dezelfde omvang onverminderd groot. Om deze reden wordt er binnen het project Grote Markt oostzijde/Groninger Forum meer dan gemiddeld aandacht besteed aan de risicobeheersing. De aansturing van het project, de budgetbewaking en de risicobeheersing zijn er op gericht om het totale project binnen de financiële kaders van de bouw- en grondexploitatie te realiseren. De ingezette risicobeheersing vormt geen (absolute) garantie dat het project ook binnen de financiële kaders kan worden gerealiseerd. Sommige risico's zijn immers onbeheersbaar voor het project. Wel kan gesteld worden dat door actief te sturen op risicobeheersing, het risicobewustzijn binnen het project groot is en de kans op financiële ontsporingen aanmerkelijk is verkleind. De in de bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/ Groninger Forum 2014 opgenomen risicoanalyse is geactualiseerd op basis van recente ontwikkelingen. Ook de risicobeheersmaatregelen zijn geactualiseerd. Door het uitvoeren van deze beheersmaatregelen worden zowel de kans dát deze risico's zich voordoen, als de gevolgen indien de risico's zich voordoen, beperkt. Het risicoprofiel is globaal genomen ongeveer gelijk gebleven.

FINANCIEN

De inkomsten en uitgaven lopen conform de uitgangspunten in de bouw- en grondexploitatie Grote Markt oostzijde/ Forum.

Stand van de kredieten in euro's

Plankostenkrediet	
Besluit 30-12-2002, nr. 15	500.000
Besluit 29-01-2003, nr. 13	420.000
Besluit 28-04-2004, nr. 6	1.580.000

Besluit 25-02-2006, nr. 8	2.500.000
Besluit 28-03-2007, nr. 8	2.500.000
Besluit 18-06-2008, nr. 5q	1.250.000
Besluit 29-10-2008, nr. 6k	500.000
Besluit 26-11-2008, nr. 8	2.000.000
Besluit 17-06-2009, nr. 8	2.500.000

Uitvoeringskrediet	
Besluit 17-06-2009, nr. 8	15.000.000
Besluit 23-06-2010, nr. 1a	40.000.000
Besluit 30-11-2011, nr. 8d	115.000.000
Besluit 27-06-2012, nr. 6i	906.000
Besluit 29-01-2014, nr. 6k	123.000
Besluit 26-11-2014, nr. 7a	803.000
Besluit 28-10-2015, nr. 7e	68.000.000

Totaal toegestane plankosten en uitvoeringskrediet	253.581.144
--	-------------

Stand van de uitgaven in euro's

Totaal verantwoord t/m 31 maart 2016	131.817.447
--------------------------------------	-------------

ZERNIKE CAMPUS GRONINGEN

Binnen het *Akkoord van Groningen 2.0* is de ontwikkeling van Zernike een belangrijke opgave. We willen Zernike verder uitbouwen tot een toplocatie waar kennisinstellingen en bedrijfsleven stevig met elkaar verbonden zijn.

VOORTGANG

Op de Zernike Campus Groningen (voormalig Zernike Science Park) ligt één van de (bedrijven)terreinen die binnen de gemeente Groningen in uitgifte zijn. Op basis van een gezamenlijke visie ontwikkelen de Akkoordpartners de Zernike Campus tot één van de belangrijkste kennisdynamo's van stad en regio.

Op basis van een strategische agenda is besloten om een nieuwe stedenbouwkundige visie op te stellen. Deze is inmiddels afgerond. De stedenbouwkundige visie is tot stand gekomen in een samenwerking tussen de gemeente Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Hanzehogeschool (HG). De visie geeft - voor de komende 10 tot 15 jaar, op hoofdlijnen - de koers voor de ontwikkeling van de Zernike Campus Groningen aan. De campus heeft, met de enthousiaste en stuwende kracht van de aanwezige kennisinstellingen en ondernemers, volop mogelijkheden om uit te groeien tot een onderwijs-, kennis- en ontwikkelingscentrum van nationaal en zelfs internationaal formaat. Naast het ruimtelijke plan ligt de sleutel tot succes in verregaande samenwerking en goede marketing (acquisitie) van de campus.

Ook in de afgelopen periode zijn zowel door de RUG als de HG nieuwe onderwijs-, onderzoeks- en faculteitsgebouwen ontwikkeld (Energy Academy Europe, Entrance). Voor de komende jaren staan ook nog een aantal grootschalige en ambitieuze plannen op stapel. Dit alles eist ruimtelijke sturing. Het gaat dan bijvoorbeeld om ZAP, Geothermie, studentenhuysvesting, verbouwing Nijenborg 4 en mogelijk nieuwe vestiging van nieuwe bedrijven (circa 5 nieuwe bedrijven en 1 uitbreiding).

Visie

Op basis van een globale analyse is het gebied op verschillende onderwerpen nader geanalyseerd en voorzien van een ruimtelijke of programmatische visie voor de toekomst. De ontwerpvoorstellen in de visie geven een richting voor het karakter, de organisatie en de inrichting van gebieden. Voor meerdere onderdelen van het plan zijn varianten mogelijk die in een vervolgfase vragen om nader onderzoek en besluitvorming. Ze moeten gezien worden als ontwerpogave, niet als definitieve uitwerkingen.

Voor de definitieve uitwerkingen van de verschillende onderdelen zijn nu voorlopige ontwerpen gemaakt of worden gemaakt. De planning is dat rond de zomer definitieve ontwerpen klaar zijn inclusief een kostenraming.

Interventies

Om de ambitie te realiseren is het nodig om de volgende aanpassingen te doen die de ruimtelijke kwaliteit en de onderlinge verbindingen verbeteren:

1. De transformatie van de Zernikelaan naar een aantrekkelijke verbinding voor fietsers en voetgangers, openbaar vervoer en leveranciers;
2. Het creëren van verkeersroutes voor langzaam verkeer in het noordelijk deel die aansluiten op het fietsnetwerk van de stad;
3. Het omvormen van de parkeerterreinen in het middengebied van een scheidende naar een verbindende zone in de campus;
4. Het ruimtelijk inkaderen van het gebied zodat er een intiemer en aantrekkelijker vestigingsklimaat ontstaat;

5. Het functioneel mengen van bedrijven en instellingen voor onderwijs en onderzoek om een optimale synthese te bereiken;
6. Het versterken van de entrees (noord en zuid) van de Campus.

Tevens zijn er nog meerdere aspecten die uitgewerkt moeten worden, zoals het nog verdere professionaliseren van parkmanagement en het opstellen van een acquisitieplan.

In de laatste stuurgroep Zernike is het Business Plan voor parkmanagement besproken en goedgekeurd. Er was groot enthousiasme voor en instemming met dit plan. Dit businessplan is opgesteld door Triade op verzoek van de stuurgroep. Besloten is dat de Campus BV de opdracht krijgt voor het Campusmanagement van de Zernike Campus (Triade). Ook is besloten dat de Campus BV een acquisitieplan gaat opstellen en de prijsvraag rondom het wonen voor zijn rekening gaat nemen.

Kosten

De investeringen in het Campusterrein die zijn opgenomen in het Masterplan beslaan € 14,5 tot € 17,2 miljoen euro (exclusief BTW), afhankelijk van de te kiezen variant voor het tussengebied. Het Masterplan bevat voor het tussengebied (ten zuiden van de Kadijk) drie inrichtingsvarianten (variërend in kosten van 3,8 miljoen tot 6,5 miljoen). Het verschil in kosten voor de varianten zit vooral in de vorm van parkeren (maaiveld parkeren of bouw van een parkeergarage). De genoemde bedragen zijn indicatieve en globale kostenberekeningen (nominale bedragen) en zijn berekend door Sweco. In de uitwerkingen worden de kosten nader gespecificeerd.

Dekking

De voorstellen in dit Masterplan hebben betrekking op de grond van alle grondeigenaren op de Campus (RUG, HG en Gemeente). Wij hebben gekozen voor een organische gebiedsontwikkeling op basis van projectfinanciering (per project wordt bekeken wie financiert en welke verdeelsystematiek wordt toegepast).

De gemeentelijke bijdrage zal worden gedekt vanuit een nog nieuw op te stellen Grondexploitatie Zernike Campus Groningen. Ook zullen we verkennend bezien of er co-financiering mogelijk is (van o.a. de provincie Groningen).

Vervolg

Als de plannen verder zijn uitgewerkt tot individuele projectvoorstellen zullen wij uw Raad nader informeren. Later dit jaar komen wij ook met het nieuwe bestemmingsplan op basis van de vastgestelde stedenbouwkundig visie en met de herziening van de grondexploitatie.

RISICOS

Een overall-risico binnen de werklocaties betreft het niet halen van het verwachte uitgiftetempo van circa 5 hectare per jaar, ingaande per 2017. In dat geval lopen de rentekosten en planontwikkelingskosten op.

Ten aanzien van de rentekosten geldt het (continue) aandachtspunt dat in de praktijk het daadwerkelijk gerealiseerde uitgiftetempo een grote financiële stempel zal gaan drukken op het huidige begrote rentesaldo.

Blijft de vooraf begrote jaarlijkse gronduitgifte van 5 hectare in de praktijk sterk achter, dan loopt het huidige begrote (negatieve) rentesaldo ook sterker op. Andersom (lees: kans) geldt hetzelfde principe: wordt de jaarlijks gemiddelde gronduitgifte van 5 hectare vanaf 2017 in de praktijk juist ruimschoots overtroffen, dan loopt het negatieve rentesaldo juist sterker terug;

Een tweede overall-risico binnen de werklocaties betreft het niet halen van het gemiddeld verwachte opbrengstenniveau per m2 uit te geven grond.

Op het moment dat bijvoorbeeld de grondprijzen onverhoopt dusdanig onder druk staan dat ze naar beneden dienen te worden bijgesteld, dan betekent dit voor de grondexploitatie(s) een mogelijke verdere aanpassing van de vooraf begrote grondopbrengsten.

FINANCIEN

Stand van de kredieten

Besluit 23-20-1996, nr. 5f	3.857.000
Besluit 26-05-1999, nr. 5k	4.538.000
Besluit 17-10-2001, nr. 9	406.000
Besluit 18-10-2006, nr. 6c	14.940.000
Besluit 27-09-2007, nr. 6g	3.256.000
Besluit 25-05-2011, nr. 8 ^e	-/- 8.747.000
Besluit 18-01-2013, nr. 8b3	0
Besluit 18-12-2013, nr. 6i	0
Besluit 17-12-2014, nr. 6t	1.890.000
Totaal toegestane kosten van het plan	20.140.000

Stand van de uitgaven

Totaal verantwoord t/m 30 maart 2016	€ 19.919.000
--------------------------------------	--------------

Actualisatie / herziening grondexploitatie

De eerstvolgende herziening vindt in december 2016 plaats.